

SAPERE AUDE

Šiuolaikinė Lietu- vos architektūra: siekiant aukščiau- sios kokybės

Prof. Gintaras Čaikauskas:
„Šiuolaikinėje architektūroje –
džiazas“

Geriausio metų interjero laurea-
tas: „Lietuvai reikia daugiau kū-
rybos tvariaja, taikomąja pras-
me“

Kaip projektuojami šiuolaikiniai
keliai?

Rašyti programinį kodą yra lyg
rašyti rašinį

SAPERE
AUDE

SAPERE
AUDE

SAPERE
AUDE

REDAKTORIAUS ŽODIS

Šįkart žurnalo tema – šiuolaikinė Lietuvos architektūra. Su garsiais architektais, VGTU absolventais, kalbamės apie šalies architektūrą, analizuojame didžiausius esamus pasiekimus, problemas, bandome apčiuopti mūsų identitetą Vakarų Europos aplinkoje. Reikšmingų Lietuvai architektūros kūrinių autoriai vieningai pripažįsta, kad Lietuva jau įžengė į aukštesnį kokybinį lygmenį, kad mūsų architektūra tiesiogiai atspindi mūsų visuomenės brandą, kad mums reikia daug daugiau kūrybos tvariaja, taikomąja prasme.

Tačiau, kaip pripažįsta architektas Gintaras Čaikauskas, architektūros rezultatai retai kada būna „atnešami ant lėkštutės“. Architektai kiekvieną dieną į darbą eina kaip į savotišką karą. „Kartais apima jausmas, kad braižoma ne tušu, bet krauju... Dažnokai tenka rimtai pasiginčyti su užsakovais, vykdytojais, įrodinėti, ginti idėjas, aiškinti, atrodo, paprasčiausias tiesas. Tik kai projektas sėkmingai pastatytas, kerpama atidarymo juostelė, investuotojai su šampano taure, plodami architektui per petį, džiaugiasi: „Kaip gerai, kad atsilaikė“, – taip architektų darbą apibūdina moderniosios architektūros kūrėjas. Visų sričių specialistai, kurie su atsidavimu siekia tikslų, šiuose sakiniuose atpažins ir save.

Jei įdedi širdies ir gebėjimų, nėra skirtumo, ar kuri modernią architektūrą, ar dedi plytą ant plytos, ar kuri IT programinį kodą, ar kelių dangos technologiją, visada prisilieti prie tikros kūrybos ir pasiekti rezultatų. Informacinių sistemų katedros vedėjas prof. dr. Dalius Mažeika įsitikinęs, kad rašyti programinį kodą yra tas pats, kaip rašyti rašinį. Būna net ir taip, kad programuodami IT specialistai gali panaudoti tokias netipiškas ir sudėtingas konstrukcijas, kurių gal vėliau nesupras ir patys. Nors patys jas vieną naktį sukūrė... Tačiau daugeliu atvejų mes kuriame ne vieni. Net ir genialus mokslininkas negali dirbti vienas, aplink jį turi suktis doktorantai, asistentai, pagalbiniai darbuotojai... Esame visi vieni su kitais susiję, o mus sieja ir mokslas, ir architektūra, ir IT technologijos, ir mūsų identitetas, ir mūsų santykiai. Arba, kaip sako prof. dr. D. Mažeika, „fizikoje taikomas trečiasis Niutono dėsnis galioja ir kasdieniuose žmonių santykiuose. Kiekvienas mūsų veiksmas turi atoveiksmį, ir tik laiko klausimas, kada ir kaip tą atoveiksmį pajusime. Ar egzistuoja ryšys tarp fizikos, matematikos dėsnių ir žmogaus tarpusavio santykių? Atsakymas aiškus – taip.“

Malonaus Jums skaitymo ir gyvenimo pažinimo!

Pagarbiai Jūsų –
Edita Jučiūtė

VILNIAUS GEDIMINO
TECHNIKOS UNIVERSITETAS

SAPERE AUDE

VGTU žurnalas „Sapere aude“
Nr. 2/2016 (13)
ISSN 2351-6216

Vyriausioji redaktorė

Edita Jučiūtė

Meno redaktorė, maketas

Jolanta Šiugždaitė

Fotografas

Simas Bernotas

Kalbos redaktorė

Zita Markūnaitė

Viršelyje spausdinta nuotrauka

**Simo Bernoto nuotrauka – „Swedbanko“
pastatas Konstitucijos pr., Vilniuje (architek-
tas VGTU absolventas Audrius Ambrasas)**

VGTU žurnalas „Sapere aude“

Redakcija

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Viešosios komunikacijos direkcija

Saulėtekio al. 11

10223 Vilnius

Tel. (8 5) 274 5025

El. paštas vkd@vgtu.lt

Spausdino

UAB „Baltijos kopija“

Kareivių g. 13B

09109 Vilnius

Tiražas – 500 egz.

SKAITYKITE ŠIAME NUMERYJE:

Tema

ŠIUOLAIKINĖ LIETUVOS ARCHITEKTŪRA: SIEKiant AUKŠČIAUSIOS KOKYBĖS

Apie Nepriklausomybės metų architektūrą, jos pasiekimus ir problematiką nuomonėmis dalijasi garsūs Lietuvos architektai – prof. Rolandas Palekas, Algirdas Kaušpėdas ir prof. Sigitas Kuncevičius. Nepriklausomybės laikotarpis Lietuvos architektūroje – vertybių perkainojimo, kūrybinių eksperimentų ir naujos kokybės ieškojimo metas. Ar Lietuvos architektūra per šį laikotarpį įgijo savitą veidą? Ar Lietuva sukurtų projektų, valstybinės politikos, bendravimo, naudojamų medžiagų, architektūros eksploatacijos aspektu pasiekė aukščiausią kokybės lygį?

„Nuo Nepriklausomybės atkūrimo praėjo tikrai nemažai laiko, tačiau neįmanoma pasakyti, kad būtent tada įvyko lūžis architektūroje – tiesiog viskas pamažu evoliucionavo, keitėsi, – situaciją vertina prof. Rolandas Palekas. – Intuityviai jaučiu, kad pasiekėme kitą architektūros lygį.“

„Ar mes iš tiesų pasiekėme gerovę, ar mes pasiekėme aukščiausią architektūrinę kokybę? Tik iš dalies. Apskritai darna išauga iš noro gyventi žmoniškai“, – įsitikinęs architektas Algirdas Kaušpėdas.

Pasak architekto prof. Sigitą Kuncevičiaus, aukštai architektūrinei kokybei reikia ir tokios pat aukštos ekonomikos ir atitinkamo kultūrinio konteksto. Diktuoti pasauliui madas mums šiandien būtų per sunku. Bet, kalbant apie meninės raiškos pasiekimus per Nepriklausomybės metus, Lietuvos architektai atitinkamai suvokė ir atspindėjo nepaprastą nepriklausomos Valstybės atstatymo kontekstą.

ŠIUOLAIKINĖJE ARCHITEKTŪROJE – DŽIAZAS

Architektūra – sustingusi muzika? Dabar architektūroje skamba džiazas... Apie kūrybinę meistrystę, kūrybinį fanatizmą ir šiuolaikinę architektūrą pasakoja daugybės reikšmingų architektūrinių projektų autorius prof. Gintaras Čaikauskas

Technologijos

RAŠYTI PROGRAMINĮ KODĄ YRA LYG RAŠYTI RAŠINĮ

Apie IT specialistų darbe slypinčią kūrybą, mitus ir trečiąjį Niutono dėsnį, galiojantį ir žmonių santykiuose, mintimis dalijasi VGTU Tarybos narys ir Informacinių sistemų katedros vedėjas prof. dr. Dalius Mažeika

32

SĖKMĘ ATNEŠĘ SUKURTA INFRA- STRUKTŪRA IR ŽMOGIŠKIEJI IŠ- TEKLIAI

„Mūsų paslaugos turi būti perkamos, o ne parduodamos“, – tokiu šūkiu veiklą pradėjęs VGTU Kelių tyrimo institutas per trumpą laiką tapo sėkmingu. Apie unikalią, išsimokėtinais įsigytą įrangą, šiuolaikiškus tyrimus ir verslumą universitete pasakoja instituto vadovas prof. dr. Audrius Vaitkus

40

Akcentai

GERIAUSIO METŲ INTERJERO LAUREATAS: „LIETUVAI REIKIA DAUGIAU KŪRYBOS TVARIAJA, TAIKOMĄJA PRASME“

„Tam, kad būtų sukurtas tikras skandinaviškas interjeras, reikia pirmiausia būti skandinavu. Interjeras yra tai, kas slypi žmogaus viduje, jo esybėje“, – įsitikinęs daugybę apdovanojimų pelniusių interjerų kūrėjas Andrius Byčėnkovas

48

SAVĄ MIESTĄ KURIANTIS DIZAINAS

VGTU studentai, bendradarbiaudami su Vilniaus miesto savivaldybe, praėjusiais metais projektavo į Neries krantinę įsiliesiančius objektus – pradedant šviestuvais, suoleliais ir baigiant dviračių stovais su padangų pompomis, inovatyviomis upės tėkmės ir saulės energijos įkrovimo stotelėmis

58

Komentaras

66

Summary in English

72

ŠIUOLAIKINĖ LIETUVOS ARCHITEKTŪRA: SIEKiant AUKŠČIAUSIOS KOKYBĖS

Nepriklausomybės laikotarpis Lietuvos architektūroje – vertybių perkainojimo, kūrybinių eksperimentų ir naujos kokybės ieškojimo metas. Ar Lietuvos architektūra per šį laikotarpį įgijo savitą veidą? Ar Lietuva sukurtų projektų, valstybinės politikos, bendravimo, naudojamų medžiagų, architektūros eksploatacijos aspektu pasiekė aukščiausią kokybės lygį?

Kalbėjosi: Edita Jučiūtė, Eglė Kirliauskaitė
Nuotraukos: Simo Bernoto, Audriaus Bagdono

Apie Nepriklausomybės metų architektūrą, jos pasiekimus ir problematiką nuomonėmis dalijasi Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakulteto absolventai, reikšmingų šaliai architektūros projektų kūrėjai, garsūs architektai – prof. Rolandas Palekas, Algirdas Kaušpėdas ir prof. Sigitas Kuncevičius.

INTUITYVIAI JAUČIU, JOG ESAME PASIEKĘ VISAI KITĄ ARCHITEKTŪROS LYGĮ

Prof. dr. Rolandas Palekas. *Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, architektas, VGTU Architektūros katedros profesorius, daugelio prestižinių architektūros konkursų nugalėtojas, daugelio reikšmingų, originalių visuomeninių komercinių ir gyvenamųjų pastatų autorius. Tarp jų Stokholmo viešosios bibliotekos dalies – G. Asplundo komplekso – plėtros projekto „Cut“ kūrėjas. Architekto kūryba – pramogų ir laisvalaikio centras „Forum Palace“ (2003, su architektu G. Čaikausku), biurų pastatas „Victoria“ (2004), „Litexpo“ parodų paviljonas (2006), VU MKIC (2004).*

Nuo Nepriklausomybės atkūrimo praėjo tikrai nemažai laiko, tačiau neįmanoma pasakyti, kad būtent tada įvyko lūžis architektūroje – tiesiog viskas pamažu evoliucionavo, keitėsi. Tiesa, tuomet užgriuvo naujos galimybės, atsirado naujų medžiagų, technologijų. Natūralu, kad dalis architektų dėl to sutriko ir net kartais buvo pametama mintis, idėja.

Per šiuos metus keitėsi žmonės, jų sąmonė, vertybės, o tai tiesiog negalėjo neatsispindėti architektūroje. Jauniems žmonėms atsirado galimybė mokytis ne tik Lietuvos, bet ir užsienio aukštosiose mokyklose, patys architektai, užsakovai daug keliauja, grįžta pasisėmę naujų idėjų ir noro jas įgyvendinti. Geriausiai įvardyti šį reiškinį turbūt galėtų ne architektai, o menotyrininkai. Visgi intuityviai jaučiu, jog esame pasiekę visai kitą architektūros lygį, kad architektūrinis mąstymas Lietuvoje kokybiškai kinta.

Kita vertus, būtume nepriklausomi ar ne, tie pokyčiai vis tiek vyktų. Juk mažiau laisvės turinčiose Baltarusijoje ar Rusijoje architektūros kokybė taip pat kinta. Pasaulyje viskas labai glaudžiai susiję, taigi, galima teigti, kad vienokia ar kitokia valstybės formacija Europoje galėtų paveikti bendrą augimą, supratimą, kaitą. Vis dėlto kai kuriais aspektais dabartinė situacija nėra tokia džiuginanti. Nors per nepriklausomybės laikotarpį sukurta daug gerų projektų, tačiau, ko gero, dar daugiau vidutinių, beveidžių. Iki šiol dar nesame pasiekę lygio, kuomet kritinė masė statinių būtų itin kokybiški visomis prasėmis. Lietuvoje, deja, tik vienas kitas pavyzdys išsiskiria iš masės, tačiau, laimei, tų pavienių gerų statinių vis daugėja.

Liūdina, kad dar likę daug vienadieniško požiūrio, neįvertinama ateities perspektyva. Šiandien vis dar orientuojamės į mažiau kainuojančius projektus, pigesnes statybines medžiagas, o apie pasekmes dažnai nesusimąstome. Nedaugelis supranta, kad pinigai, išleidžiami statybai ir projektavimui per pirmuosius trejus metus, sudaro tik maždaug trečdalį pastato kainos – likę du trečdaliai bus išleisti iki jo eksploatacijos pabaigos: per 30 ar 50 metų. Pigus, greitas projektas labai pabrangins eksploataciją.

Galbūt tai yra mūsų krašto žmonių mentaliteto atspindys, tačiau architektūroje vis dar įžvelgiu daug noro pasirodyti, pasipuikuoti. Tai, matyt, kyla iš mumyse glūdinčios per mažos pagarbos viskam: kitam žmogui, aplinkai, pastatui. Per daug susikoncentruojame į savo ego, tai laikoma stiprumu, siekiama mybe.

Akivaizdus pavyzdys – K18 verslo centro projekto konkursas. Išrinktas sprogstantis dangoraižis demonstruoja iškreiptą supratimą apie miestą, jo architektūrą. Mano manymu, gera architektūra turi kalbėtis su aplinka, surasti su ja bendrus sąskambio vardiklius, bendrą tonaciją. Kitaip tariant, ji privalo būti ne solistas, o choristas, ypač kalbant apie tokias kasdieniškas funkcijas kaip viešbutis ar biurai.

Pradžioje turi būti žodis, mintis – taip sakoma Biblijoje, tuo, kalbant apie architektūrą, neseniai tikėjome ir mes. Tikėjome, kad tas žodis išgryninamas, per projektą detalizuojamas, tuomet paskaičiuojama kaina, parenkamas statytojas ir galiausiai tai įgauna kūną.

Dabar, deja, tendencija visiškai priešinga – labai svarbiuose Lietuvai projektuose pirmiausia nustatoma pinigų riba, aprašoma specifikacija, parenkami statybininkai ir tik baigiamojoje stadijoje ieškoma architekto, kuris tiksliausiai įgyvendintų skaičius. Kur mes nueisime su tokiu mąstymu? Aš tai vadinčiau vertybių krize. Džiaugtis galime nebent tuo, kad, nepaisant visų šių aplinkybių, dar yra tikrai kūrybingų architektūros lauke dirbančių asmenybių ir jų dėka Lietuvoje vis dar atsiranda kokybiškos architektūros.

Klausiate, ar jau pasiekėme Vakarus? Žodyje „Vakarai“ glūdi labai daug prasmų. Dar ir šiandien, praėjus 2000 metų, galime puikiai atskirti tuos Vakarus, kurie priklausė Romos imperijai, nuo tų, kurie jai nepriklausė. Žinoma, po šio žodžio telpa kultūra, kuria verta sekti.

Bet yra ir kitas iš Vakarų atėjęs dalykas – besaikis vartojimas, uždaras jo ciklas, kai vienas vartojimas reikalauja kito. Jeigu sustotume, suprastume, kad mums tikrai nereikia bent pusės to, ką įsigyjame. Pinigų uždirbinėjimas tam, kad pirktume tai, kas mums nereikalinga, tikrai nėra sėkmingas pavyzdys. Galbūt verčiau reikėtų atsigręžti į priešingą vartojimui Rytų filosofiją, kuri kalba apie pagarbą kitam žmogui, apie savęs, kaip bendruomenės dalies, supratimą?

Žinoma, pirmiausia neverta bėgti nuo savo šaknų, istorijos. Mūsų krašto tarybinio laikotarpio architektūros paveldą vertinu ne kiek ne prasčiau kaip ir kitų laikotarpių – klasicizmo, baroko, gotikos – istorinį palikimą. Nors šis laikotarpis buvo gana trumpas, bet pakankamai ryškus. Neturiu nė mažiausios abejonės, kad jei pavyktų tarybiniais metais kurtus pastatus išsaugoti, po kurio laiko jie įgautų visai kitokią vertę. Ir šių požymių jau yra.

Šio laikmečio pastatus reikėtų naikinti labai atsargiai: geriau įvardyti tuos, kurie mažiau vertingi, o ne tuos, kuriuos verta palikti, negriauti. Gedimino Baravyko projektuota Nacionalinė dailės galerija (NDG), vėliau rekonstruota pagal Audriaus Bučo, Dariaus Čaplinsko ir Gintaro Kuginio projektą, yra puikus architektūros prikėlimo naujam gyvenimui pavyzdys.

Apšviestas „Lietuvos“ viešbučio bokštas man iki šiol gražiausias iš visų Vilniaus bokštų – kokia architektonika, struktūra! Man labai gražus architekto Alfredo Brusoko Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos priestatas Žygimantų gatvėje, abi architektų Eduardo Chlomausko ir Zigmanto Liandzbergio Antakalnio ligoninės, architekto V. Oleiničenkos Aukščiausiojo teismo rūmai Gynėjų gatvėje, taip pat architektų N. Ginzbergo ir L. Kazarinskio Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazija. Iš statinių kaip labai elegantišką ir puikų darbą išskirčiau Žirmūnų tiltą. Itin stipri atrodo visa Gedimino Baravyko, Vytauto Edmundo Čekanausko kūryba. Turim ir vėlyvųjų tarybinių metų, jau postmodernistinio laikotarpio gerų pavyzdžių. Vienas pačių vertingiausių – Kęstučio Pempės ir Gyčio Ramunio buvusi Valstybinė automobilių inspekcija Vilniuje, Giraitės gatvėje.

Iš naujausių didesnių projektų man didžiulį įspūdį daro Eugenijaus Miliūno mąstymas, puikiai atsiskleidęs Žalgirio arenos projekte – šis darbas savyje turi tai, kas leidžia pastatui išlikti labai ilgai. Džiaugiuosi pažintiniais takais (dalis jų mediniai) Lietuvos gamtiniuose rezervatuose, kuriais galima eiti, būti gamtoje, ja grožėtis – tai irgi yra statiniai, formuojantys bendrą šalies veidą. Galbūt net ne mažiau svarbūs nei Žalgirio arena.

Svarbus yra statinių kontekstualumas. Platesnio konteksto suvokimo prasme, André Baldi ir AKETURI ARCHITEKTAI Svencelės kempingo projektas, sužadinęs rytinę Kuršių marių pakrantę, yra tikrai labai kontekstualus. Tokiais laikau ir ankstesnius A. ir V. Nasvyčių darbus Gedimino prospekte: Vilniaus centrinį paštą, Lietuvos nacionalinį dramos teatrą, „Neringos“ kavinę.

Nors esu vadinamas moderniu architektu, būsiu pirmasis, kuris sakys, kad reikia išsaugoti tai, kas yra išlikę. Tačiau Vilniaus senamiestyje ir daugelyje kitų vietų klesti vadinamasis atstatomasis stilius – senų namų muliažai. Neseniai išleis-

tuose kataloguose nurodoma, kokia architektūra turėtų būti nacionaliniuose, regioniniuose parkuose: paveikslėliuose matome senąsias mūsų trobas su mažais langeliais, mažomis langinėmis. Tokius namus pagal mūsų aukščiausių institucijų reikalavimus siūloma statyti dabar.

Mano supratimu, žmogui, kuris rentė sau namą prieš du šimtus metų, tikrai buvo labai gražu ir stūksantis ažuolas, ir rūkai pavakare, ir miško vaizdas, ir pieva – jis tikrai norėjo su tuo būti, gyventi. Jei tik būtų galėjęs, tas žmogus būtų įsidėjęs daug didesnį langą, bet tuo metu tiesiog nebuvo įmanoma. Taigi, kokia logika to, kad dabartinis žmogus, galintis turėti didelį langą ir įsileisti nuostabų vaizdą į savo gyvenimą, vėl turi daryti tokius pačius langelius kaip prieš du šimtus metų? Mano pačiu giliausiu įsitikinimu, tai, ar statinsys dera senamiestyje, regioniniame parke, lemia ne stilius, o architekto profesionalumas, mastelio pajautimas, medžiagiškumo supratimas.

Kalbant apie miestų plėtrą, labai svarbiu momentu tampa susitarimas, o susitarti mums nėra lengva. Negana to, susitarus reikia pasitikėti profesionalais – tai irgi nėra visuotinai priimtina. Vienas iš kultūringo žmogaus požymių – supratimas, kad visgi žinai ne viską. Šios kultūros trūkumas mūsų krašte turi labai didelės įtakos miestų vaizdai. Atgavus nepriklausomybę, buvome pavargę nuo nacionalizacijos, norėjome greitai atkurti teisybę, viską grąžinti, privatizuoti, o to rezultatas – Lietuvos paviršius, suskaidytas į mažas nuosavybes, gīnamas Lietuvos Konstitucijos. Ir tai dažnai tampa didele kliūtimi strategiškam miestų infrastruktūros išvystymui, kuris yra būtinas patogiam, geram gyvenimui mieste.

Visiškai palaikau tuos architektus ir strategus, kurie kalba, kad mūsų miestai yra per daug ekstensyvūs. Vienintelis kelias į tvarią miestų ateitį yra jų tankinimas, o ne teritorijos plėtimas. Plečiant miestą geografiškai, nusavinamos gamtinės teritorijos, didinami infrastruktūros atstumai, o tai sukelia daug nepatogumų. Tuo tarpu ji tankinant, žmonės gyvena šalia darbo vietų, nereikia naujų tinklų, kelių, intensyvėja viešasis transportas, mažėja spūsčių, mažiau teršiama aplinka. Ir tai galima padaryti neprarandant žaliosios erdvės. To linkiu ir taip matau Lietuvos miestų ateitį.

Ar per nepriklausomybės metus jau spėjome sukurti lietuvišką architektūros stilių? Nežinau, ar mums iš viso reikia to norėti. Galbūt čia labiau tiktų žodis „identitetas“, juk stilius asocijuojasi su tuo, kas praeina, ilgainiui dingsta. Ar mes turime kažką, kas būdinga šiam kraštui?

Matyt, kad taip, tik norint įvertinti, reikia daugiau laiko, didesnės distancijos. Vilnius ir kiti miestai per pastaruosius penkiolika metų pasikeitė tiesiog neįtikėtina, tokių sparčių pokyčių Lietuvos istorijoje dar nėra buvę. Taigi, tikrai jau turime kažką, kas dar laukia įvertinimo ateityje.

DARNA IŠAUGA IŠ NORO GYVENTI ŽMONIŠKAI

Algirdas Kaušpėdas. Architektas, VGTU absolventas. Nuo 1993 m. – UAB „Jungtinės pajėgos“ direktorius. Pastatė gyvenamųjų namų Lietuvoje, Vokietijoje, Danijoje, Norvegijoje. Sukūrė kartotinių gyvenamųjų namų projektų pardavimo sistemą „Jungtinių pajėgų namai“. Įkūrė modulinių namų projektavimo ir statybos įmonę UAB „JP Haus“. Vadovauja ir koordinuoja projektavimo specialistų darbą urbanistikos, architektūros ir inžinerijos srityse. Grupės „Antis“ lyderis ir dainininkas, vienas Lietuvos Sąjūdžio iniciatorių.

Ar mes jau vakariečiai? Kokie mes esame šiandien, kiek mes su Vakariais susiję, tokia ir mūsų kultūra. Architektūra, mano nuomone, yra neatsiejama nuo gyvenimo. Vilnius nuo seno susijęs su Vakariais, čia buvo ir yra statomi aukštos architektūrinės kokybės pastatai. Įstoję į Europos Sąjungą, buvome įpareigoti pakelti savo architektūros kokybę energijos taupymo, naudingumo aspektu. Dabar vis drąsiau naudojamos naujausios projektavimo ir statybos technologijos.

Ar Lietuvos miestai pakankamai darniai plečiasi? O kas yra darni plėtra? Tai yra kompleksinis reiškinys – socialiniai, ekonominiai, gamtosauginiai, paminklosauginiai reikalavimai, į kuriuos architektai turi atsižvelgti kurdami darnią visumą. Darna išauga iš to, kaip apskritai gyvena žmonės: ar jie gyvena bendruomeniškai, ar jiems reikia bendravimo, ar jiems reikia bendrų kultūros erdvių.

Didėja praraja tarp Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir mažų Lietuvos miestų. Didžiuosiuose miestuose, pastebiu, atsiranda vis daugiau gyvo gyvenimo, veikia socialinės kultūrinės erdvės, kur žmonės poilsiauja, kuria ateities planus, kur jie tiesiog jaučiasi vienu – to miesto gyventojais. Mažuose miesteliuose dažnai stinga vietų, kur žmonės galėtų tarpusavyje pabendrauti, tiesiog pabūti...

Apie lyderius. Vilniuje vienu iš sėkmingiausių šiuolaikinės architektūros visuomeninių projektų laikyčiau „Swedbanko“ pastatą (arch. Audrius Ambrasas), kuris iš tiesų tapo Konstitucijos prospekto flagmanu. Šis komercinis pastatas Neries dešiniojo kranto kraštovaizdžiui suteikė daug ryškumo, padovanojo miestui nuostabią terasą. Taip pat puikus projektas yra Nacionalinė dailės galerija. Tai sektinas pavyzdys, kaip taktiškai architektūros patriarcho Gedimino Baravyko projektuotas muziejus architektų Audriaus Bučo, Dariaus Čaplinsko ir Gintaro Kuginio buvo darniai prikeltas naujam XXI amžiaus gyvenimui.

Man labai patinka architekto Alfredo Trimonio ir bendraautorio projektuotas „Pirklių klubas“. Čia šiuolaikiškomis priemonėmis, tačiau darniai renovuotas istorinis pastatas. Tai – vienas gražiausių kontekstualumo pavyzdžių Lietuvoje.

Didžiuojusi ir mūsų įmonės projektuotomis „Antakalnio terasomis“, kuriose gyvens keli tūkstančiai vilniečių. Iš pradžių sulaukėme daug skeptiškų nuomonių, ar gerai, kad išsikelia Lietuvos kino studija. Dabar įsitikinau, kad ta vieta yra tinkamiausia žmonėms gyventi. Unikali gamtinė aplinka, pušynas tapo džiaugsmu ir pasididžiavimu daugeliui čia įsikūrusių šeimų. Prieš pradėdami projektą, daug važinėjome po Šiaurės Europą, Vokietiją, Belgiją, Olandiją, Austriją – visur ieškojome darnaus ir oraus gyvenimo pavyzdžių. Visą patirtį sudėjome į šį projektą. Mums pavyko rasti tinkamą mastelį ir užstatymo intensyvumą. Projekto plėtotojas „MG Valda“ teisingai suformulavo užduotį, kurios esmė – kad visa komplekso teritorija, kiemai būtų patrauklūs žmonėms, kad galėtų jie ten sodinti sodelius, statyti vaikų žaidimų aikšteles. Beveik visas automobilių stovėjimo vietas numatėme požeminiuose automobilių garažuose. Neseniai atidarėme „Pušų terasas“, jau pradėjo kilti ir „Ažuolų terasos“. Ne vienas gyventojas išreiškė padėką už projektą. Jie jau negali įsivaizduoti, kad galėtų gyventi kitur. Tas labai džiugina ir mūsų darbui suteikia daug prasmės.

Apie interjerus. Lietuviai yra tarp Rytų ir Vakarų. Kalbant apie interjerus, mes turime ir vakarietiško minimalizmo, dar nuo tarpukario laikų, Kauno tarpukario moderniosios architektūros genų, bet, kita vertus, turime ir rytietiškumo, prabangos, puošybės nuodėmių. Apskritai esame katalikai – dekoras sėdi mūsų viduje, daug daugiau šnekame negu dirbame, nemokame kalbėti koncentruotai, forma mums reiškia daug daugiau nei turinys. Pirmajame Nepriklausomybės dešimtmetyje kūrėme prabangius interjerus, butaforiją, pavyzdžiui, Vilniaus Centrinio gastronomo interjerą, restoranus „Geležinis vilkas“, „Vidudienis“, nes tada bendros interjerų tendencijos buvo padaryti stiprų įspūdį. Šie interjerai buvo neracionalūs. Tuomet atrodė, kad jei sukursi prabangų interjerą, tai ir maistas bus skanesnis, ir prekės bus paklausesnės. Pasirodo, ne, interjeras neturi tiek daug reikšmės. Užeikite į šiuolaikinį restoraną ir pamatysite, kad jis dažniausiai labai demokratiškas, nors bus bandyta pagauti menines įžvalgas, bet itin kukliomis interjero priemonėmis. Pasirodo, svarbiausia restorane yra gero maisto kvapas, skonis, virtuvė, aptarnavimo kokybė, o ne dekoras. Dabar juntų atsiradusį visai kitą požiūrį į interjerą. Interjeras dabar nėra skirtas nustebinti, pasirodyti, prislėgti. Dabar jis pats nusilenkia klientui: „Tu esi čia karalius, būk kaip namie, jauskis čia gerai.“

Mus visus visada žavėjo ir žavi Vilniaus Senamiestis. Nuvažiavę į kitų šalių miestus, mes visada ieškome senamiesčio, labai retai kada mus sudomina nauji rajonai, nes dažniausiai jie neįdomūs, daugmaž tokie patys, kaip visur. Tie senamiesčiai, kurie sugeba atkurti, parodyti, pagausinti savo įvairovę, ir yra gerai tvarkomi. Įvairovė, mano manymu, yra

tvarumo pagrindas. Senamiestyje gali atsirasti ir visai naujų pastatų, bet jie turi būti išaugę iš konteksto, draugiški kitiems pastatams, bet kartu ir nepataikaujantys. Jie turi turėti savo tapatybę, savo laikmečio kokybę. Vilniaus Senamiestyje pasigendu šiuolaikinių pastatų. Džiugu, kad Kauno Senamiestis sparčiai atsigauna. Unikali Kauno tarpukario modernioji architektūra gali tapti įdomiu ir gausiai lankytinu kultūros turistų maršrutu.

Architektų pasaulyje yra milijonai ir jie visada nori pamatyti ką nors autentiško. Po karų ir rekonstrukcijų to autentiškumo Vakarų Europoje nėra tiek daug, taigi Kaunas būtų puikus turizmo objektas. Kaune jau prasidėjo judėjimas, siekiantis tinkamai restauruoti ir eksponuoti tarpukario architektūrą, bet kol patys miestiečiai nesididžiuos ir nesupras, kad tai yra didelė jų miesto vertybė, tol didelių pokyčių nebus.

Apie urbanistiką. Apskritai visos Lietuvos kontekste urbanistika yra praradusi savo reikšmę, nes mes dėl nuolat besikeičiančios valdžios negebame planuoti dešimtmečiais ar didesniais laiko tarpais į ateitį. Dar yra per daug vienadienių sprendimų. Didžiausia urbanistinė Lietuvos miestų problema – renovacija.

Manau, kad realiai jos laikas jau pramiegotas, nes prabėgo beveik 30 metų nuo Nepriklausomybės atkūrimo, o šiandien yra renovuota tik 5 proc. gyvenamųjų namų. Ką toliau su tuo daryti? Ateina laikas, kai namų bus nebegalima renovuoti, juos reikės griauti. O kaip griauti, kai jie yra privatizuoti? Tai, mano nuomone, yra milžiniška problema. Kita vertus, nueikite į tipiską daugiabučio kiemą: mašina lipa ant mašinos, nėra liftų, sudaužytos laiptinės, nėra jokios gyvenimo kokybės. Kuo toliau, tuo daugiau šie kvartalai sėda, zombėja, juose kyla vis didesnė socialinė įtampa. Galiausiai tokie namai patys pradės griūti, situacija pasidarys katastrofiška, tada teks barstyti pelenus ant galvos ir galvoti, kas kaltas?

Gal pats gyvenimas primeta tokią lėtą evoliuciją, kad mes vis vėluojame? Ar mes iš esmės priėjome Vakarus? Ne. Ar mes iš tiesų pasiekėme gerovę, ar mes pasiekėme aukščiausią architektūrinę kokybę? Tik iš dalies...

Kaip vertinu Lietuvos architektų mokyklą? VGTU man geriausia architektų mokykla. Labai vertinu ją dėl to, kad čia dėsto praktikuojantys architektai. Aukštosios mokyklos, kurios apsiriboja kažkada praktikavusių architektų paskaitomis, mano manymu, palaipsniui krenta žemyn. Kita vertus, manau, kad Lietuvos architektai neprisiima ryškesnio įsipareigojimo lyderiauti visuomenėje. Jie save mato kaip amatininkus, verslo atstovus, braižytojus. O architektas galėtų būti ateities matytojas, šviesuolis, kviečiantis visuomenę gyventi sąmoningiau, gražiau.

Kodėl aš esu visuomeniškas? Nes nebijau žmonių, su jais laisvai bendrauju, galbūt to išmokė muzika ir buvimas sce-

noje. Taip pat dėkoju savo likimui, kad teko domėtis daugeliu sričių, trejus metus buvau ir Lietuvos televizijos vadovas, penkerius metus dirbau Lietuvos architektų sąjungoje Kaune. Ar šiandien yra architektų-atlantų, kurių veikla stipriai veiktų šalies urbanistinius procesus, mūsų kultūrą, mūsų valstybingumą? Tokių architektų dabar yra mažai. Anksčiau buvo daugiau. Pavyzdžiui, Kazys Šešelgis, Vytautas ir Algimantas Nasvyčiai, Vytautas Čekanauskas, Gediminas Baravykas, Algimantas Mačiulis, Vytautas Brėdikis visuomenės gyvenime reikė daug daugiau nei dabartiniai architektai.

Šiuolaikinių architektų pavardžių, pastatytų objektų žmonės nežino. O, pavyzdžiui, Danijoje yra daug aukštesnė architektūrinė kultūra ir žmonės žino savo meistrus, savo architektus. Pas mus žino krepšininkus, o architektų nežino... Be abejonės, visų dievinamas krepšininkas, jei neįmes lemiamu momentu, gali tapti tautos priešu. O architektas, kuris sukūrė bjaurų pastatą, ar taps jis tautos priešu? Abejoju. Architektams nekeliami tokie aukšti reikalavimai, kokie keliama krepšininkams. Nemokami tokie honorarai. Štai kodėl turime pasaulinio lygio krepšinį ir vietinio lygio architektūrą. Taigi, kas yra Lietuvos elitas? Krepšininkai. Bet ne architektai.

Tačiau galime ir kitaip pažvelgti į architekto darbą. Architektūra yra tarnystė. Kaip muzikavimas. Tai yra taip pat tarnystė. Jei pasikviečiate muzikantą, jūs tikėtės iš jo patirti gerų emocijų. Užsakovai ateina pas architektą su jiems rūpimu klausimu, ir architektas turi rasti gerų sprendimų. Su visa savo meistryste.

Klaida, jei architektas ima galvoti, kad yra tiesiog nepakartojamas menininkas, o užsakovas neleidžia jam sužydyti. Pasitikėjimą būti savimi reikia užsitarnauti.

Kita vertus, nėra taip, kad architekto estetiškas jausmas, meninis intelektas būtų nesusijęs su emociniu intelektu, su tam tikru ekologiniu, socialiniu intelektu. Tai susiję. Nesu snobas, bet, kalbant apie architektūrą, man gali būti negražu vien dėl to, kad tai yra kvaila. Jei neišspręsta, nefunkcionalu, tai man ir negražu.

Ar kas nors Lietuvoje keisis? Niekas nežino. Mes turime iliuziją, kad viskas turi turėti progresą, viskas turi gerėti. Bet ar tikrai taip turi būti? Iš tiesų, kaip tikina sociologai, dauguma žmonių... kvailėja. Atsirado technologijos, kurios pakeičia intelektą. Dabar gali brūkštelėti į savo mobilųjį lygį į Aladino lempą ir bet ką gauti, jau nebereikia net mokėti daugybės lentelės... Nereikia jokių pastangų žinoti ir prisiminti, nes viskas yra suteikiama per išmaniąsias technologijas.

Tai, viena vertus, labai gerai, kita vertus, labai grėsminga. Kiek žmogus turi būti sąmoningas, kad galėtų išlaikyti savo smalsumą, norą tobulėti, kai tam nebėra jokių natūralių pasakatų... Paprasta užsidirbti pinigų, paprasta nueiti į parduotuvę, ir taip ratas užsidaro...

Ar galėčiau numatyti Lietuvos ir Vilniaus ateitį? Negalėčiau. Ji ne nuo architektūros priklauso. Jei nebus didelių katalizmų, jei bus rastas Europos tapatybės krizės įveikimo receptas...

Visur juntama įtampa... O architektūra, tarsi gražus oreivio balionas, reikalauja giedro ir ramaus dangaus.

TURIME JAUSTIS STIPRESNI, TUOMET SUKURSIME IR TOKIA ARCHITEKTŪRĄ

Prof. dr. Sigitas Kuncevičius. Architektas, VGTU Architektūros katedros vedėjas, daugelio architektūrinių projektų autorius, visuomeninės paskirties pastatų kūrėjas. Ypač įvertintas už švietimo įstaigų projektus: VGTU mokslo ir administracijos centras „Archiforma“ apdovanojimuose pripažintas „Geriausią 2015 metų realizaciją Lietuvoje“, už Balsių pagrindinės mokyklos projektą konkurse „Žvilgsnis į save 2010–2012“ laimėtas „1/5 metro“ apdovanojimas, apdovanojimuose „Už darnią plėtrą 2012“ laimėtas geriausio visuomeninio pastato prizas, apdovanojimuose „Lietuvos metų gaminy 2010“ laimėtas aukso medalis.

Architektūra yra materializuotas žmonių gyvenimo būdo atspindys. Žvelgiant iš Lietuvos architektūros istorijos konteksto, tie laikotarpiai, kurie buvo brandesni, davė ir brandesnę architektūrą. Lietuva nuo viduramžių yra neatskiriama Vakarų Europos dalis. Turime visų stilių pastatų, būdingų Vakarų Europai. Laikas senuosius stilius ištrynė, tačiau dar turime daug baroko, klasicizmo, neoklasicizmo pavyzdžių, modernizmo.

Aukštai architektūrinei kokybei pasiekti reikia ir tokios pat aukštos ekonomikos ir atitinkamo kultūrinio konteksto. Diktuoti pasauliui madas mums šiandien būtų per sunku. Bet, kalbant apie meninės raiškos pasiekimus per 26-erius Nepriklausomybės metus, man atrodo, kad mūsų architektai atitinkamai suvokė ir atspindėjo nepaprastą nepriklausomos Valstybės atstatymo kontekstą.

Mūsų regionui būdinga kontekstuali architektūra ir natūralios prielaidos jos gimimui. Skandinavų architektūra gimė iš jų klimato zonos, gamtos, visuomenės, pasiekusios bendrą kultūrinę brandą... Tokioje aplinkoje ir gali atsirasti Alvaro Alto architektūra. Tam, kad susiformuotų kokia nors specifinė architektūros kryptis ar stilius, reikalinga atitinkama kultūrinio indentiteto raiška.

Trys dešimtmečiai šalies architektūrai yra ir didelis, ir trumpas laikotarpis. Pavyzdžiui, per trisdešimt metų vietoje beduinų gyvenvietės buvo pastatytas šiuolaikinis megapolis Dubajus arba Kazachstane pastatyta nauja sostinė Astana. Todėl įvertinti mūsų pasiekimus nėra paprasta. Buvo laikotarpis, kai statėme sporto arenas, o pastaruoju metu statome

apžvalgos bokštus... Deja, vertinant šiuos pasiekimus bendrame šalies ekonominio ir demografinio lygmens kontekste, prioritetai šiandien atrodo labai diskutuoti.

Kaip galima vertinti pokyčius kitose srytise? Per mažai dėmesio buvo skirta naujų mokyklų, darželių statybai. Galima pasiteisinti tuo, kad lėšos buvo skirtos esamų mokyklų renovacijai. Taip, dabar suremontuotose mokyklose nepučia vėjas ir šilta, bet mes vis tiek turime per mažai pastatų, kuriuose būtų įvykdyti aukščiausius reikalavimus atitinkantys struktūriniai pokyčiai.

O juk aukščiausius standartus atitinkantys pastatai visų pirma rodo socialinę atsakomybę ir kultūrinę brandą. Galbūt vienintelis teigiamas pavyzdys yra aktyvi Balsių bendruomenė, inicijavusi naujos mokyklos statybą. Šiandien ši mokykla yra ne tik šiuolaikinė bendrojo lavinimo įstaiga, bet ir labai aktyvaus visuomeninio kultūrinio gyvenimo namai. Taigi, bendruomenė mato kokybinius pokyčius.

Džiugina, kad per paskutinįjį dešimtmetį buvo pastatyta daug naujų kokybiškos architektūros aukštųjų mokyklų pastatų Vilniuje ir Kaune. Ypač žavi Rolando Paleko, Gintaro Čaikausko, Remigijaus Bimbos Vilniaus universitetui skirti architektūros kūriniai.

Apskritai kokybiniai pokyčiai Vilniaus architektūroje labai ryškūs, ypač dešiniajame Neries krante. Komercinių pastatų kompleksai aplink savivaldybę Konstitucijos prospekte iki pat Lietuvos edukologijos universiteto žiedo yra koncentruota kokybiškai realizuotų ir vis dar realizuojamų architektūros objektų vieta. Išskirčiau architekto Audriaus Ambraso projektuotus prekybos centro „Europa“ ir banko „Swedbank“ pastatus. Labai vertinu sėkmingą architektų Audriaus Bučo, Dariaus Čaplinsko ir Gintaro Kuginio Nacionalinės dailės galerijos rekonstrukciją, kaip ypač taktišką ir pagarbią modernizmo paveldui.

Apie paveldą naujos architektūros kontekste. Praėjusio šimtmečio modernizmo architektūros paveldas, mano nuomone, šiandien yra per mažai įvertintas. Atsižvelgiant į mums primestą imperijos ideologinį kontekstą, lietuvių architektūra tuo metu gebėjo išsiveržti ir būti pavyzdys kitiems, pavyzdžiui, Vytauto Čekanausko, brolių Vytauto ir Algimanto Nasvyčių, Nijolės Bučiūtės, Romo ir Aušrelės Šilinskių, Gintauto Telksnio kūryba. Deja, jau esame praradę kai kuriuos vėlyvojo modernizmo statinius: N. Bučiūtės baldų parduotuvę, R. ir A. Šilinskių unikalų vandens bokštą Druskininkuose, daugumą nepakartojamų G. Telksnio pastatų.

Akivaizdu, kad pastarojo meto komercinis kontekstas užgožia paveldą. Užmiesčio degalinės ir stambūs komerciniai pastatai atsirado miesto centrinėje dalyje. Naujai verslininkų-plėtotojų kartai sunku įsivaizduoti praeinančių laikotarpių reikšmingesnių statinių prasmę. Manau, kad daug ko netek-

sime, jei šie pastatai bus nugriauti vien tik tam, kad vietoje jų kiltų nauji prekybos centrai. Prekybos tinklų atėjimas, pavyzdžiui, į Vilniaus urbanistinį audinį, kokybine prasme nėra įvertintas. Tai didžiausias šio laikotarpio pralaimėjimas. Mano nuomone, stambūs prekybos centrai neturėtų veržtis į istoriškai vertingą urbanistinį kontekstą. Istoriniai miestų centrai yra vertingi savo architektūrinio paveldo įvairove, juose prioritetas skiriamas pėsčiųjų judėjimui, o ne automobilių statymo aikštelėms prie savaitgalio apsipirkimo centrų. Ypač dėl to nukenčia XX a. II pusės geros architektūros pavyzdžiai.

Statant naujus komercinės paskirties statinius, verslininkų pagrindinis tikslas yra pelnas. Tam naudojamos įvairios priemonės. Viskas maksimaliai privalo būti racionalu, tad aukštesnės aplinkos ir architektūrinės kokybės ar statinių tvarumo klausimai tokios statybos procesuose dažniausiai nėra prioritetiniai. Kalbant apie valstybės finansuojamus objektus, mano nuomone, visgi neturime užsibrėžti tikslo statyti už mažiausią kainą. Ydinga, kai ta pati pirkimo metodika taikoma tiek trumpalaikiam inventoriui, tiek statiniams, kurie turi stovėti 100 ir daugiau metų.

Pačiam teko realizuoti tokius objektus. Sudėtinga dirbti architektui, kai užsakovai samdo patį pigiausią statybininką, o statybininkai nori „atrasti“ pačią pigiausią pasaulyje medžiagą... Ypač apgailėtini rezultatai matomi visuomeniniuose pastatuose.

Architektams šis laikotarpis pakankamai sudėtingas. Jei pažiūrėsime, kaip žodyne apibrėžiama sąvoka „architektas“, rasime paaiškinimą – pagrindinis statybininkas. Bet šiandien statybų aikštelėse matome gerokai pakitusius santykius tarp statybos proceso dalyvių.

Daug sprendimo galių tiek projektuojant, tiek ir realizuojant objektus yra gavę statybos valdytojai. Tai iš esmės keičia statybos proceso dalyvių santykius. Dažnai tenka projektuoti pastatus su užsakovais bendraujant per tarpininką. Kai sprendimų ir atsakomybės galios nėra proporcingos, pastebimas statybos procesų darnos ir, kai kuriais atvejais, statybos kultūros nebuvimas. O tai irgi daro nemažą įtaką kokybiškos aplinkos kūrimui.

Taip susiklostė, kad gyvenime dirbau daugiau prie tūrinių, bet ne urbanistinių projektų. Bet architektūrinė urbanistinė problematika yra neatsiejama. Ką manau apie idėją tankinti Vilnių? Man ne kartą teko mąstyti šiuo klausimu. Visgi esu šios krypties kritikas.

Jei grįžtumėme prie XX a. pabaigos architektūros, turiu pasakyti, kad, nepaisant žemesnio lygio pastatų kokybės, požiūris į erdvę, kuri turi atsirasti aplink gyvenamąjį statinį, buvo gerokai palankesnis žmogui. Man ir šiandien Europoje geriausio miesto pavyzdys yra Helsinkis, kuriame urbanizuotos ir gamtinės aplinkos santykis yra pagrindinis prioritetas.

Iš esmės XX a. pabaigoje buvo juntamas humaniškesnis požiūris į gyvenamąsias erdves. Šiandien, mano nuomone, juntamas grįžimas į XIX ar XX a. pradžią. Tankinimas savaime neišsprendžia kitų urbanistinių problemų, tik jas didina. Esant neišplėtotai visuomeninio transporto infrastruktūrai, miesto tankinimo rezultatai bus padidėjusi aplinkos tarša ir diskomfortas. Mes tankiname centrus, bet mūsų butai mažėja. Galima pažvelgti, kokie procesai vyksta Ukmergės gatvėje Vilniuje, kaip jaučiasi šiame rajone gyvenantys žmonės. Gyventojai natūraliai stengiasi bėgti nuo tokių erdvių. Akivaizdu, kad bandymas tankinti miestą nekelia aplinkos kokybės, dar blogiau – didina gyventojų atskirtį, o komercinė statyba pasiglemžia geriausias miesto vietas, kur galėtų atsirasti nauja mokykla, darželis ar bendruomenės centras.

Analizuojant bendrą Lietuvos urbanistikos situaciją, tenka apgailestauti, kad problema yra ne pati urbanistika, bet nestabdoma žmonių emigracija. Dabar galvoti apie pramonės ir gamybos plėtrą mažesniuose Lietuvos miestuose yra problemiška. Mes susikoncentravome į tris didžiuosius Lietuvos miestus: Vilnių, Kauną, Klaipėdą. Tai, mano nuomone, yra urbanistinis pralaimėjimas, nes didelių miestų gyventojai, kilus įvairiems kataklizmomams, yra labiausiai pažeidžiami.

Ar turime tipišką savo regiono architektūros mokyklą? Gyvename atviraime pasaulyje, tad mus pasiekia visos naujausios tendencijos. Per šį laikotarpį turime sukūrę tai, ką galėtumėme pavadinti gera architektūros mokykla mūsų šalies kontekste – mūsų absolventai nesunkiai integruojasi ir randa darbą Vakarų Europos rinkose. Bet kalbėti apie architektūros mokyklą, kuri suformuotų savo stilių ir meninę raišką, dar per anksti.

Apie tai diskutavome VGTU Architektūros fakultete kurdami naują penkerių metų vientisųjų studijų programą. Reikia įvertinti savo kultūrinio ir klimatinio konteksto reikšmę, labiau vertinti savo medžiagas, baltiškumo geną mūsų sąmonėje, daugiau atsisąsinti į mūsų etnografinį palikimą, išsiaiškinti, kodėl naudojame vienokias ar kitokias medžiagas.

Pavyzdžiui, gyvenamųjų namų statyboje per mažai dėmesio skiriame moliui, jo vertingosioms savybėms. Mūsų klimatinė zona pasižymi labai ryškiais temperatūrų ir sezonų pokyčiais, o mūsų tradicinės statybinės medžiagos, pavyzdžiui, molis ir medis, savo inercija šią kaitą „išlygina“.

Savito ir išskirtinio stiliaus atsiradimą galėtų stipriai paveikti didesnis dėmesys kultūriniam ir klimatiniam kontekstui, pagarba gamtinei aplinkai bei tinkamo gyventi ir dirbti konteksto suvokimas.

Mes patys turime jaustis stipresni, tuomet sukursime ir tokią architektūrą, kurią būtų galima identifikuoti kaip lietuviškąją. Brandžiai architektūrai reikalingas brandus gyvenimas. ■

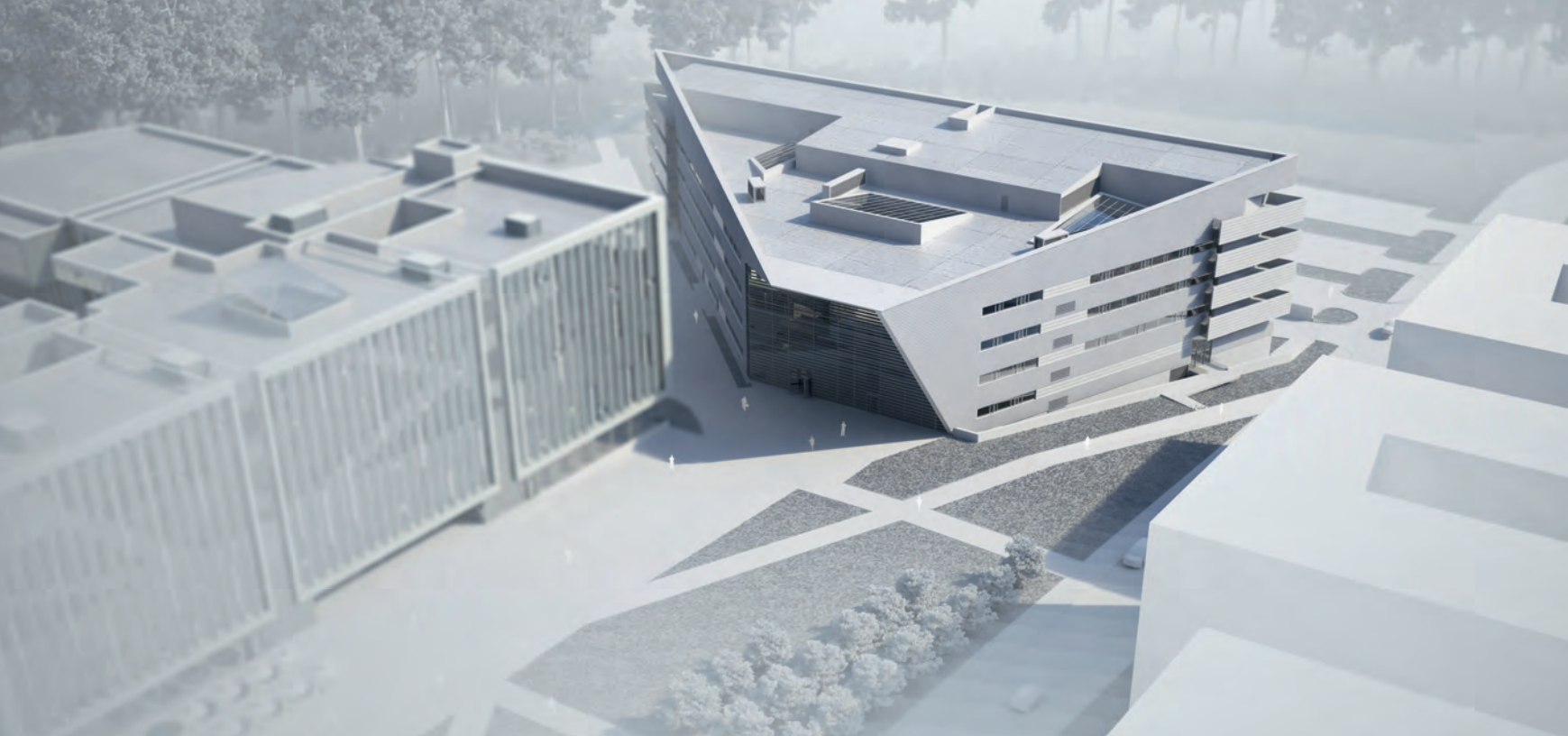

ŠIUOLAIKINĖJE ARCHITEKTŪROJE – DŽIAZAS

„Architektūra – sustingusi muzika? Šiuolaikinė architektūra visiškai nesustingusi, tai yra džiazas... Dabar architektūroje skamba toks džiazas... Ir džiazuojama be jokių taisyklių“, – sako moderniosios lietuvių architektūros kūrėjas, architektas, VGTU profesorius ir absolventas Gintaras Čaikauskas. Daugybės reikšmingų garsių architektūrinių projektų autorius tikina, kad kiekvienam kūriniui reikia širdies, atsidavimo ir net fanatizmo. Ir apskritai, be kūrybinio atsidavimo, niekas negimsta.

Kalbėjosi: Edita Jučiūtė

Nuotraukos: Simo Bernoto, Tado Černiausko, Karolio Bingelio ir AB „Panevėžio statybos trestas“ arch.

VU Chemijos fakultetas (2016). Išskirtinė urbanistinė padėtis ir netradicinė sklypo forma, padiktuota teritorijos detalaus plano (arch. M. Pakalnis) sprendinių, lėmė netradicinę tūrio raišką. Konteksto suformuotas pastato urbanistinis sprendimas primena chemijos moksle naudojamo laboratorinio indo – kolbos formą, architektūros idėją, tiesiogiai susietą su Saulėtekio alėjos pėsčiųjų srauto ašimi ir pastato paskirtimi. Autoriai: Gintaras Čaikauskas, Simonas Klezys, Vytenis Raugala, Virginija Venckūnienė

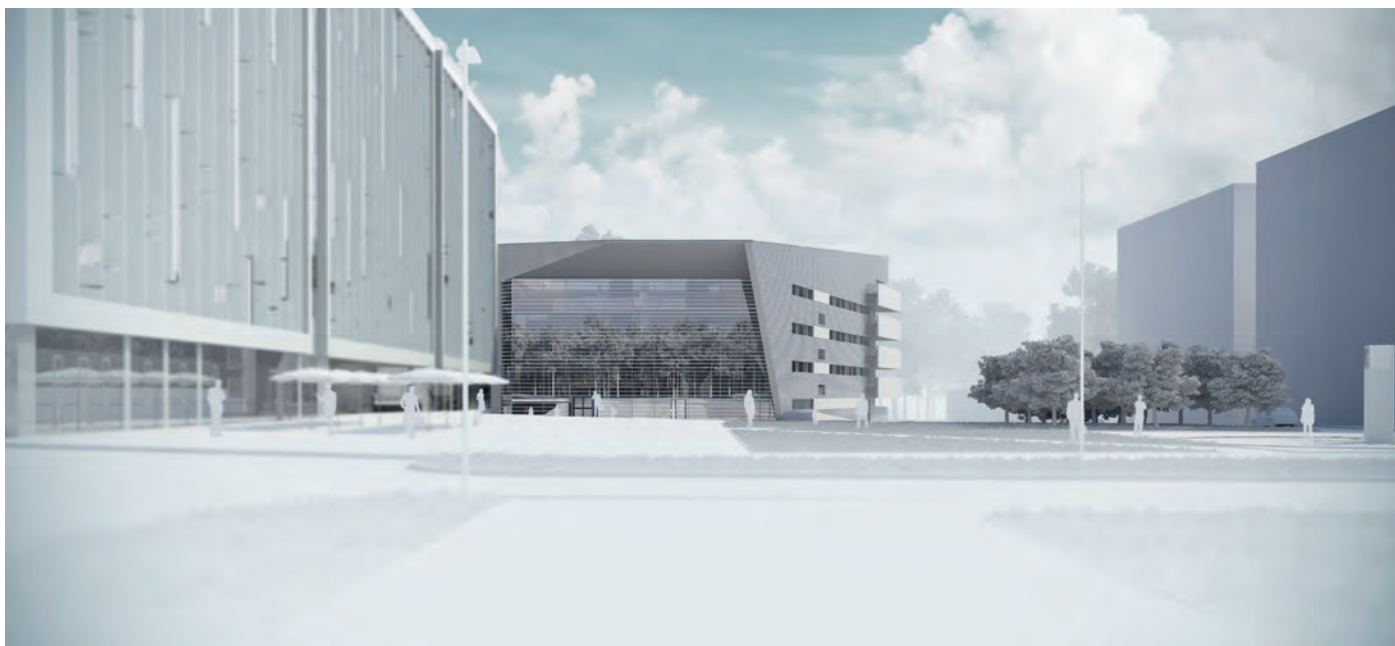
Naujausias Jūsų kūrinys – VU Nacionalinis gyvybės mokslų centras. Kaip buvo kuriamas šis itin didelės vertės projektas? Džiaugiuosi, kad pastatas jau gyvas ir reikalingas. Pradėjus projektą, iš pačių mokslininkų išgirdavau dvejonų: „Kam leisti pinigų betonui, investuoti reikia į minkštesnias technologijas, mokslininkų algas ir žinias...“ Bet šiandien centras veikia, duoda rezultatus. Tai nėra tik tuščia investicija į betoną, tai reali investicija į žmogų ir į jo darbą. Kai dabar sugrįžta mokslininkai iš užsienio į Lietuvą ir sako, kad čia geriau dirbti nei Vokietijoje, džiaugiuosi. Mokslininkai šiandien negali kurti „ant kelmelio su pieštuku“. Ten, kur kuriamos biotechnologijos, vyksta kosmoso tyrimai, gaunami milijoninės vertės užsakymai, reikia ir atitinkamos erdvės ir įrangos. Man ypač didelį įspūdį paliko tai, kad prie šio projekto prisidėjo ne tik Lietuvos įmonės, bet ir užsieniečiai, pvz., vokiečiai. Laboratorių įranga, fasadų apdaila, tvirtinimo sistemos ir kt. buvo gaminama pagal moderniausias technologijas, nieko naujesnio tuo metu Europoje nebuvo. Didžiavausi, kad vokiečių specialistai klausia, kaip ką daryti, kad aš, kaip architektas, galiu pasijusti esąs tikras kūrėjas. Su šiuo projektu pagaliau išsipildė mano svajonė turėti užsakovą iš mokslo pasaulio. Galiu patvirtinti, kad tik fanatikai kuria Lietuvą, nes jie neskaičiuoja nei darbo valandų, nei jėgų. Man keista klausyti ginčų apie besikeičiantį darbo kodeksą ir pasukamą laiką viena valanda pirmyn ar atgal. Jei nenori dirbti, tai nepadės joks kodeksas ir jokios atsuktos valandos. Mums, architektams, tokie dalykai negalioja, kai nori miego, nugriūni ir pamiegi. Teko lankytis Japonijoje, kur viename biure devintą valandą vakaro pamatėme intensyviai dirbančius žmones. Klausiu biuro vadovo, ar žmonės gauna

gerą atlyginimą už viršvalandžius, vadovas atsako, kad nenaudoja jokio finansinio skatinimo ar psichologinio spaudimo, tiesiog jo darbuotojai yra specialistai, norintys savo darbą padaryti gerai...

Pastatas buvo projektuotas su BIM technologija... Projektavimo programos darosi trimatės, architektai, ypač naujoji karta, jau nebe nori dirbti 2D formatu. Naudodami BIM, visi inžinieriai, konstruktoriai pereina prie erdvinio mąstymo. Tiesiog teorinė mintis lengviau perteikiama realizacijai. Tai tikrai ateities vizija, reali technologinė pažanga, nors ir nėra lemiantis veiksnys kūrybos procese. Esmė visuomet buvo ir bus – meninė idėja. Visi atsimename, kad buvo laikas, kai braižėme rankomis, ir viskas buvo gerai. Tada girdėdavome nuomonių, kad braižant kompiuteriais gimsta „negyva“ architektūra. Bet, kita vertus, jei įdedi galvą ir širdį, koks skirtumas, ar braižai kompiuteriu, pieštuku ar kokia kita grafine priemone.

Architektūra yra širdies darbas? Taip. Čia yra esmė. Kompiuteris negali nutraukti esminio ryšio su aukštesne kūrybinės minties jėga, iš kurios menininkas gauna informaciją, kuri pereina per menininko individualybę ir atsiduria ant popieriaus. Jei šis ryšys nukertamas, sprendiniai tampa ne menu, o brėžiniu. Kompiuteris yra tik priemonė. Esmė yra pats žmogus ir jo mintis. Tam ir esti grafikai, tapytojai, architektai, rašytojai ir kt. Turime generuoti idėjas ir versti jas materiją.

Kokiais metodais Jūs pats kuriate architektūrinius projektus? Architektūra, viena vertus, yra menas, kita vertus, iš dalies mokslas. Mūsų darbo metodas negali būti toks pats, kaip tapytojų. Mes turime ateiti į darbą, atsisėsti už stalo,

turime gauti projektavimo užduotį, pasirašyti projektavimo darbų sutartį. Tuomet turime sukurti pastatą, kuris būtų estetiškas, vizualiai įtaigus, ir dar jis turi funkciškai veikti. Jei gims vizualiai įspūdingos patalpos, o jose bus neįmanoma dirbti, tai niekas tokio projekto nepriims. Mano kūrybinis metodas – įsijausti į vietą, į kontekstą, į realią užduotį ir užsakovo lūkesčius. Man tai yra esmė. Nepradedu kurti, kol nesuprantu tos vietos, kas tai turi būti – aukštas, plonas, žemas, storas, dangoraižis ar požeminis pastatas... Neturiu jokių taisyklių, ateinu į vietą ir galvoju, ką gi dabar reikia daryti. Perskaitau užsakovo užduotį su pageidaujamais dydžiais, būsimomis funkcijomis ir numatomu investiciniu biudžetu.

Architektūra, bent jau man, gimsta dėl kūrybinės įtampos. O kur dar konkurencinė kova... Retai kada rezultatai „atnešami ant lėkštutės“. Architektai kiekvieną dieną į darbą eina kaip į savotišką karą: kiek išsikovoji, tiek ir turi. Kartais apima jausmas, kad braižoma ne tušu, bet krauju... Dažnokai tenka rimtai pasiginčyti su užsakovais, vykdytojais, įrodinėti, ginti idėjas, aiškinti, atrodo, paprasčiausias tiesas ir pan. Tik kai projektas sėkmingai pastatytas, kerpama ati-

darymo juostelė, investuotojai su šampano taure, plodami architektui per petį, džiaugiasi: „Kaip gerai, kad atsilaikei.“ Man pasisekė, nes mano užsakovai nebuvo tie kraštiniai pragmatikai, jie kreipė dėmesį ir į architektūrą, ir į jos išliekamąją vertę. Mūsų bendravimo santykis buvo humaniškas, adekvatus. O juk dažnai kuriant architektūrinius projektus – paradoksalu – architektūrai skiriama mažiausiai dėmesio. Mane šokiruoja pasakymas: stato gyvenamąjį plotą, o ne pastatą... Architektūra kartais net tampa kliuviniu, trukdančiu daryti kažkam pelningą verslą... Vykdamas projektus, tarp investuotojų ir rangovų dažnai sklindo nuomonės, kad viskas būtų gerai, jei ne tas keistuolis architektas su savo nepraktiškėmis idėjomis... O tos iš pirmo žvilgsnio nepraktiškos idėjos dažnai ir yra kultūrinė, meninė, išliekamoji architektūros vertė. Pagaliau meninė vertė pakelia ir nekilnojamojo turto vertę. Visi nori gyventi estetiškoje aplinkoje.

Kaip formavosi Jungtinio gyvybės mokslų centro pastato vizija? Man gyvenime sekasi, kad gaunu itin sudėtingus užsakymus. Tokia, matyt, mano karma. Pavyzdžiui, beveik

Jungtinis gyvybės mokslų centras (2016). 24 084 m². Pagrindinė architektūros idėja – komplekso moduliai, lyg atskiros materijos ląstelės, sudaro vieningą visumą. Kubo formos tūriai atvirose Saulėtekio erdvėse, reaguodami į sklypo gamtinės aplinkos kontekstą, formuoja humanišką, būdingą Vilniaus miestui urbanistinę struktūrą, primenančią istorinio Vilniaus universiteto ansamblio kompozicijos bruožą – jaukų vidinį kiemą. Autoriai: Gintaras Čaikauskas, Mirosław Szejnicki, Virginija Venckūnienė, Vytenis Raugala

dešimt metų dirbau prie Santariškių ligoninės plėtros ir atnaujinimo projektų. Būdamas studentas stebėdavausi, kokių reikia būti architektu, kad galėtum suprojektuoti ligoninę... Bet likimas man davė išbandyti ir tai. Žinoma, dirbau ne vienas, visada su bendraminčių kolektyvu, bet visgi tai buvo visiems labai sudėtinga. Santariškių klinikose projektavome tyrimų laboratorijas, įvairius gydymo ir reanimacijos, reabilitacijos skyrius, kavines, poilsio patalpas, auditorijas ir kt. Tai, ką išmokau Santariškėse, panaudojau kurdamas Jungtinį gyvybės mokslų centrą. Gyvenimas taip pasisuko. Sako, su-

projektuok pastatą apie 23 tūkst. kvadratinį metrų... Atsiverti programas – nieko iš pirmo žvilgsnio nesupranti, pažiūri analogus Vokietijoje, Lenkijoje – dar irgi nedaug ką supranti. Teko ilgai nagrinėti, savotiškai mokytis, konsultuotis ir tartis su mokslininkais – būsimaisiais naudotojais. Vėliau gimė pirmoji vizija... Atsimenu, kaip eskizą pristatant užsakovams nuo maketeto nukrito ketvirtajame aukšte sumanytas šiltnamius, buvau jį išpjovęs iš putplasčio, bet nešant atsiklijavo. Prof. Juozas Lazutka jį smeigtukais prisegė atgal... Pamaniau, kad tai – geras ženklas. Po to sekė kelerių metų rutininis darbas su

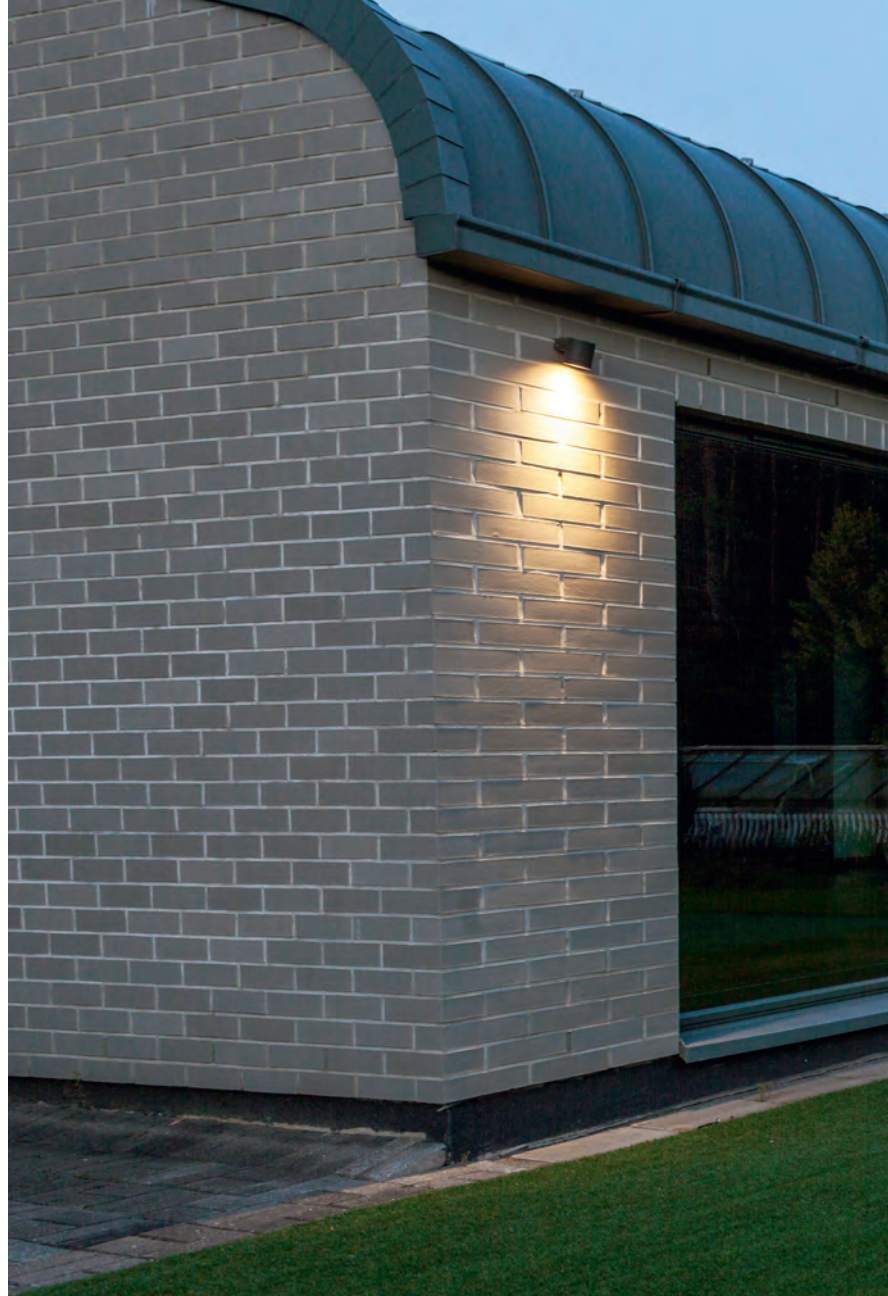

Lukiškių aikštės projektas: ateityje ši erdvė turės ir reprezentacinę funkciją, ir išliks rekreacinė. Jau yra nuspręsta, kad jos centre bus šiuolaikiškai išreikštas Vyčio simbolis. Planuojama, kad aikštė bus atidaryta 2018 metais, minint Lietuvos Nepriklausomybės šimtmetį. Projekto autoriai: Gintaras Čaikauskas, Linas Naujokaitis, Virgijūna Venckūnienė, Alicija Grigūnienė, Urtė Aidukienė, Vytenis Raugala, Arūnas Latakas, Kęstutis Akelaitis

ilgais spęstinių klausimų sąrašais, tūkstančiais elektroninių laiškų ir pan. Visą mokslo ir mokymo centro statybų laiką išgyvenau kūrybinę euforiją: su džiaugsmu eidavau į statybų aikštelę. Aplink – gausybė žmonių, armija statybininkų, inžinierių, didžiulis darbų tempas, bet buvo gera... Pagalvojau, kad dėl to mokiausi, stažavausi daug metų Lietuvoje ir užsienyje, kad galėčiau išgyventi šį pakilų jausmą.

Savo profesijoje siekiate to ypatingo kūrybos džiaugsmo? Architektas visą gyvenimą turi išlikti vaikas, turi turėti

vaikiško naivumo, žiūrėti į pasaulį visai kitokiomis akimis. Niekada negalima iš anksto pradėti galvoti, kad viskas bus blogai: užsakovas prims savo nuomonę, statybininkai sugadins projektą, pinigų nebus, neužteks arba kiek daug laukia sunkaus darbo ir kiek bręžinių reikės padaryti, kad gimtų projektas. Iš esmės – įdomu ir smagu: ateini į darbą ir ant tuščio popieriaus lapo kas kartą vis pieši kažką naujo. Vakar piešiau ligoninę, šiandien kuriu daugiaaukštį pastatą. Visą laiką bijojau tapti siaurai specializuotu architektu, bet to išvengiau, projektavau įvairias užduotis...

Jūsų kūrybai labai svarbus kontekstualizmas... Galbūt taip yra todėl, kad esu užaugęs ir baigęs vidurinę mokyklą Vilniaus senamiestyje, mano pirmoji darbovietė ir objektai taip pat buvo realizuoti būtent senamiestyje. Trejus metus po studijų dirbau Paminklų restauravimo institute. Įgyta patirtis man davė labai daug. Aš visai kitaip žiūriu į istorinę architektūrą, senamiestį ir į paveldą. Pastebiu tendenciją, kad architektai, kurie ateina dirbti išsyk po universiteto, jų sąmonė nebūna „užkrauta“ paveldo ir konteksto vertės samprata, kultūriniais dalykais, miestų vystymosi istorija, todėl jie į visa tai žiūri kažkaip gana paviršutiniškai – kažkokia apgriuvusi seniena ir tiek... Jie galvoja, kad sena yra paprasčiausias progreso trukdis, o visa kas nauja – neginčijamas gėris. Visada vertinau architektūros kontekstualumą, išreikštą santykį su istorija ar su gamta, nuo esamos gilesnės padėties analizės stengiuosi pradėti kiekvieną savo projektą.

Dėstote universitete architektūros magistrams kontekstą ir koncepciją, kuri iki šiol labai populiari tarp studen-

tų. Tai nėra architektūros teorijos utopijos, o faktais pagrįsta realybė. Visada atliekame praktines užduotis tikrų situacijų pagrindu Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ar net užsienyje: Portugalijoje, Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kt. Studentai patys laisvai pasirenka sau aktualias ir įdomias situacijas. Nagrinėjame konkrečiose vietose jau egzistuojantį istorinį kultūrinį kontekstą ir studijuojame naujų inkluzių gimimo procesą, senos ir naujos kokybės tarpusavio sąveiką ir galimą raidą.

Lietuvos miestuose tų naujų inkluzių daugėja, ypač Vilniuje... Miestų tankinimas visada turi dvi puses. Smagu gyventi, kai prieš jūsų langus yra žaliosios erdvės. Mane „užmuša“, kai yra tiesmukai tankinami pokaryje susiformavę rajonai. Teigiama, kad tarp namų likusios erdvėlės yra beprasmiškos, neracionalios, ir tarp blokinių ar plytinių sovietmečio laisvo planavimo laikotarpio namų įterpiami nesuprantami svetimkūniai, savitiksliai naujadarai. Man tai – urbanistinis košmaras, vizuali kakofonija. Apstu tokių rajonų, kuriuos tik-

Namas Vilniuje, Nemenčinės soduose (2015). Gyvenamojo namo formą lėmė sudėtingos formos sklypas, esantis šalia miško masyvo. Plastiškas tūris erdvės tekėjimą nukreipia į naujai suformuotą kvadratinį kiemą. Lenktas stogo siluetas pabrėžia vidaus erdvės uždaro ir jaukumo idėją. Autoriai: Gintaras Čaikauskas, Virginija Venckūnienė

rai reikia renovuoti, bet juose, dažnai panaudojant išlikusius žaliuosius plotus, beatodairiškai įterpiami nauji pastatai... Taip neturėtų būti.

Esate prieš miestų tankinimą? Aš už tankinimą, tačiau protingą. Tiek Vilnius, tiek kiti šalies miestai nėra tokie tolygūs. Pavyzdžiui, Vilniuje yra gatvių, kurios neišplėtos, primenančios aštuonioliktą amžių, pavyzdžiui, Šnipiškėse šalia egzistuoja ir naujausiomis technologijomis užpildytas XXI amžius, ir žmonės, į savo bakužes nešantys vandenį kibrais. Šioje vietoje matau akivaizdų poreikį tankinti ir keisti užstatymo pobūdį.

Tačiau dėl žaliųjų plotų naikinimo suabejočiau. Nesutinku, kad Vilnius per daug žalias. Vilniaus miesto teritorija dar turi apie 41 proc. žalumos. Tai yra mūsų turtas, tuo galime didžiuotis prieš Europą. Vilniuje yra labai patrauklių vietų, kur tikrai drąsiai galime statyti, tankinti, kad tik nauji pastatai būtų verti tų erdvių. Dabar stebiu išplitusią tendenciją, kad svarbu įsigrūsti pastatą į pačią geriausią vietą, pastatyti kažką su

pagrindiniu komerciniu motyvu, ką naujas pirkėjas matys pro savo langą. Parduodami ne architektūriniai kūriniai, o miesto vaizdas. Bet kyla klausimas, o ką tuomet „matys miestas“, žiūrėdamas atgal į naują architektūrinį kūrinį, ar jis tikrai bus vertas miesto panoramos ir tos garsiosios, poetų aprašytos Vilniaus auros?

Čia yra drama? Taip, tai yra daugelio didžiųjų Lietuvos miestų drama. Pavyzdžiui, nereikia toli ieškoti, pakanka išeiti į miestą ir apsidairyti aplink...

Dalis nekilnojamojo turto plėtotojų stato miestuose, bet plyname lauke... Taip, bet net ir čia yra kontekstas. Pavyzdžiui, Viršuliškių skersgatvyje jau senokai urbanistiškai sumanyti aukštybinių pastatų kvartalai. Jeigu dešiniame miesto centre, kur oficialiai ribojamas aukštingumas, visi nori kilti kuo aukščiau, viršyti leistinus reglamentus, tai antrojoje aukštybinėje teritorijoje – Viršuliškėse, kur oficialiai leistina aukštuminė statyba, – žemina užstatymą. Kovoju, kad ten

Rezidencija miške. Vilnius (2011). Pastato kompoziciją sudaro trys tarpusavyje panašūs tūriai, formuojantys bendrąją vidaus erdvę. Įprastų archetipinių įvaizdžių sprendiniai kompleksą sieja su istorinėmis Vilniaus saugomų teritorijų architektūros konteksto tradicijomis. Iracionaliai išdėstyti tūriai suteikia trapų erdvės pojūtį. Projekto koncepciją pabrėžia trijų skirtingų spalvų fasadų keraminės plytos bei prie jų priderintos stogų čerpės. Autoriai: Gintaras Čaikauskas, Virginija Venckūnienė

kiltų tik aukštybiniai statiniai, nors investuotojai dažnai turi lėšų būtent tik nedideliems statiniams. Taip neturėtų būti, bet verslo interesai dažnai laimi prieš estetiškes architektų vizijas. Vėl drama... Visą laiką architektai patiria įtampą ir kovą. Labai retai kol kas žvaigždės Lietuvoje pasisuka taip, kad reikiamoje vietoje iškiltų kaip tik toks pastatas, kokio reikia, kokį įsivaizduoja architektai ir gali sau leisti investuotojai.

Džiaugiuosi, kad aš, kaip architektas, dar galiu pasinaudoti vienintele likusia kūrybine teise – galimybe atsisakyti užsakymo, jei jis nepriimtinas.

Esate atsisakęs tokių abejotinų architektūrinių projektų?

Taip, esu atsisakęs, bet visada atsiranda kitų žmonių, kurie to imasi. Mūsų, architektų, rinka yra perpildyta, išgyvename beprotišką konkurenciją. Labai dažnai daroma bet kas, bet kaip ir už bet kiek. Čia net ne konkurencija... Čia jau kita mūsų darbo drama.

Prieš daugiau nei dešimtmetį Jūsų kartu su kolegomis suprojektuotas „Forum Palace“ pastatas prilygo didžiausiam Vilniaus įvykiui. Kaip jį vertinate šiandien? Tada buvo likimo skirta galimybė labai atsakingoje vietoje realizuoti itin sudėtingą projektą. Pavyko patiems kartu su investuotojais net pasirinkti išskirtinę miesto centro erdvę. Su būsimais užsakovais pavyko susitarti dėl programos apimties ir dėl reljefą pakartojančio pastato sprendinio, kuris tuo metu, kai kilo pirmieji aukštybiniai Vilniaus pastatai, buvo alternatyvus ir visiems netikėtas. Pasitarkime mano architektūros mokytojų, profesorių Algimanto ir Vytauto Nasvyčių, idėją apie Nerios kranto kalvos augimą. Tai buvo iš esmės komercinis objektas. Teko daryti įvairius conceptualius manevrus, kad apgintume jo aukštį ir tūrį. Žinoma, po 10 metų jau prireikė interjero rekonstrukcijų. Džiaugiuosi, kad pavyko išlaikyti

nepakitusį eksterjerą... Beje, šiuolaikiniai verslo objektai dažnai turi savybę keisti savo paskirtį. Kai studijavau, dažnai girdėdavau kanonizuotą frazę, kad architektūra yra sustingusi muzika. Šiandien galiu pasakyti, kad architektūra yra visiškai nesustingusi, dar daugiau – tai yra visiškai džiazas... Vos tik sukuri projektą, įgyvendini, o užsakovai jau sako, kad reikia daug ką rimtai keisti, nes pasikeitė rinkos poreikiai. Gyvenimo tempas, progreso raidos spiralė vis siaurėja... Dabar architektūroje vyrauja absoliuti improvizacija, tik gaila, kad tai vyksta labai stichiškai, be jokių apčiuopiamų ribų...

Dalyvaujate Lukiškių aikštės atnaujinimo projekte. Kokia ji Jums atrodo?

Būtent Lukiškės, kiek įsigilinau į istoriją, nėra istorinė miesto aikštė. Atvirkščiai – pats miestas suformavo šią erdvę, o ne aikštė gimdė miestą. Lukiškės ilgą laiką buvo užmiestis, vėliau čia buvo įkurtas turgus. Archeologai patvirtino, kad turgus šioje vietoje vyko ne tik caro laikais, bet ir gerokai anksčiau, net viduramžiais. Prisiminkime šiuolaikinius Gariūnus. Ar Gariūnai yra Vilniaus miesto aikštė? Tai yra šiuolaikinė užmiesčio nesuvaldyta erdvė... Senais laikais analogiška funkcija buvo skirta ir Lukiškėms. Dar ten buvo nedidelis totorių kaimelis, bet iš esmės tai nebuvo aikštė. Vėlesniais laikais šioje vietoje buvo tiesiami keliai. Čia buvo vienintelė gatvė, kuri siejo miesto centrą su paupiu. Gatvės grindinio fragmentai požemyje yra išlikę ir šiais laikais. Dabartiniame projekte tos gatvės kryptį taip pat pabrėžiame. Įdomu, kad ją mes numatėme intuityviai, o archeologai lygiai toje pačioje vietoje metro gilyje atrado grindinio fragmentą. Ši kryptis dabar taps pėsčiųjų taku. Taigi Lukiškių aikštė visada buvo kažkas tarp skvero ir aikštės ir dar neįtikėtinai didelio mastelio. Lukiškių aikštėje telpa 4 futbolo stadionai vien atviroje erdvėje, o žalieji pakraščiai prilygsta dar 2 futbolo stadionų dydžiams.

Žmonės Lukiškių erdvę iš tradicijos dažnai traktuoja kaip aikštę. Aš asmeniškai ją suprantu kaip laisvą viešą daugiaviečią erdvę, kurioje susipina daugybė interesų, tai ir miesto, ir gamtos dalis. Dėl to Lukiškių aikštės raida tokia sudėtinga, konkursinės koncepcijos taip pat visada buvo daugiaprasmės. Visada buvo neaišku, ar ši erdvė turi būti urbanizuota, pilnai grįsta grindiniu, ar daugiau žalia. Istorikai čia yra daug susipynusių funkcijų, interesų, todėl ji ir išlieka gana eklektiška. Yra nuomonių, kad ji turėtų būti monumentalė, vyrauti memorialinė nuotaika, bet, mano nuomone, nei tokiu dydžiu, nei masteliu, nei funkciniu aspektu jos tokios miestui nereikia. Kas simbolizuoja demokratiją? Mano nuomone, akmenų grindinys simbolizuoja imperinę jėgą, tokiose aikštėse vyksta kariniai paradai, panašias erdves turi Maskva, Paryžius, Londonas, kitos buvusių imperijų sostinės. Be to, buvo išgirsta ir gana aiški nuomonė vietos gyventojų, kurie nori išlaikyti žalumą rekreacijai, erdvę vaikų žaidimams. Toliau išgrindimo akmeniu idėja gyventojams pasirodė netinkama. Galutiniame projekto pasirinkimo etape vis tik nugalėjo mišri funkcija su vyraujančiais žaliaisiais plotais. Planuojame, kad Lukiškių erdvė turės ir išreikštą reprezentacinę funkciją, meninį akcentą, bet didžiąja dalimi aikštė išliks rekreacinė.

Noriu pasakyti, kad ne veltui dėl Lukiškių aikštės renovacijos vyko šie ilgamečiai konkursai. Miestas ir valstybė bendromis jėgomis pagaliau subrandino ir suformavo aiškią socialinę užduotį, pagal kurią profesionalams tapo aišku, kuria linkme projektuoti. Projektas padarytas, patvirtintas, gautas leidimas statybai, jis yra aiškus iki smulkmenų, beliko tik meninio akcento klausimas, kuris, matyt, bus vėl sprendžiamas konkurso būdu. Jau yra nuspręsta, kad turėtų būti šiuolaikiškai, dinamiškai išreikšta Vyčio idėja. Menininkai turėtų pasiūlyti projektus, kuriuose atsispindėtų mūsų istorinio simbolio, vedlio išraiška, ir jis sietųsi tiek su gilia Lietu-

vos praeitimi, tiek su dinamiška ateitimi. Mano didžiausia svajonė šiuo metu, kad aikštė su meniniu akcentu būtų atidaryta 2018 metais, minint Lietuvos Nepriklausomybės šimtmetį.

Koks Jums šių laikų Vilniaus architektūrinis projektas atodo kontekstualiausias? Mane žavi V. E. Čekausko Parodų rūmai (dabar – ŠMC). Objektas yra būdingas to laikotarpio naujosios architektūros sampratos pavyzdys. Pastatas suprojektuotas 1970 metais, tačiau ir dabar yra ir modernus, ir kontekstualus. Įspūdį man tebedaro Salomėjos Nėries mokyklos kompozicija – netikėtai gana drąsus sprendinys, jautriai įpieštas į senamiesčio audinį.

Viename interviu esate sakęs, kad Lietuvai reikia aiškaus strateginio plano: centralizuoti sostinę ar plėsti provincijos miestus. Kurią kryptį palaikote Jūs? Aš palaikyčiau jau senokai prof. K. Šešelgio iškeltą mintį, kad reikėtų vystyti ne tik Vilnių. Žinoma, plėtoti verslą Vilniuje yra gal lengvesnis kelias į sėkmę. Tačiau kaip greitas maistas nėra sveikas, taip ir greitas verslas ne visada yra naudingas. Profesorius dar ankstyvais tarybiniais laikais siūlė ir mažesnių Lietuvos miestelių ekonominį auginimą, tai skatino tolygesnę šalies plėtrą. Šiandien periferinių Lietuvos miestų stiprinimas, verslo iškėlimas į šias zonas galėtų sustabdyti emigraciją, mažinti bedarbystę ir socialinę atskirtį, užtikrinti darnią plėtrą. Pavyzdžiui, Skandinavijoje periferinių zonų plėtra skatinama pačios valstybės politika: jei investuojama į gamybą ne sostinėje, o gerokai toliau už jos ribų, mokesstinė sistema tampa daug palankesne. Taip atsiranda pastatai Danijos, Suomijos užkampiuose, mažiausiuose kaimeliuose. Pavyzdžiui, garsioji įmonė „Bang & Olufsen“, gaminanti aukščiausios kokybės elektronines sistemas, savo gamybinę veiklą įkūrė kaime.

Idomu, kaip po darbo modernioje gamykloje įmonės darbuotojai eina į savo namus melžti karvių. Skandinavijoje toks vaizdas nėra atsitiktinis, tai ir ekonomika, ir politika, ir socialiniais dalykais paremtas reiškiny. Mane šis vaizdas žavi.

Taip Skandinavijoje jau seniai decentralizuojama daugelis gamybos sričių, pavyzdžiui, medienos apdirbimo pramonė. Gamyklos statomos periferijoje, netgi atokių miškų glūdimuose. Suomijoje buities ir darbo sąlygų kokybės prasme iš esmės nėra skirtumo, kur gyventi – ar šalies sostinėje, ar nedideliame miestelyje. Tiekimo sistema puiki, parduotuvėse prekių pasiūla gausi ir įvairi. Kultūrinis gyvenimas, žinoma, yra šio tokia kliūtis, bet, galų gale, taip atsiranda ir proga nuvykti į sostinę. Liūdna, kad mano tėvų gimtinėje Ignalinos rajone buvusiam dideliame gatviniame kaime liko gyventi tik vienas žmogus... O Vilniuje didžiulės spūstys... Juk naudodamiesi šiuolaikinėmis technologijomis žmonės daugelį produktų ir paslaugų galėtų sukurti dirbdami provincijoje.

26-erius Nepriklausomybės metus mes siekėme atitikti visus vakarietiškus gyvenimo standartus. Ar mums pavyko, ar mes jau priėjome Vakarus? Vejamės Vakarus kainomis, nors daugumos mūsų algelės dar labai nevakarietiškos. Pirmaujame parduotuvių gausa ir prekybos plotais viename gyventojui. Negaliu komentuoti agresyviai besiplečiančių parduotuvių tinklų... Tai ne mano veiklos sfera, bet tuo nepaliauju stebėtis. Žinoma, kaip ir dauguma architektų, pasitaikius progai paburnoju, kad prekybiniai centrai statomi ne ten, kur reikėtų, kad reklamos gožia šalies kraštovaizdžius, bet mažai kas tai girdi. Didieji prekybos centrai turėtų būti statomi ne pačiose geriausiose miestų vietose, bet gerokai atokiau nuo miestų centrų. Mes jaučiamės esą tikri europiečiai, aktyviai naudojames aukštosiomis technologijomis. Žmonių intelektas informacinių technologijų, vadybos srityje yra itin aukštas, visi labai išradingi ir kūrybingi. Šalies gyventojai yra labai imlūs inovacijoms, darbštūs, talentingi. Matyt, dėl to jie taip lengvai emigruoja, nes puikiai pritampa bet kur. Man atrodo, kad ir mes, būdami Vakarų dalis, juos papildome natūraliai. Gaila, yra sričių, kur mes dar negebame pasidaryti tvarkos. Esame maža šalis – tik vienas Niujorko kvartalas... Tad galėtume tiesiog priimti svarbius, reikšmingus sprendimus, užuot ieškoję kaltųjų...

O valstybiniu aspektu, koku lygmeniu vyksta urbanistikos procesai? Urbanistinė plėtra Lietuvoje dar nėra visai vakarietiška. Miestų raidos procesai vyksta ne pagal aiškia bendrąją strategiją, bet dažnai „pritempinėjami“ pagal interesus arba pagal tai, kas kur nusipirko sklypą, kur kam geriau sekasi verslas. Suplanuotose Vilniaus teritorijose, kur turi būti žemesnis foninis užstatymas, iškyla aukštybiniai, o kur

leistas aukštis – auga nedidukai pastatai... Tuomet vieni tampa blogais, kad neleidžia statyti, o kiti blogais, kad veržiasi statyti... Tęsiasi nesibaigiantys konfliktai, vyrauja interesų susipriešinimas, o galutinio rezultato ir laukiamo miesto vaizdo nesiseka sukurti.

O architektūros medžiagų prasme mes jau atitinkame vakarietiškus standartus? Taip, mes jau galime rinktis įvairias medžiagas. Tačiau mūsų užsakovų investicijos į projektus yra mažesnės, taigi naudojamos ir pigesnės medžiagos, taip gimsta ir pigesnis rezultatas, trumpesnė ir eksploatacija. Kažkas nubluko, atsilupo... Būna, kad verslininkai jau klausia, kaip galima renovuoti pastatus po renovacijos... Šykštus moka du kartus. Tvari statyba, architektūros menas iš esmės yra labai brangus malonumas. O kas yra tvaru? Mano supratimu, tvaru yra tai, kas pirmiausiai ištveria laiko išbandymus, tai, kas nesugriūna, tai, kas reikalinga gyvenime, tai, ko nereikia po kelerių eksploatacijos metų perdaryti ir remontuoti.

Bet teoriškai mes galime naudoti pačias geriausias medžiagas... Teoriškai galime naudoti. Bet tiesiog tam trūksta pinigų. Konkursai vyksta dažniausiai atsižvelgiant į tai, kas yra pigiausia. Kaip atrodytų, jei dailininkui užsakytumėme sukurti pigiausią paveikslą, režisieriui – pigiausią spektaklį, o kompozitoriui – pačią pigiausią muziką? Architektūros projektams Lietuvoje, deja, dažniausiai galioja pigumo taisyklė.

Koks Jums dabar atrodo Vilnius? Tai lyg cheminė reakcija... Tiesiog jaučiu ryšį su Vilniaus žeme. Čia gimiau, augau, mokiausi, žinau jo kasdienybę ir problemas. Esu dalis šio miesto, gyvenau ir senamiestyje, ir naujuose rajonuose, dabar gyvenu priemiestyje. Vilnius yra labai žavus, tai ypač gali pajusti, kai į jį „panardini“ rankas – projektuoji, kuri, nagrinėji, analizuoji. Tai – itin sudėtingas, labai subtilus miestas. Ir iš tam tikro rakurso viskas pasimato, niekur nepasislėpsi... Vilniuje negali daryti architektūros klaidų, nes jos vėliau bado akis, net jei būni užsimerkęs. Antra vertus, Vilnius yra labai įvairus. Čia yra visko: išraiškinga gamta, turtinga istorija, gausus paveldo palikimas, įvairūs architektūros stiliai. Čia susitinka praeitis, dabartis ir ateitis, egzistuoja visos klasikinės urbanistinės problemos, įvairių kultūrų pavyzdžiai. Tai pailiustruosiu prieš dešimtmetį Vilniuje viešėjusio architektūros profesoriaus Tuomo Siitonen iš Helsinkio mintimi. Jis Lietuvoje lankėsi pirmąkart, išvažiudamas reziumavo: „Gyvendamas Helsinkyje, visada žinojau, kad jei nuvyksiu 600 km į šiaurę, būsiu tundroje, bet niekada nepagalvojau, kad nuvažiuavęs 600 km į pietus, atsidursiu neprastesnėje kultūrinėje aplinkoje, nei gali rasti Italijoje...“ Apskritai Baltijos šalys yra įdomios, unikalios.

Gal mes daugiau lygiuojamės į skandinavus? Visgi tai nuomonei nepritariu. Matyt, dėl to čia sunkiai prigryja vadinamasis skandinaviskas minimalizmas. Žmonės čia išauge kitokioje dirvoje, todėl ir pasaulėjauta yra kitokia. Mes gerokai sudėtingiau suvokiame ir interpretuojame reiškinius ir aplinką, o skandinavų požiūris į viską yra gerokai racionallesnis, pragmatiškesnis. Jie, panašiai kaip japonai, moka daugelį gyvenimo įvykių nesureikšminti, tiesiog „paleisti“. Tuo tarpu mes viską išgyvename dramatiškai, susiurbiamo į save labai giliai. Mūsų kultūra itin sena, jos šaknys labai gilios, siekiančios sanskritą, indoeuropietišką kilmę ir t. t. Galime tikėti arba netikėti visomis tomis teorijomis apie ypač seną lietuvių tautos kilmę, bet kasdienybėje aš, dirbdamas kaip architektas, pats realiai jaučiu, kad turime labai daug giluminių sąmonės ir pasąmonės klodų. Mūsų žmonės turi tų sunkiai nusakomų isitikinimų, kurie kartais, objektyviai vertinant, yra sunkiai paaiškinami. Pagonybė, krikščionybė, tarybinis ateizmas, dabartinė minties laisvė – sudėtingas mišinys: daugiaplanis ir gilus, dažnai gal ir per gilus. Per didelis gylis sukausto mąstymą, tada sunku judėti į priekį. Dirbant su klientais, toks jausmas aplanko labai dažnai. Pavyzdžiui, viena iš architekto darbo taisyklių yra numatyti, nuspėti ir profesionaliai žinoti, ko ateityje gali žmogus norėti, ko jam prireiks, nors šią minutę jis apie tai net negalvoja. Klientas pats dar nežino, ko nori, jam tiesiog reikia patogaus ir gražaus namo. Tuo tarpu architektas supranta, kad jei yra algoritmas a–b–c, ir jei jis pasakys: c–d, tai neišvengiamai po to turės būti ir e–f. Architektai turi žinoti visą „profesinę abėcėlę“ nuo a iki ž... Kai per šį filtrą perleidžiu pirminius užsakovų norus, apima labai sudėtingas, daugiareikšmis jausmas. Dažniausiai užsakovas net nežino, ar jis nori gyventi įprastai, kaip anksčiau, ar keistis, kaip ambicingieji kaimynai lenkai, ar kaip tvarkingieji vokiečiai, ar kaip romantikai prancūzai, ar kaip racionalieji amerikiečiai? O gal geriausia vienu metu gyventi visaip? Tuomet klausiu: „O lietuviško gyvenimo būdo ar nenorite susikurti?“ Tuomet klientas sutrinka... O ką iš tiesų reiškia tas lietuviškumas? Juk dabar visur propaguojamas madingasis europietiškas universalumas... Esu netrumpai gyvenęs ir dirbęs Skandinavijoje, todėl galiu tvirtai teigti, kad skandinavų klientai į viską žiūri daug paprasčiau. Dar mažiau problemų sau kelia amerikiečiai. Stažuotės Amerikoje metu buvau apstulbęs nuo mums neįprastos amerikietiškos mąstysenos. Jie savo gyvenamąją vietą ir namus keičia lyg drabužius. Sako: „Kitais metais uždirbsiu daugiau pinigų ir persikelsiu į didesnį namą, praturtėsiu dar daugiau – nusipirksiu rančą, o kai pasensiu, rančą parduosiu, grįšiu į nedidelį butą...“ Namus jie dažnai stato naudodami itin lengvas konstrukcijas, medinius karkasus ir t. t. Tuo tarpu mes vertiname tik sunkią ir ilgai išliekančią (geriausia – amžinai) mūro sieną, mes tiesiog

fiziologiškai prisirišame prie savo arba dar prosenelių, tėvų statytų namų ir tai mums tampa vienu svarbiausių gyvenimo atskaitos taškų... Tvarios statybos simbolis – Trakų pilis. Negaliu dėl tokio požiūrio skirtumo blogai ar gerai vertinti nei amerikiečių, nei lietuvių. Tiesiog iš esmės kitokios mūsų istorijos, kultūros, gyvenimo sampratos ir, dirbant architekto darbą, šie skirtumai tampa labai ryškūs ir akivaizdūs.

O koks mūsų skonis? Mes, architektai, prisižiūrime žurnalų, kur viena minimalistinė linija mums reiškia Viską, o eiliniam žmogui, nuo vaikystės išaugusiam itin prabangioje barokinėje Vilniaus aplinkoje, „tiek nedaug“ grožio dažnai būna per mažą... Neveltui turime palyginimą „gražu kaip bažnyčioje“...

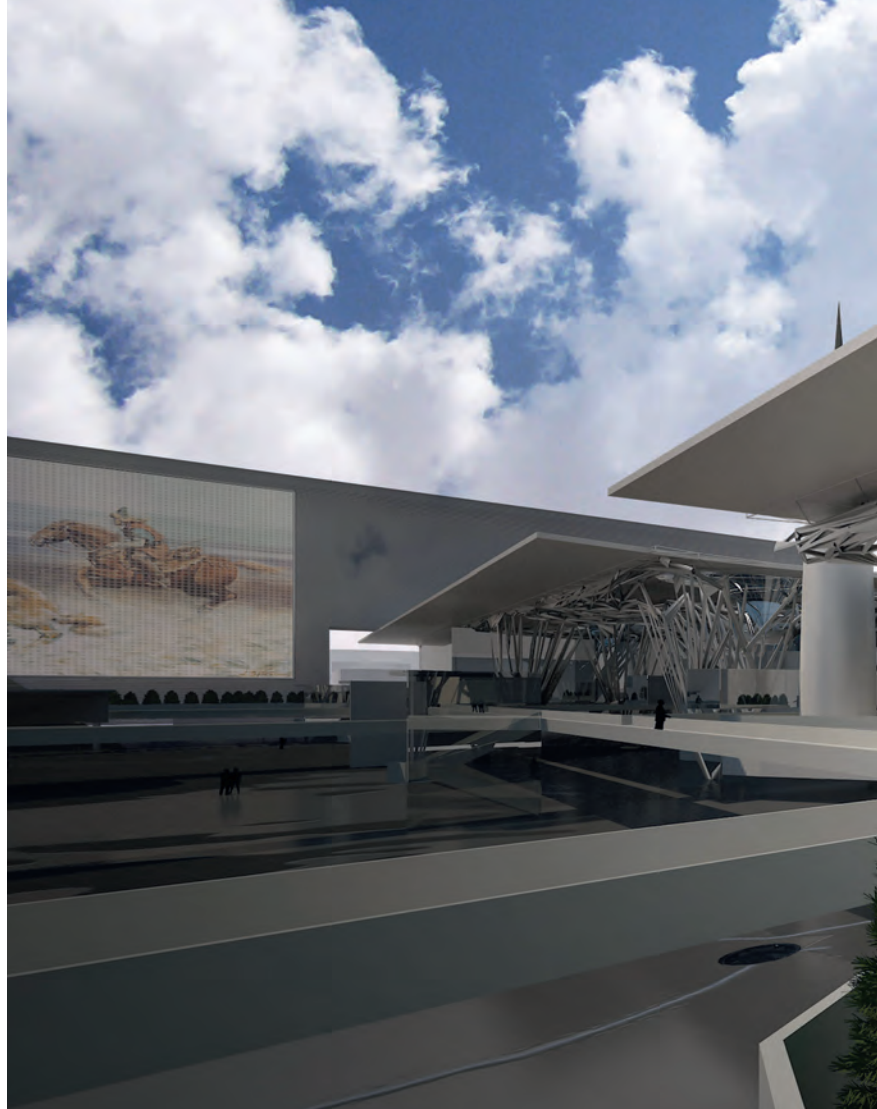
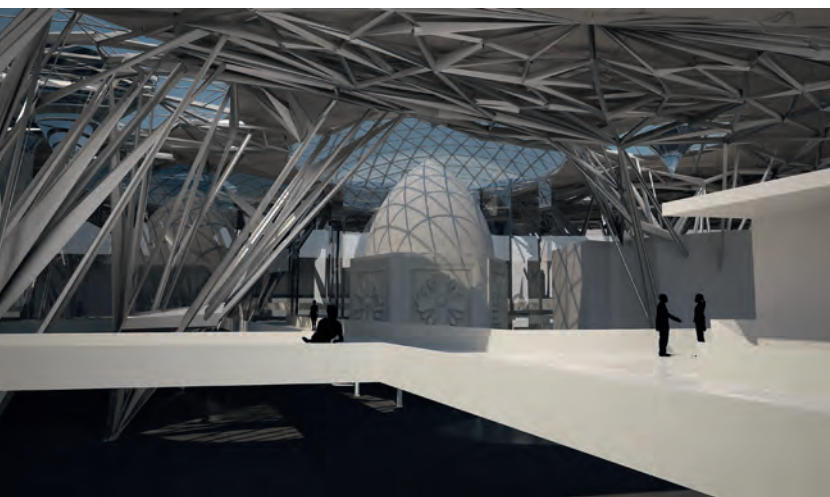
Stilių aspektu, kur link mes einame? Niekas nežino, kur mes einame. Ne paslaptis, kad daugeliui architektų labai patinka dabar vyraujantis minimalizmas. Kūrėjai savo darbuose to atkakliai siekia, bet ne visi užsakovai nori būti minimalistai... Atvirkščiai – tebenori likti maksimalistai. Po sovietmečio tuščių lentynų suformuoto komplekso, lietuviai dar neapsisprendžia, kuo nori būti. Matyt, tai yra dar viena mūsų visuomenės drama...

Ar formuojasi lietuviškas architektūros stilius? Drįsčiau teigti, kad taip, kažkas jau ryškėja, dažnai galiu atskirti, kuris projektas sukurtas Lietuvoje, o kuris – užsienyje. Netgi gana aiškiai skiriasi ir mūsų kaimynų – latvių ir estų – kūrybos stiliai. Dalyvaudamas tarptautinėse parodose, konkursuose ar būdamas žiuri nariu, dažnai pajuntu gana skirtingą Baltijos šalių architektūros mokyklų suformuotą meninį požiūrį, net estetinę raišką. Tai yra tikri privalumai. Individualumas mene – viena iš didžiausių vertybių.

Nepriklausomybės pradžioje lietuviai, kurdami savo interjerus, siekė paragauti Versalio rūmams tinkamos prabangos, auksinių rankenų... Ar dabar tokių tendencijų mažėja? Ir pirmaisiais Nepriklausomybės metais buvo klientų, kuriems auksinių rankenų nereikėjo... Mano klientai žino, kad aš nemėgstu tokio stiliaus. Siekti tokio stiliaus realizacijos bus vargas ir klientui, ir man. Bet, žinoma, ir dabar yra architektų, kurie kuria vadinamąjį klasikinį stilių, pagrįstą istorinėmis prabangos tradicijomis. Mano, kaip architekto, misija dažnai pasibaigia su pastato realizacija, interjerą padeda formuoti dizaino specialistai, dekoratoriai. Galų gale, man šiandien tai jau ir ne tiek įdomu, kaip buvo anksčiau... Atsimenu vieno savo profesoriaus J. Šeiboko mintį: „Su amžiumi vis labiau tampa urbanistu. Vis mažiau reikšmės teikiu durų rankenos formai, nes man gerokai įdomiau stebėti, kaip vystosi miestas.“ Galėčiau tam tik pritarti... ■

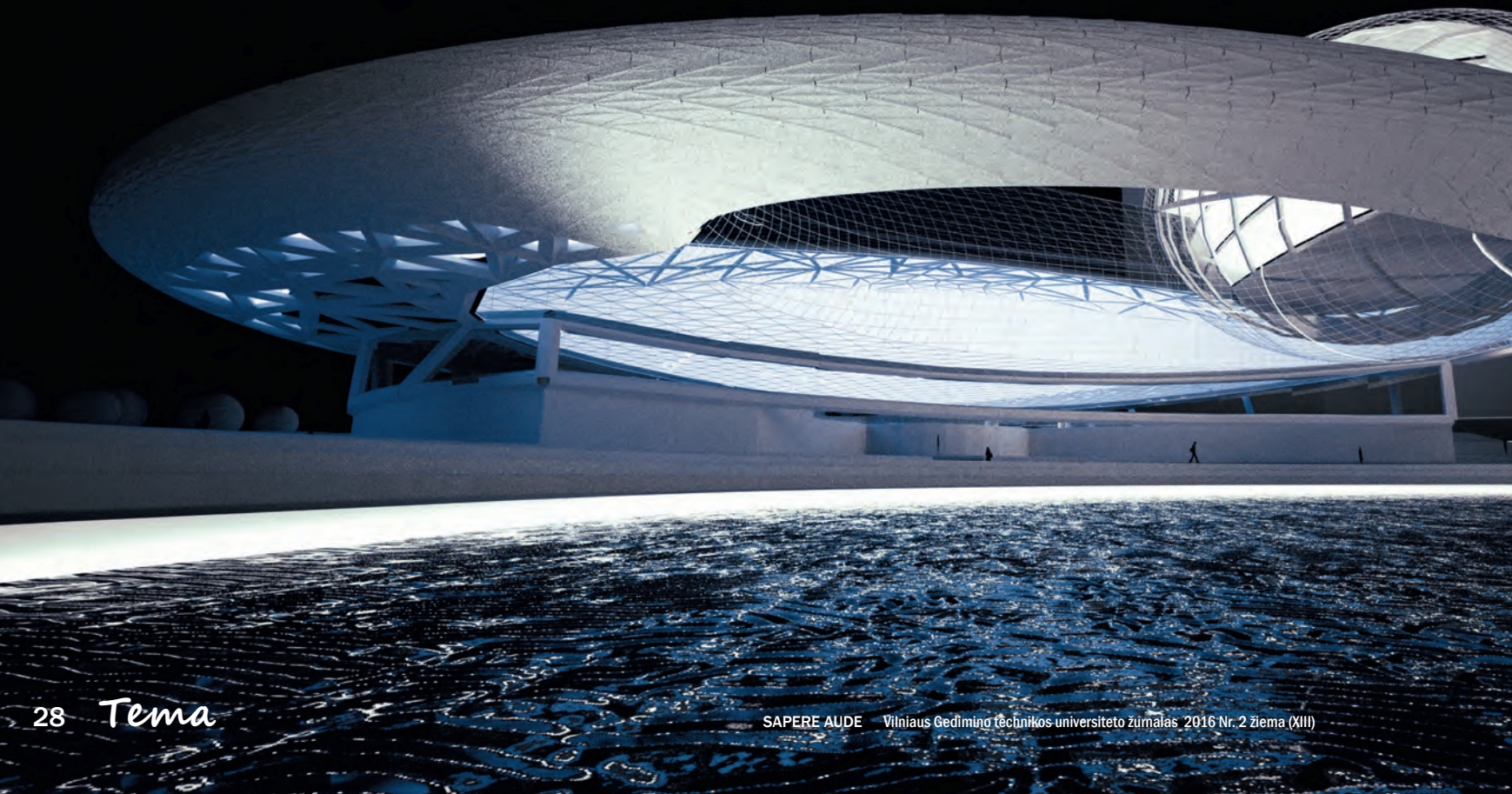
Kazachų istorijos muziejus Astanoje (2010). Tarptautiniame konkurse laimėta II ir III vieta. Antrajame konkurso ture pateikta išvystyta daugiafunkcio objekto architektūros koncepcija. Sklypo teritorija zonuojama, skirstant ją į dviejų lygių prieigų ir lauko ekspozicijų viešąją erdvę bei muziejaus pastato tūrį. Daugiaaukštės miesto automobilių saugyklos fasadas paverčiamas vertikaliu akcentu – dideliu ekranu.

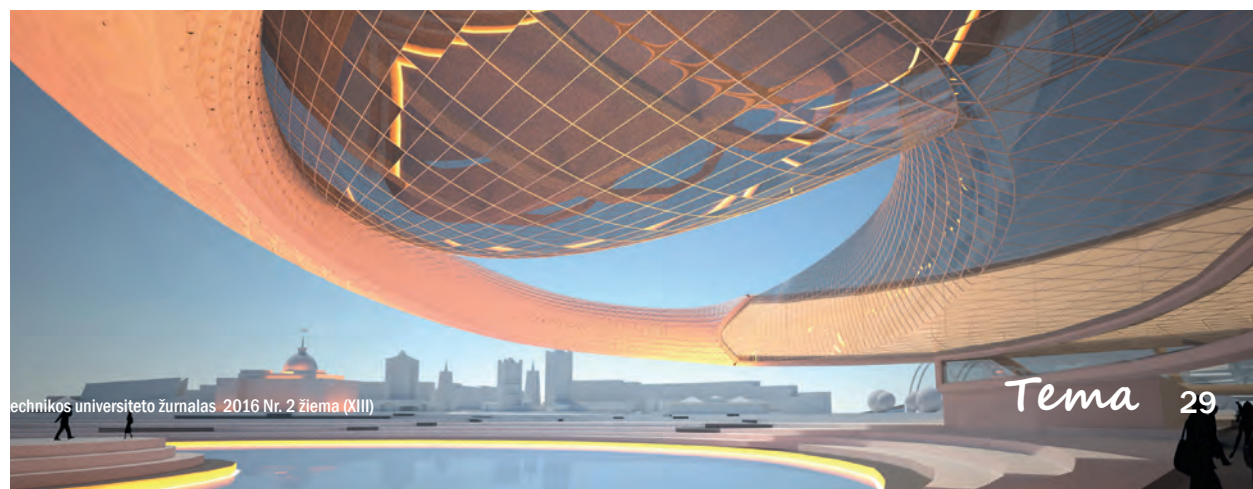
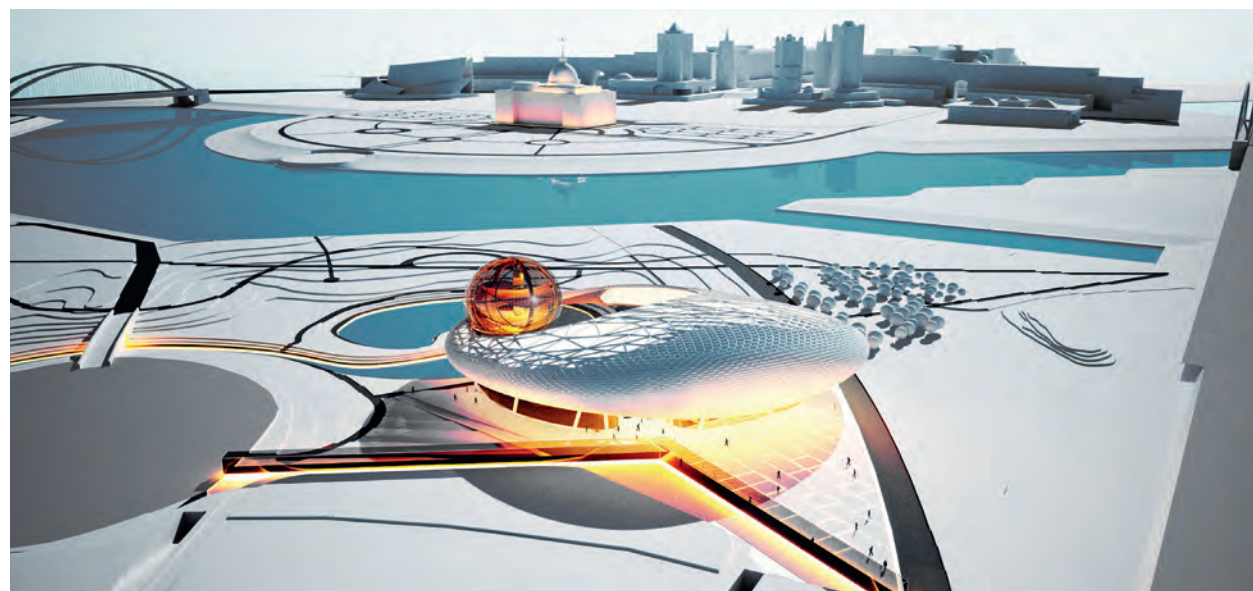
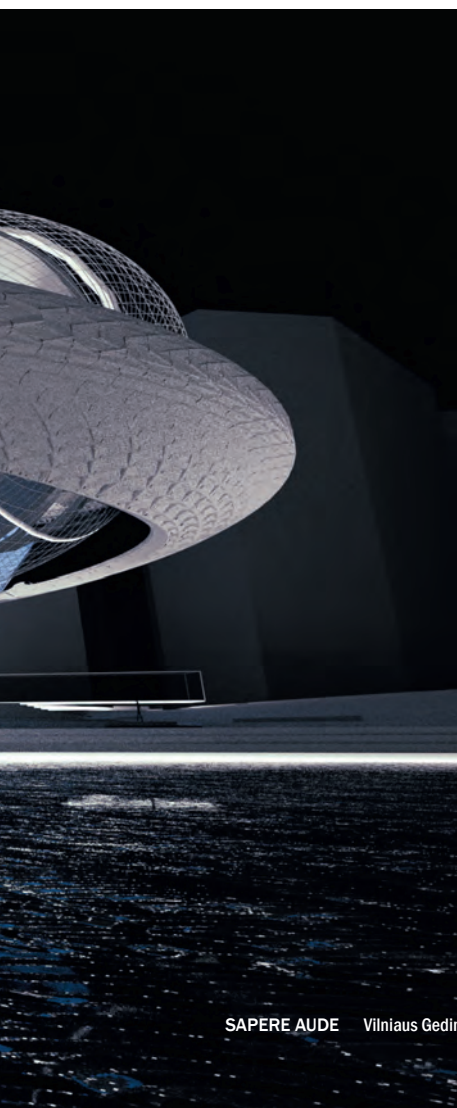
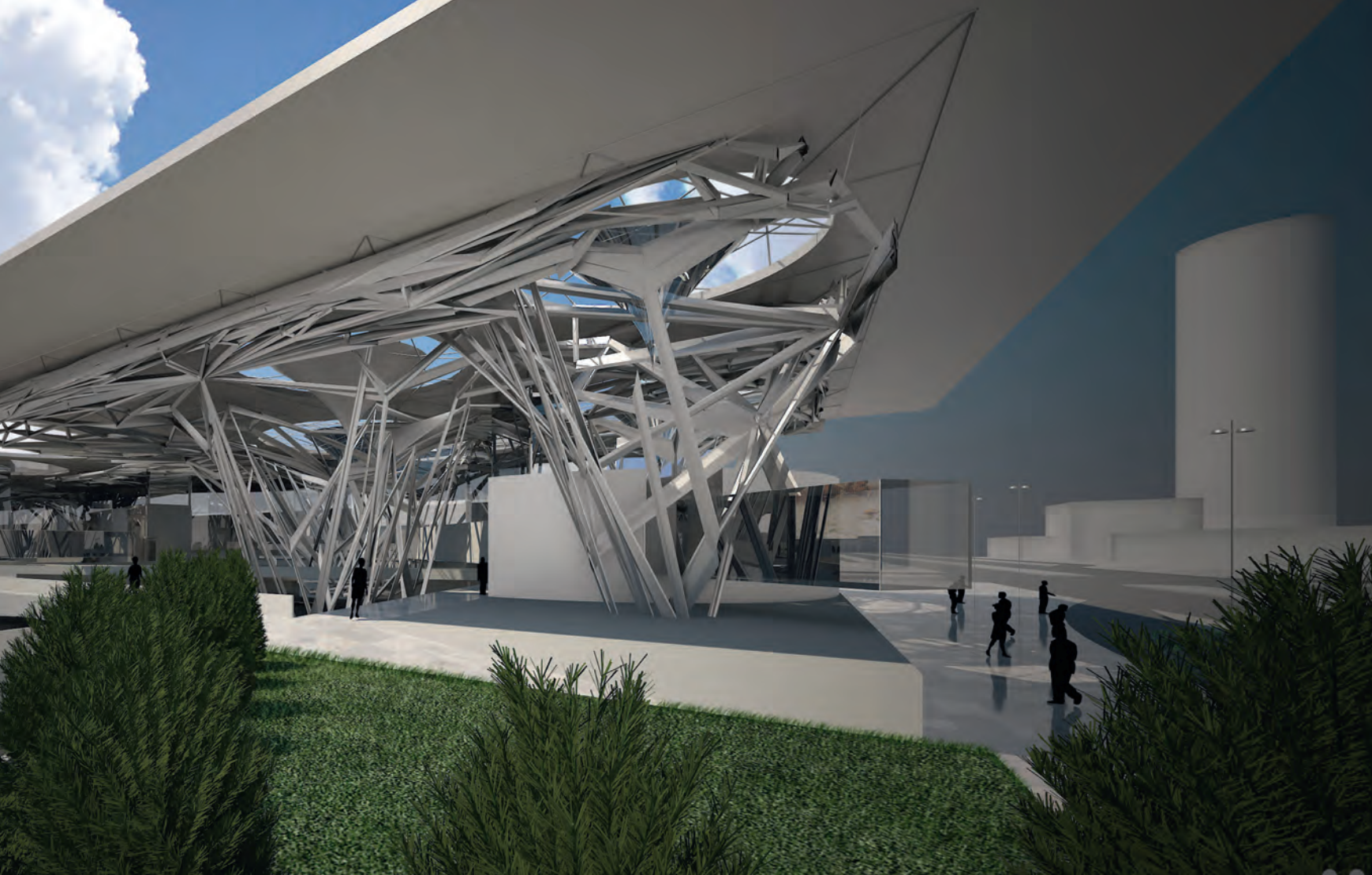
Pastato priekyje numatyta išraiškinga informacinė erdvė, kurioje išdėstyta biblioteka, skaitykla, kino teatras, kavinė ir kitos bendrosios funkcijos. Autoriai: G. Čaikauskas, G. Klimavičius, G. Fokas, A. Mačijauskas, S. Šlepikaitė

Kazachų dramos teatras Astanoje, Kazachstane (2010). Tarptautiniame konkurse laimėta I vieta.

Erdvėje vizualiai sklendžiančių plastiškų formų tūrių kompozicija, kuri savo išraiškinga ir lengvai suvokiama forma lygiaverčiai suvokiama iš visų pusių, veikia aplinką kaip savotiška erdvinė skulptūra, turinti daugelį semantinių prasmų. Autoriai: G. Čaikauskas, S. Pamerneckis, T. Mazūras, E. Geštautaitė, V. Pliadis, K. Tyla, A. Palšytė

PROF. DR. GINTARO ČAIKAUSKO SUKURTI DARBAI:

Kūrybinių realizacijų sąrašas. Darbai atlikti su bendraautoriais.

Pastarieji septyneri metai:

- Vilniaus universiteto Jungtinis gyvybės mokslų centras (2015 m.).
- Daugiafunkcis (3 aukštybiniai administraciniai, 2 komerciniai, 3 gyvenamieji pastatai, prekybos centras ir kt.) kompleksas Viršuliškių skg. (2014 m.).
- Vilniaus universiteto klinikų plėtra Santariškėse (2003–2015 m.).
- Lietuvos edukologijos universiteto dalies renovacija (2008–2015 m.).
- Sportininkų rengimo centras Druskininkuose, I etapas (2008–2015 m.).
- Aukštybinių gyvenamųjų pastatų kompleksas Viršuliškių skg. (2009 m.).
- Gyvenamasis kompleksas (10 pastatų) Raitininkų g. (2008 m.).
- Du gyvenamųjų namų kvartalai Visoriuose, Vilniuje (2008 m.).

Anksčiau sukurtos svarbesnės realizacijos:

- Gyvenamasis namas su kavine Žemaitijos g., Vilniaus senamiestyje (1988 m.).
- Mokykla Vihtavuorjje (Suomija) (1992 m.).
- Administracinis pastatas Žalgirio g., Vilniuje (1994 m.).
- Suomijos ambasadų rezidencija Kalinausko g., Vilniuje (1995 m.).
- Gamyklos „PAROC“ rekonstrukcija (1996 m.).
- Raudonojo kryžiaus centras Tauragėje (1998 m.).
- Administracinis pastatas Kryvyj Rihe (Ukraina) (1999 m.).
- Gyvenamasis pastatas su administracinėmis pat. Sierakausko g. (2000 m.).
- Verslo, laisvalaikio ir sporto centras „Forum Palace“ (2003 m.).
- Automobilių salonas Ukmergės g. (2003 m.).
- Ignalinos AE informacijos archyvas (2004 m.).

Realizuoti meniniai akcentai Vilniaus mieste:

- Jano Zvartendijko memorialas „Savas kampas“ žydų muziejaus kieme (skulpt. A. Šnaras), 2003 m.
- Dekoratyvinis akcentas „Suolas ir stulpas“ Raitininkų g. skvere (skulpt. A. Šnaras), 2008 m.
- Lietuvos ir Suomijos bendradarbiavimo simbolis „Suomis“ Viršuliškių skg. (skulpt. T. Gutauskas), 2015 m.

Kūrybos laikotarpio metu realizuota daugiau nei 40 individualių gyvenamųjų namų projektų, privačių ir visuomeninių interjerų, antkapių ir t. t.

RAŠYTI PROGRAMINĮ KODĄ YRA LYG RAŠYTI RAŠINĮ

Programų kūrimas yra savotiška kūryba. Rašyti programinį kodą yra lyg rašyti rašinį – visų jis skirtingas. Tuo įsitikinęs ilgą laiką IT paslaugų srityje ir įvairiuose IT projektuose dirbęs VGTU Tarybos narys ir Informacinių sistemų katedros vedėjas prof. dr. Dalius Mažeika.

„Programuotojai, kaip visi kūrybinių profesijų atstovai, sprendami nekasdienės sunkias užduotis, išgyvena vadinamąjį prašviesėjimą, kai tampa aišku, kaip surasti sprendimą. Kuo sunkesnės užduotys, tuo didesnė įtampa. Pagaliau ir pats gyvenimas yra didelė kūryba, didelio kūrybinio rašinio rašymas“, – neabejoja prof. dr. Dalius Mažeika, pats iš esmės ne kartą nauja linkme pasukęs savo profesinį kelią.

Kalbėjosi: Edita Jučiūtė
Nuotraukos: Simo Bernoto

Esate netipinis mokslininkas. Į informatikos mokslą atėjote po mechanikos studijų bei ilgamečio darbo informacinių technologijų srityje.

Dabar užimu vienokias pareigas, ilgą laikąėjau kitokias, o studijavau visai ką kitą. Po mokyklos įstojau į VGTU (tuomet į VISI) siūlytą automobilių ir autoūkio specialybę. Tuo laiku atsirado pirmosios magistrantūros. Profesoriai G. Kulvietis, R. Kačianauskas, R. Belevičius ir D. Maciulevičius buvo ką tik sukūrę informatikos inžinerijos magistrantūros studijų programą. Tada stojau į ją. Taip atsirado mano ryšys su informatika. Bet visgi, pabaigęs magistrantūrą, stojau į mechanikos inžinerijos srities doktorantūrą, iš šios srities ir parašiau disertaciją. Įstojęs į doktorantūrą, papildomai dirbau keliose verslo įmonėse IT skyriuose.

Mano tiesioginis darbas buvo kompiuterių ir kompiuterių tinklų administravimas, vėliau – informacinių sistemų ir duomenų bazių programavimas. Darbą verslo įmonėse tęsiau ir po doktorantūros studijų. Prieš aštuoniolika metų mano doktorantūros studijų mokslinis vadovas prof. G. Kulvietis pasiūlė dirbti VGTU Skaičiavimo centre ir aš sutikau. Tai iš esmės nulėmė mano tolimesnę veiklą universitete. Penkiolika darbo metų VGTU Skaičiavimo centre buvo vienas iš sėkmingiausių ir įdomiausių mano gyvenimo etapų: dalyvavau įvairiuose IT infrastruktūros vystymo projektuose, „Litnet“ veikloje, kartu su kolegomis iš Lygiagrečiųjų skaičiavimų laboratorijos, dalyvaudami tarptautiniuose FP7 programos projektuose, kūrėme Baltijos šalių paskirstytų skaičiavimų tinklą, kartu su tuometiniu Skaičiavimo centro direktoriumi doc. dr. R. Kutu inicijavome IT paslaugų efektyvaus valdymo projektus. Informacinių technologijų katedroje visą tą laiką dirbau minimaliai, nes buvau pasinėręs į iššūkių pilną darbą Skaičiavimo centre. Vėliau mano veikla čia pradėjo generuoti ir mokslinius rezultatus.

Jūsų katedros sukurtos studijų programos universitete yra vienos iš sėkmingiausių, pritraukiančių daug jaunų žmonių. Kokie Jūsų studentai? Turime dvi bakalauro programas – programų inžineriją ir informacines sistemas, bei dvi magistrantūros programas – informacijos ir informacinių technologijų saugą ir informacinių sistemų programų inžineriją. Dauguma mūsų studentų yra motyvuoti ir smalsūs. Tai patvirtina visi katedros dėstytojai. Didesnė dalis magistrantų, prieš pradėdami studijas, jau yra dirbę. Jie sugrįžta su labai aiškia motyvacija – jiems reikia žinių ir jie nori mokytis. Tų, kurie pas mus studijuoja išsyk po bakalauro studijų, motyvacija, pastebiu, būna mažesnė. Žinoma, visus studentus tikrai vienija vienas bendras bruožas – jie visi daug domisi IT technologijomis. Daug jau dirbančių magistrantų paskaitų metu pasidalija savo praktine patirtimi. Jiems svarbu ne sėdėti,

o gauti žinių, praplėsti akiratį. Bakalauro studijų studentai, būsimieji programuotojai, „gauna“ daug matematikos studijų modulių. Taigi jie „tiksliai“, todėl savo logine mąstysena tikrai skiriasi nuo kitų studentų. Dauguma mūsų studentų yra vaikinai, merginos sudaro tik apie 10–15 procentų.

Kodėl, Jūsų nuomone, taip yra? Matyt, tai dėl žmogaus fiziologijos – vyrams tiesiog geriau sekasi atlikti įvairias logines funkcijas, kurių programuojant tikrai prireikia ypač daug.

Ko studentai nemėgsta? Daugumai studentų atrodo, kad teorijos paskaitos nėra reikalingos ir galima viską išmokti atliekant praktinius darbus. Toks požiūris nepriklauso nuo studijų srities. Yra tokia mokymosi veikiant metodika (angl. *learning by doing*), bet ji taikoma gamybos įmonėse, o ne universitetuose.

Taip pat studentai nemėgsta nuobodžių, kaip jie sako, „betikslų“ paskaitų. Bet aš, kaip studijų programų komiteto pirmininkas, manau, kad betikslų paskaitų mūsų studijų programose nėra. „Betikslų“ paskaitų naudą studentai pajaus darbinėje veikloje susidūrę su tam tikra problema.

Panašiai, kaip daug teorinės fizikos mokslo rezultatų, gautų prieš 30–40 metų, praktinį pritaikymą randa tik šiomis dienomis, o kažkada tokie tyrimai atrodė niekam nereikalingi. Taip buvo ir su kvantinės informacijos teorijos kūrėju S. Wiesneriu, kurio kvantinės kriptografijos teorija 1970 m. buvo atmesta, kaip avantiūristinė, 1983 m. pripažinta mokslo visuomenės, o 2015 m. Kinijoje pradėtas tiesti 1 000 km ilgio saugiausias šifruotų duomenų perdavimo kanalas tarp Pekino ir Šanchajaus, pagrįstas būtent kvantinės kriptografijos principais.

Ar būna, kad studentai kuo nors nustebina, maloniai arba visai ne... Kalbant apie bakalauro studentus, kartais nustembu, kai jie užduoda įdomius su dėstomu dalyku susijusius klausimus. Man patinka, kai studentai domisi. Sociologai teigia, kad dabartinė jaunųjų karta linkusi kelti klausimus, tikrinti informaciją pagal įvairius šaltinius, argumentas „nes taip turi būti“ jų neįtikina. Bet smalsumu pasižymi tikrai ne visi, sakyčiau, vienetai, todėl kartais ir nusistebiu gavęs klausimą.

Yra studentų, kurie mokosi dešimtukais. Maloniai stebina tokie žmonės, kurie geba gerai mokytis visą studijų laiką. Jie šaunuoliai, tai rodo žmogaus atsakingą požiūrį į studijas. Juk jei pasiryžai studijuoti, reikia šį darbą atlikti kuo geriau. Nemaloniai nuteikia atvirkštinis reiškinys – studentų visiškas abejingumas studijoms, visiškas motyvacijos nebuvimas. Dėstytojas ruošiasi, stengiasi, bando sudominti kokia nors IT naujove, algoritmu, o auditorijoje mato žvilgsnius, nukreiptus į *facebooką*...

Net ir būsimiesiems IT technologijų profesionalams? Nesvarbu, kokios srities tai yra būsimieji profesionalai, pirmiausia tai yra jauni žmonės, norintys daug bendrauti. Gal paskui tas nenuilstamas noras mažėja...

Tiesa, dar reikia nepamiršti, kad mūsų studentai priklausomai vadinamajai Y kartai, kuri apibūdinama kaip greito rezultato, staigaus pripažinimo, įvertinimo ir atlygio siekianti karta. Taigi, siekiant surasti bendrą kalbą su studentais, reikia nepamiršti šių niuansų.

Kaip plačiąja prasme suprasti programavimą? IT versle programavimas suprantamas kaip vienas iš programų kūrimo etapų, bet paprasti žmonės programavimą dažnai tapatina su visu programų kūrimo gyvavimo ciklu.

Kuriant programas, iš pradžių bendraujama su užsakovais, kuriama programų sistemos architektūra, projektuojama vartotojo sąsaja, atliekami programavimo ir testavimo darbai. Visa tai gali būti vieno žmogaus darbas, ypač jei žmogus mėgsta dirbti vienas arba vykdomas nedidelis projektas, bet paprastai tai yra komandinis darbas. Komandoje programuotojas yra atsakingas už kodo rašymą, analitikas – už bendravimą su klientais ir reikalavimų specifikavimą, sistemų architektas – už architektūrą, testuotojas arba programų kokybės specialistas rūpinsis, kad programa veiktų be klaidų ir atitiktų keliamus reikalavimus. Esant tokiam darbų pasiskirstymui, programuotojas privalo demonstruoti savo programavimo įgūdžius – išmanyti programavimo kalbas, duomenų struktūras ir algoritmus, duomenų bazių valdymo sistemas, programų karkasus, duomenų perdavimo metodus, saugaus programavimo aspektus.

Programavimas yra kūryba ar tik įgytos žinios? Ir kūryba, ir žinios. Juk ir statybininkai gali konstrukciją suprojektuoti ir vienaip, ir kitaip. Gal vizualiai tai neatrodys kūryba, bet sprendimas bus kūrybinis. Kūrybiškai sukurta konstrukcija bus patikimesnė, pigesnė ar turės kitų privalumų. Programavimo srityje taip pat atsiranda daug dalykų, kur tikrai prireikia nestandartinių, originalių sprendimų. Net programų inžinerijos vadovėliuose iškeliamas retorinis klausimas, ar programavimas yra amatas, ar menas. Atsakymas visada daugiareikšmis – ir amatas, ir menas.

Pats esate IT praktikas, dirbęs verslo įmonėse. Ar, Jūsų nuomone, informatikos teorija skiriasi nuo praktikos? Manau, kad nesiskiria, tik ne visa teorija yra pritaikyta praktikoje. Teorijas kurti yra daug paprasčiau, nei jas pritaikyti. Aš galiu sukonstruoti dviratį su trikampiais ratais, bet kitas klausimas, ar jo kam nors reikia... Ne paslaptis, kad kartais teorija kuriama dėl teorijos, todėl tokių teorinių tyrimų rezultatai

taip ir nebus niekada praktiškai naudojami. Reikia pastebėti, kad teorija ir jos praktinė realizacija turi tam tikrą uždelimą, t. y. įgyvendinimas ateina po tam tikro laiko.

Kokie profesiniai bruožai būdingi IT specialistams? Prieš 30–40 metų programuotojai skyrėsi savo įvaizdžiu. Dažnai tai buvo rimti barzdoti vyrai, kurie užsidarę savo kabinetuose sprendavo kažkokias svarbias ir sudėtingas problemas. Juk ir Bilas Geitsas, ir Stivas Džobsas atrodė būtent taip. Šiuo metu yra kitaip, tačiau nuo tų laikų nepakito taisyklė, kad programuotojas yra žmogus, kuriam reikia laisvės. Ta laisvė dažniausiai pasireiškia per aprangą (nepamatsite dalykinių kostiumų vilkinčio programuotojo, nepaisant to, kad kiekvienos įmonės hierarchijoje jis užima itin svarbią vietą) ir dažnai jiems suteikiama laisvą darbo grafiką, nes yra programuotojų, kurie mėgsta dirbti vakarais arba net naktimis. Sklando mitas, kad IT specialistai yra itin uždari. Tai netiesa. Dalis jų itin linkę dalytis patirtimi, daug bendraujantys. Žinoma, gal tik dabartinė trisdešimtmečių karta daug daugiau bendrauja virtualiai.

Ar tiesa, kad IT specialistai išgyvena didelę psichologinę, intelektualinę įtampą? Taip, būna tokių situacijų. Programuodami IT specialistai gali panaudoti tokias netipiškas ir sudėtingas konstrukcijas, kurių gal vėliau nesupras ir patys... Nors patys jas vieną naktį sukūrė. Rašyti programinį kodą yra lyg rašyti rašinį – visų jis skirtingas. Jei tai sudėtingos problemos, tuomet kiekvienas programuotojas sugalvoja autentišką, savo paties sugalvotą būdą problemai spręsti. Tai yra savotiška kūryba. Programuotojai, kaip visi kūrybinių profesijų atstovai, sprenddami uždavinius, dažnai išgyvena vadinamąjį prašviesėjimą, kai tampa aišku, kaip išspręsti problemą. Kuo didesni uždaviniai, tuo didesnė įtampa.

Ar IT srityje per tuos 30 metų daug kas pasikeitė? Jei kalbame apie fundamentalius dalykus, tai jie nepakito. Pavyzdžiui, principinę kompiuterio architektūrą iki šiol sudaro keturi baziniai komponentai: procesorius, atmintis, įvedimo ir išvedimo įrenginiai ir komunikacinė sistema. Arba, pavyzdžiui, programos vykdymas susideda iš smulkių procesoriaus instrukcijų, arba žingsnių, ir duomenų, kurie yra apdorojami tuose žingsniuose. Tai yra nepakitę iki šių dienų. Bet pagal tai, kokios ir kaip kuriamos programų sistemos, kaip valdomos IT paslaugos, kokie techniniai infrastruktūriniai sprendimai naudojami, tai galiu teigti, įvyko milžiniški pokyčiai. Galiausiai viena iš aktualių šių laikų IT sričių tapo informacijos sauga, o prieš 30 metų apie tai niekas rimtai negalvojo. Tą aiškiai galime matyti lygindami tais laikais sukurtas kompiuterių tinklų protokolų versijas su naujausiomis jų versijomis.

Kokia IT naujovė Jus labiausiai žavi? Mane asmeniškai žavi tai, kad šiuo metu realiai tapau visiškai nepriklausomas nuo savo fizinės darbo vietos ir įrenginių. Man nereikia galvoti apie tai, kad aš kažką pamiršau pasiimti ar nusikopijuoti. Debesų kompiuterija leidžia pasiekti savo duomenis, programinę įrangą iš bet kurio pasaulio taško, kur veikia kompiuterių tinklas. Ir tai galiu padaryti turėdamas bet kokią išmanųjį įrenginį: planšetinį kompiuterį, telefoną ir t. t.

Taip pat mane žavi tai, kad programų sistemų kūrimas šiuo metu tapo gerokai greitesnis. Dabar naudojami programų karkasai, turinio valdymo sistemos, bibliotekos, kurios gerokai pagreitina programų kūrimo procesą.

Ar visuomenė, Jūsų nuomone, vienišėja, nepaisant atsiradusių visų itin našių IT technologijų? IT technologijos – tai įrankis, leidžiantis greičiau ir efektyviau atlikti kasdienius darbus, įdomiau ar kitaip praleisti laisvalaikį (kompiuteriniai žaidimai, bendravimas *facebook*, *twitter* ir t. t.), patogiai ir greitai gauti informaciją. Kaip ir bet kuris kitas įrankis, priklausomai nuo to, kaip jis naudojamas, jis gali būti ir naudingas arba žalingas. Taigi, vienareikšmiško atsakymo nėra.

Taip, informacinės technologijos supaprastina darbus, taupo laiką, energiją, bet klausimas, kur yra dedamas sutauptas laikas? Versle laikas yra pinigai, vadinasi, uždirbama daugiau pinigų, gaunamas didesnis pelnas, išmokami didesni atlyginimai. O kur eilinis žmogus deda sutauptą laiką? Tobulėjimui? Tikram bendravimui? Sportui? Savišvietai, knygoms? Deja, dažniausiai jis išvaistomas televizijai, kompiuteriniams žaidimams ar nieko neveikimui. Tada lyg ir galime daryti keistą išvadą, kad technologijos keičia žmogaus gyvenimą kenkdamos jam pačiam.

Technologijos keičia ir žmonių bendravimo galimybes ir principus. Labai šaunu, kad socialiniame tinkle galime užmegzti naujas pažintis, bendrauti su žmonėmis, gyvenančiais už tūkstančių kilometrų, pasidalyti savo mintimis, įspūdžiais su daugybe žmonių. Manau, kad tai kaip tik mažina vienišų žmonių skaičių.

Tačiau atsiranda problema, kad, įsitraukę į tokį virtualų bendravimą, pradedame bijoti realaus bendravimo. Dar vieno dalyko nereikia pamiršti, kad IT technologijos taip pat leidžia sukčiauti, apsimetinėti, susikurti save tokį, koks nori būti, bet nesi... Noriu pasakyti, kad reikia nepamiršti, jog virtualus pasaulis yra panašus į realų – čia gyvena ne tik geri, paprasti žmonės, bet ir blogi...

Tyrimų duomenimis, elektroninės paslaugos, palyginti su kitomis Europos šalimis, Lietuvoje vis dar nėra masinis reiškinys. Jūsų nuomone, kodėl, pavyzdžiui, dalis žmonių vis dar vengia kad ir internetinės bankininkystės? Interne-

tinė bankininkystė susijusi su labai jautria sritimi – žmogaus finansais. Nepasitikėjimas susijęs su žmogaus psichologija – tai yra naujovių baimė. Tai ypač būdinga vyresnės kartos žmonėms. Manau, kad nuogąstavimai dėl IT paslaugų saugos daugiau susiję su informacijos trūkumu. Žmonės dažnai nežino, kaip vyksta duomenų perdavimas kompiuterių tinklais, kaip jie yra šifruojami ir kokie resursai reikalingi, kad, perėmus šifruotus duomenis, juos būtų galima dešifruoti. Pats elektroninės bankininkystės principas yra visiškai saugus. Be to, reikia nepamiršti, kad bankas prisiima finansinę atsakomybę už nuostolius, padarytus asmeniui, jei buvo įsilaužta į el. bankininkystės sistemą.

Kita vertus, šiuolaikinės IT technologijos įkalina žmogų viešumoje, kai gali būti matomas kiekvienas jo žingsnis... Pats didžiausias žmogaus priešas yra pats žmogus. Privatumo praradimas nėra technologijų problema. Tai žmogaus elgesio ir psichologijos problema. *Twitteriai*, *facebookai* tik sukuria patogią platformą save viešinti, kurioje žmonės gali skelbti nuotraukas, vaizdo įrašus, bendrauti, dalytis įspūdžiais, potyriais ar kita informacija. Niekas neverčia to daryti. Čia yra vidinis žmonių poreikis dalyvauti tam tikroje bendruomenėje ir save rodyti. Čia psichologai turi paaiškinti, kodėl žmonės nori viešintis, kokioje kavinėje jie šiuo metu sėdi, kokią telefoną nusi-pirko ar kokią dovaną gavo... Kai tokie duomenys atsiranda internetinėje erdvėje, juos galima panaudoti ir gerais, ir blogais tikslais. Surinkti kompromituojančią medžiagą, privataus gyvenimo detales, ryšius su kitais žmonėmis šiais laikais yra daug paprasčiau nei seniau.

O vadinamieji debesų diskai? Jei naudojuosi debesų diskais *Google drive* ar *OneDrive* iš *Microsoft*, iškyla klausimas, ar į šiuos diskus sudėti duomenys – nuotraukos, failai – nebus paskleisti viešai. Norint išsiaiškinti duomenų privatumo apsaugos lygį, reikia skaityti tokių paslaugų tiekėjų sutartis. Paprastai mes jų neskaitome. Juk paprastai, instaliuojant programą, kai parodomas sutarties langas ir mes išvystame labai daug teksto, dažniausiai jo ir neskaitome. Nekantriai spaudžiame mygtuką *Sutinku* ir tęsiame procesą. O kas ten iš tiesų buvo parašyta? Kokias teises ir pareigas turi paslaugos tiekėjai ir vartotojai? Kalbant apie debesų diskus, tame ilgame ilgame paslaugos sutarties tekste ir būna pateikta informacija, kad, esant reikalui, visi naudotojo duomenys bus pateikti kibernetinei policijai. Paprastai paslaugų teikėjas apibrėžia viską iki smulkmenų.

Ar tai galioja ir elektroniniams laiškas? Jei turiu gmail pašto dėžutę... Čia galioja ta pati taisyklė. Jei aš gaunu *gmail* pašto paslaugą, o ji yra nemokama, vadinasi, kažką turiu dėl

„Suvokiau, kad fizikoje taikomas trečiasis Niutono dėsnis galioja ir žmogaus kasdieniuose santykiuose. Kiekvienas mūsų veiksmas turi atoveiksmį, ir tik laiko klausimas, kada ir kaip tą atoveiksmį pajusime...“

to aukoti, pvz., laiškų privatumą, anonimiškumą. Jei kaimynas turi seifą ir paprasčiau jame pasaugoti savo pinigus, tai aki-vaizdu, kad kaimynas žinos, kiek pinigų aš padėjau į jo seifą, galbūt netgi galios mūsų susitarimas, kad, jei jam bus labai striuka, jis iš mano pinigų pasiskolins kokį vieną procentą sumos už suteiktas saugojimo paslaugas... Panašiai yra ir su nemokamomis IT paslaugomis, t. y. pinigų nemoku, bet už tokią paslaugą aukoju kažką kitą.

Jums vis dar įdomu nardyti po IT pasaulį ar tai tampa Jūsų darbo rutina?

Žinoma, kad įdomu. IT technologijų pasaulyje viskas greitai keičiasi, kuriamos naujos paslaugos, technologijos, algoritmai. Šioje srityje dirba labai daug žmonių, todėl ji tokia dinamiška. Rutinos čia tikrai nėra, kiekviena diena atneša vis naujus iššūkius ir atradimus.

Esate vidurinėsios kartos atstovas. Jūsų nuomone, kas jai būdinga? Aš priklausau vadinamajai X kartai. Anot sociologų, šiai kartai būdingas atsakomybės jausmas, svarbus santykis su šeima ir artimaisiais. X kartos žmonėms darbas yra priemonė gerovei susikurti, o autoritetų nuomonė priimama neįginčtinai. Manau, šios savybės yra paaiškinamos tuo, kad ši karta patyrė dviejų skirtingų santvarkų įtaką, kuriose vertybių skalės iš esmės skiriasi. Tačiau gyvenimo patirtis skirtingose sistemose, manau, davė ir daug privalumų.

Vyresnioji karta, mano nuomone, jausdama pernelyg daug atsakomybės, įspraudė save į rėmus. O iš rėmų būna sunku išlįsti. Mano karta vis dar yra tarpinė, turinti savybių ir iš senesnės santvarkos, ir iš naujesnės... Kai vyko Atgimimas ir visi politiniai, kultūriniai, ekonominiai perversmai, man buvo 22 metai, buvau pakankamai imlus ir visos naujovės veikė mano gyvenimą. Drįstu sakyti, kad jaunesnė karta man atrodo per daug atsipalaidavusi, daugiau egocentriška...

Kita vertus, atsakomybės jausmas turbūt ateina su amžiumi. Žmogus apskritai keičiasi su amžiumi, išlieka tik esminiai charakterio bruožai. Tai yra natūralu.

Taip pat esate ir vidurinėsios kartos mokslininkų atstovas. Kaip, Jūsų nuomone, pasikeitė Jūsų kartos mokslininkų statusas, palyginti su vyresniąja karta? Manau, kad seniau į mokslininkus visuomenė žiūrėdavo pagarbiau, vyravo kitoks profesoriaus vardo autoritetas. Profesorius pirmiausia turėjo apginti habilitacinį darbą, tai buvo žmogus, kuris turėjo įnešti didelį indėlį į mokslą, suformuoti savo mokslo mokyklą, turėti mokinius, kurie toliau tęstų mokslinius tyrimus tam tikroje mokslo kryptyje. Seniau Lietuvoje funkcionavo dideli mokslo institutai, jiems buvo skiriamas didelis finansavimas, mokslininkai koncentruodavosi į tam tikrų mokslinių problemų

sprendimą. Dabar institutai tapo universitetų padaliniais, finansavimas stipriai sumažintas, todėl mokslininkai paprastai dirba ne tik tiriamąjį, bet ir pedagoginį darbą. Tai nėra blogai, bet tuomet lieka vis mažiau laiko mokslui. Kai dirbi penkiolika darbų vienu metu, trūksta laiko koncentracijai, rezultatai būna prastesni, o ir darbų tempas menkas. Tuo tarpu, kai susikoncentruoji į vieną tikslą, pasieki daug geresnių rezultatų. Žinoma, jei pavyksta...

Jei pavyksta? Kuo žymus mokslininkas skiriasi nuo nežymaus? Vienas žiūri į uždavinį ir jam ateina prašviesėjimas, t. y. jis žino, kaip tą uždavinį išspręsti... O kitas mokslininkas jaučiasi it prieblandoje... Natūralu, kad gali atsitikti ir taip, jog neprašviesės visą gyvenimą.

Jūsų nuomone, kas užtikrintų efektyvius šiuolaikinius tyrimus? Profesionaliai žiūrint į mokslo vadybą, ji iš esmės neturi skirtis nuo vadybos principų verslo organizacijoje. Tai iš esmės ir padaryta Vokietijoje suformavus Fraunhofer vardo mokslo institutų tinklą. Turi būti formuojami moksliniai kolektyvai bei mokslo vadybos grupės, atsakingos už projektų, mokslinių tyrimų užsakymų suradimą ir vadybą. Negali net ir genialus mokslininkas dirbti vienas, aplink jį turi suktis doktorantai, asistentai, pagalbinių darbuotojai... Yra mokslininkas, kuris generuoja idėjas, ir turi būti žmonės, kurie tas idėjas tikrins. Jei jis dirbs pats vienas, tuomet mokslinių tyrimų tempas stipriai sulėtės... Pas mus vis dar išlieka problema, kad dažnai kiekvienas mokslininkas vykdo individualią temą, todėl trūksta ryšio tarp temų ir darbo grupėse.

Tam, kad būtų vykdomi šiuolaikiniai tyrimai, reikalinga tinkama įranga, projektai, finansavimas, o tuo turi rūpintis mokslo vadybininkai. Iš esmės turi būti sudaryta personalo pasiskirstymo piramidė. Vieno mokslininko darbo principas, kiek aš žinau, yra išlikęs tik tarp matematikų teoretikų. Bet jei mokslas susijęs su technologijomis, turi būti komanda, kurioje dirbtų įvairaus lygio, įvairių gebėjimų žmonės.

Kas Jums yra didžiausios vertybės? Žmogus sąmoningai ar nesąmoningai formuoja savo gyvenimo būdą atsižvelgdamas į savo vertybes. Mano didžiausios vertybės – šeima ir darbas. Jei šeimoje geri santykiai, visi sveiki ir laimingi, o darbe pasiekiami užsibrėžti rezultatai, tuomet jaučiuosi gerai. Man svarbu, kad tai, ką laikau vertybėmis, nesugriūtų, todėl mano veikla orientuota į vertybių išsaugojimą ir stiprinimą. Jei ši sistema išsibalansuoja, prasideda problemos, kurios paliečia viską – savijautą, mąstymą, nusiteikimą, sveikatą. Nemanau, kad pasakiau kažką naujo, bet taip aš orientuoju savo gyvenimą. Beje, kiekvieną iš šių vertybių galima detalizuoti suformuojant visą vertybių medį.

A portrait of a middle-aged man with grey hair and blue eyes, wearing a white shirt and a dark blue blazer. He is standing in front of a server room with racks of equipment and glowing green lights in the background.

„...žiūrint į mokslo vadybą, ji iš esmės neturi skirtis nuo vadybos principų verslo organizacijoje...”

O kas, jei tas medis patiria išorinius ir vidinius poveikius: vėją, šaltį ir pan.? Neretai akademinės aplinkos žmonės susiduria su dilema – darbas ar šeima... Daugybę valandų užimantis darbas atima galimybę būti su šeima, matyti, kaip auga vaikai, ir t. t. Manau, kad šis klausimas iškyla daugeliui žmonių, kurie atsakingai žiūri į darbą arba siekia finansinės gerovės. Ir nesvarbu, kur tu dirbi. Man ypač gaila šeimų, kurios dėl finansinių sunkumų priverstos emigruoti, palikti vaikus seneliams. Tuomet tikrai nutrūksta ryšys tarp tėvų ir vaikų. Aš bandau surasti aukso vidurį.

Esate minėjęs, kad dar studijų metais Jus „užkabino“ filosofijos paskaitos... Ir tuo metu skaitytos antikos filosofų veiklų ištraukos. Tai pastūmėjo pagalvoti, kas yra žmogus, kaip pasaulis keičia žmogų. Ar tai, kaip žmogus suvokia pasaulį, ir yra „tas tikrasis“ pasaulis? Gal mes tik įsivaizduojame, kad suprantame, o tikroji tiesa slypi kažkur kitur?

Tada pradėjau galvoti, jog žemė, gamta, žmonės yra globalios visatos dalis ir tarp jų egzistuoja ryšys, tik problema ta, kad vieni tą jaučia, o kiti ne. Studijuodamas antrame kurse, t. y. 1988-aisiais, pradėjau lankyti jogos užsiėmimus. Tikriausiai tai buvo vieni iš pirmųjų legalių jogos užsiėmimų Vilniuje. Juos vedė VU Fizikos fakulteto doktorantai. Atsimenu, daug

kalbėdavome įvairiomis temomis, mokėmės medituoti. Tuo metu truputį skaičiau Indijos vedas.

Pradėjau suprasti, kad žmogus atranda laimę, kai suprantą, jog turi gyventi harmonijoje su aplinką jį supančiu pasauliu. Suvokiau, kad fizikoje taikomas trečiasis Niutono dėsnis galioja ir žmogaus kasdiniuose santykiuose. Kiekvienas mūsų veiksmas turi atoveiksmį, ir tik laiko klausimas, kada ir kaip tą atoveiksmį pajusime. Iš kilo klausimas, ar egzistuoja ryšys tarp fizikos, matematikos dėsnų ir žmogaus tarpusavio santykių? Ir atsakymas buvo aiškus – taip.

Grįžtant prie žmogaus ir visatos ryšio supratimo, man įdomu, ką kinai vadina Chi (kiniškai rašant, Qi) energija. Taiči yra fizinių pratimų kompleksas, skirtas darbui su Chi energija, t. y. energijos kaupimui ir pozicionavimui. Pasak kinų, Chi energija imama iš aplinkos (visatos) ir kaupiama žmogaus svaro centre. Tada kyla klausimas, kas yra visatos energija ir iš kur ji atsiranda? Pagrindinis Taiči judesys yra apskritimas, t. y. dažniausiai akcentuojami rankų ir kojų sukamieji judesiai. Rankomis koncentruojama Chi energija lyg koks nuolat besisukantis kamuolys. Taigi, kas yra Chi? Jei pasižiūrėsime į dangų, pamatysime, kad visos planetos sukasi aplink savo ašį ir yra elipsoidai ar sferos. Taigi ar tai nereiškia, kad tokie nežymūs elementai rodo, kad žmogus ieško harmonijos?.. ■

SĖKMĘ ATNEŠĘ SUKURTA INFRASTRUKTŪRA IR ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

„Mūsų paslaugos turi būti perkamos, o ne parduodamos“, – tokiu šūkiu veiklą pradėjęs VGTU Kelių tyrimo institutas per trumpą laiką tapo vienu iš sėkmingiausių universiteto padalinių. „Mokslinės veiklos sėkmę dažniausiai lemia du komponentai: žmogiškieji ištekliai ir laboratorinė įranga. Įrangai būtinos didžiulės momentinės investicijos, todėl šiais metais pirmą kartą universiteto istorijoje buvo įvykdytas mokslinių tyrimų įrangos pirkimas išsimokėtinai“, – apie unikalią įrangą, šiuolaikiškus tyrimus, Lietuvos kelių infrastruktūrą ir verslumą universitete pasakoja instituto vadovas prof. dr. Audrius Vaitkus.

Kalbėjosi: Edita Jučiūrė
Nuotraukos: Simo Bernoto

Jūs nuomone, kas, kuriant kelių infrastruktūrą, yra aukščiausia kokybė? Kokybė keliuose – tai patogumas, saugumas, greitas susisiekimas keliaujant į darbą, mokyklą, universitetą, šiaip susitikimą ar tiesiog keliaujant. O kokybę kuria visuma: norminiai techniniai dokumentai, kompetencijos, valstybės požiūris, skiriamos lėšos kelių priežiūrai ir plėtrai.

Ar šiuolaikinė Lietuvos kelių projektų ir statybos kultūra jau pasiekė Vakarų Europos lygį? Kiekvienais metais projektavimo, statybos, priežiūros darbų ir statybos medžiagų kokybės užtikrinimo kultūra tendencingai gerėja. Tai lemia švietėjiška veikla, pradedant nuo mokyklos, universiteto, kur dėstytojai bei mokslininkai stengiasi įdiegti tą europinį požiūrį, baigiant kompetencijų kėlimo seminarais, atestavimo procedūromis – visa tai kelia bendrąją kelių inžinierių kompetenciją. Pastebiu atsirandančią didesnę pagarbą tarp statybos proceso dalyvių. Kai rangovas gerbia užsakovą, techniniai priežiūrėtojai gerbia rangovą, tuomet projektų įgyvendinimas vyksta sklandžiai. Visgi žmogiškieji santykiai lemia labai daug. Reikalavimai, norminiai dokumentai, sutartys yra svarbus dalykas, bet žmogiškasis bendravimas, mano nuomone, kai kuriais atvejais yra esminis. Kultūra kasmet vis auga. Džiaugiuosi, kad Kelių tyrimo instituto mokslininkai bei inžinieriai vykdo veiklą daugelyje statybos procesų – dalyvaujame ir kaip projektuotojai, ir kaip techninių projektų eismo saugumo bei kelių saugumo inspekcijų rangovai, statybų techniniai priežiūrėtojai bei ekspertai. Tiesiog jaučiame, kaip aplinka keičiasi ir statybos proceso dalyvių požiūris į tuos pačius procesus stipriai keičiasi. Pavyzdžiui, prieš aštuonerius metus pradėjus kelių tiesybos techninės priežiūros veiklą, kai kuriais atvejais mažesnėse savivaldybėse net nesuprasdavo mūsų keliamų reikalavimų. Suvokimas, kad papylus smėlio, žvyro bei uždėjus asfalto košės galima tiesti kelius ar gatves, jau seniai nebeegzistuoja. Ir tai nebeprispaudo nuo statinio reikšmės, net ir žemos kategorijos statinys turi atitikti nustatytus reikalavimus bei numatytąją paskirtį.

Ar Lietuvos kelių statybai naudojamos pačios naujausios technologijos? Ar pasiekėme aukščiausią kokybę? Taip, Lietuva išskirtinai imli naujoms technologijoms ir medžiagoms, tačiau gaila, kad daugeliu atvejų tos technologijos yra importuotos. Kalbant apie nacionalinių technologijų sukūrimą ir įdiegimą, tikrai dar turime neišnaudotą rezervą. Dar laukia labai ilgas kelias, kad pasiektumėme tą patį lygį, kaip ir gilią tradicijas turinčios Vakarų Europos šalys. Nepriklausomybės laikotarpiu sukaupta patirtis bei žmogiškieji resursai, specialybės populiarumas, mokslininkų darbas turi didelį potencialą, nulemsiantį dar didesnę sėkmę ateityje. Dažnai

juokaudavau, kad užsienyje dešimt mokslininkų sprendžia vieną problemą, o Lietuvoje vienas mokslininkas sprendžia dešimt problemų. Seniau taip sakydavau didžiudamasis, bet kuo toliau, tuo labiau įsitikinu, kad tai yra apgaulė. Visgi keliai yra labai plati sritis, kur reikia kokybiškai „nerti“ gilyn į technologinius subtilumus, kad būtų galima kažką išspręsti, sukurti ir pasiūlyti.

Daugelio sričių konkursų pagrindinis kriterijus yra pigumas. Ar tai galioja ir kelių projektavimo ir statybos konkursams? Mažiausios kainos kriterijus, mano nuomone, tikrai nėra blogas, jei užsakovas turi pakankamą kompetenciją tinkamai aprašyti pirkimo objektą. Paslaugų ar darbų už mažiausią kainą pirkimas nėra savaime blogas reiškinys, tiesiog labai svarbu, kad pirkėjas žinotų, ką jis nori nusipirkti ir tinkamai tai aprašytų. Dėl kompetencijos, laiko ir žmogiškųjų išteklių stokos ne visuomet tai įmanoma pasiekti, todėl kartais susidaro dviprasmiškos situacijos, skirtingai suvokiamas pirkimo objektas, tad tai gali lemti kokybės mažėjimą. Geriausio pasiūlymo pirkimas kai kuriais atvejais, mano nuomone, būtų efektyvesnis sprendimas. Džiugu, kad kelių tiesybos ir projektavimo srityje šis principas tikrai yra taikomas.

Kokia šalis, Jūsų nuomone, pasaulyje lyderiauja kelių projektavimo srityje? Skirtingos šalys lyderiauja viena ar kita technologija. Pavyzdžiui, poringieji asfaltai, kaip kelio dangos sluoksnis, dengia daugiau nei 90 proc. Nyderlandų kelių, betono keliai ir betono technologijos išplėtos Vokietijoje, Austrijoje, Čekijoje, o pastaruoju metu ir Lenkijoje. Bendras infrastruktūros patogumas, eismo saugumas, įvairių sudėtingų sankryžų projektavimo klausimai, mano nuomone, geriausiai išspręsti Jungtinėse Amerikos Valstijose. Greičiausiai tai lėmė milžiniškas šios šalies automobilizacijos lygis. Infrastruktūrai taip pat itin daug inžinerinio intelekto skiria Vokietija, Austrija, Italija, Skandinavijos šalys. Turtingos, daug gyventojų turinčios šalys gali skirti dideles lėšas brangiems, tačiau greitai atsiperkantiems transporto infrastruktūros sprendiniams. Vis sparčiau besivystant intelektinėms transporto sistemoms bei automatizuotam vairavimui, transporto infrastruktūra turi būti adaptuota šiems pokyčiams. Šioje srityje pirmąją Nyderlandai, Švedija, Jungtinė Karalystė, Vokietija. Dar keletas itin svarbių naujovių, siетinų su susisiekimu, yra susisiekimo infrastruktūros bei technologijų pritaikymas senėjančiai visuomenei bei senjorams. Visuomenės amžiaus didėjimas kelia naujus iššūkius mokslininkams bei kelių ir gatvių valdytojams.

Ar Lietuva orientuojasi į pirmaujančias šalis? Atkūrus Nepriklausomybę, siekiant integruotis į Europos prekybos erd-

ve, susidarė poreikis kelių infrastruktūrą pritaikyti pagal europinius standartus. Atsižvelgiant į vidinius šalies resursus bei kitų šalių patirtį, buvo priimtas sprendimas orientuotis į Vokietijos, tuo metu vienos labiausiai išsivysčiusių bei panašių klimatinį bei kelių tiesybai naudojamų medžiagų šalių, patirtimi. Ilgainiui didžioji dalis projektavimo ir tiesybos reikalavimų buvo priimti remiantis Vokietijos patirtimi, tačiau juos priderinant bei koreguojant atsižvelgiant į Lietuvos klimato sąlygas bei turimas vietines medžiagas. Kalbant apie šių dienų technologijas, Vokietijos patirtis išlieka labai reikšminga, tačiau išvystyti gebėjimai bei poreikis tobulėti privertė žiūrėti plačiau. Pavyzdžiui, Švedijoje taikomos minkštojo asfalto bei dvigubo paviršiaus apdaro technologijos žvyrkelių asfaltavimui labai pasiteisino ir jomis vadovaujamės jau nuo 2012 metų. Poringojo asfalto dangą, olandų išradimas, sugeria automobilio padangos ir dangos sąlyčio sukeltą triukšmą, o esant gausiam lietaui, efektyviai nudrenuoja susitelkiantį ant dangos vandenį už eismo juostos ribų. Tokiu būdu sudaromos itin saugios, patogios ir aplinką tausojančios automobilių eismo sąlygos. Šiuo metu tiriamas 2015 metais viename automagistralės A2 Vilnius–Panevėžys ruoželyje įrengtos poringojo asfalto dangos efektyvumą, matuojame triukšmo sugerties efektyvumą bei tokio tipo dangos sluoksnio ilgaamžiškumą Lietuvos klimato sąlygomis. Šiame kelyje be poringojo asfalto dangos yra įrengtos dar 9-ių skirtingų rūšių triukšmą mažinančios asfalto dangos. Remiantis tyrimo duomenimis, konkrečios dangų rūšys pritaikomos kituose kelių tiesybos ir remonto objektuose.

Institutas rengia ir didelio įdirbio reikalaujančius norminius dokumentus. Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos šiuo metu yra patvirtinusi daugiau nei 80 norminių techninių dokumentų, pagal kuriuos vykdomas kelių projektavimas, statyba, priežiūra ir remontas. Per pastarąjį dešimtmetį Kelių tyrimo instituto ir Kelių katedros specialistai buvo ne mažiau kaip trečdalis šių dokumentų rengėjai. Rengiamų dokumentų kiekis vis auga. Norminius techninius dokumentus rengiame vadovaudamiesi nuostata – dokumentai turi būti parengti taip, kad kelių inžinieriai juos suprastų ir naudotų, tokiu būdu užtikrindami medžiagų gamybos bei darbų vykdymo kokybę. Netinkamai parengti dokumentai yra pasmerkti kritikai bei nuolatiniam taisymui. Todėl ši veikla reikalauja plataus akiračio, analizuojamos srities suvokimo bei ilgalaikės patirties. Džiugu, kad nė vienas mūsų parengtas dokumentas nebuvo sukritikuotas kelių tiesybos proceso dalyvių. Šiuo metu rengiami naujausi dokumentai, susiję su dangos konstrukcijos projektavimu, kelių ir jų elementų pritaikymo žmonėms, turintiems specialiųjų poreikių, kelių ir gatvių apšvietimu, alternatyvių asfaltų panaudojimu bei kt.

Kokie tyrimai atliekami institute? Tyrimus kelių inžinerijos srityje galima skirstyti į tris lygmenis – įmonės, šalies, regiono (Europos). Instituto bei pasitelkiamų mokslininkų ir specialistų patirtis bei fundamentaliosios žinios, naujausių technologijų išmanymas bei kūrimas, partnerių ir bendraminčių gausa sudaro sąlygas veiklą vykdyti visais lygmenimis.

Gali kilti klausimas, ar nevertėtų atsisakyti kurio nors lygmens, tačiau tokiu atveju suyra grandinė, kuri sudaro sąlygas fundamentinių tyrimų rezultatus patikrinti praktikoje, ir atvirkščiai, empirinius duomenis vertinti analitiškai.

Tvirtinant šalies Sumaniąją specializaciją, kelių inžinerijos tematikos liko pakraštyje, todėl konkuruoti dėl valstybės skirstomų Europos Sąjungos paramos lėšų yra itin sunku. Žvelgiant į nustatytus šalies prioritetus, instituto veiklą orientuojame į naujus gamybos procesus, medžiagas ir technologijas, iš dalies informacines ir ryšių technologijas (IRT) bei patvirtintas universiteto prioritetines tyrimų kryptis (fundamentiniai medžiagų ir procesų tyrimai, darnusis transportas).

Mokslinės ir ekspertinės veiklos vykdymas trijuose lygmenyse, susiejant fundamentinius ir taikomuosius tyrimus, duoda didelę pridėtinę vertę kelių inžinerijos studijų kokybei. Siekiame, kad studentai, naudodamiesi instituto infrastruktūra bei patirtimi, įgytų kuo daugiau praktinių žinių ir po bakalaurą, o ypač magistrantūros studijų, išsyk galėtų įsiliesti į kelių tiesybos bei inžinerijos įmonių veiklą ir tam neprireiktų ilgesnio adaptacijos laiko.

Kokie instituto tyrimai nacionaliniame lygmenyje Jums atrodo patys progresyviausi? Labai džiaugiamės ES fondų ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuotu projektu, kurį vykdant buvo sukurti ypatingų apkrovų poveikiui atsparios dangos asfalto mišiniai. Kurdami šiuos mišinius, 2,5 metų intensyviai dirbo didelė mokslininkų grupė. Projekto rezultatas – penkios mokslinės publikacijos ir du patentuoti asfalto mišiniai. Projekto tematika pasirinkta ne atsitiktinai, daugelį metų iki projekto įgyvendinimo tirdavome įvairius kelių ir gatvių statinius (logistikos terminalai, jūrų uostų krantinės, aerodromų peronai ir kt.), kur ilgą laiką stovintys sunkiasvoriai automobiliai, orlaiviai, konteineriai ir kt. priemonės vasaros metu, asfaltui įkaitus iki 50 °C ir daugiau, suardo asfalto dangą. Toks reiškinys kai kuriais atvejais pasireiškėdavo ir naujose dangos konstrukcijose po pirmųjų eksploatacijos metų. Džiaugiamės, kad mums pavyko sukurti 2,5 karto atsparesnius viršutinius asfalto sluoksnius, jie dabar sėkmingai diegiami į rinką.

Kitame projekte sujungus instituto, Kelių katedros bei partnerių VŠĮ „Kelių ir transporto tyrimo institutas“ ir Suomijos VTT pajėgas sukurta eismo įvykių analizės ir prognozavimo sistema (ONHA LT ir TARVA LT). Detali eismo įvykių analizė

VG TU Kelių tyrimo instituto laboratorinė įranga. Bitumo komponentinės sudėties nustatymo įrenginys. Šiuo įrenginiu analizuojamas pagrindinių bitumo komponentų asfaltenu, aromatinių angliavandenilių bei dervų kiekis

Dinaminis šlyties reometras. Unikalus įrenginys Baltijos jūros regiono mastu, kurio kaina sudarė du trečdalius visos naujai įrangai išleistos sumos

Dinaminis šlyties reometras yra unikalių parametrų ir gali būti taikomas įvairių medžiagų reologinių savybių tyrimams. Automobilių kelių mokslo laboratorijoje reometras išskirtinai naudojamas bitumo elgsenos veikiant skirtingai temperatūrai bei apkrovai tyrimams. Papildoma bandinių ruošimo ir sendinimo įranga leidžia bandinius paruošti ir pasendinti „sukuriant“ natūralias asfalto gamybos ir eksploatacijos sąlygas. Įsigyta įranga leidžia stipriai sumažinti bandymų kaštus, bet ir užtikrinti identiškas sąlygas, lyginant su natūriniais bandymais Lietuvos keliuose

Lenkiamojo strypelio reometras, kuriuo galima nustatyti bitumo funkcionavimą, esant itin žemoms temperatūroms

Bitumo bandinys, paruoštas bandymui dinaminiame šlyties reometre

būtina siekiant vertinti esamą situaciją bei įdiegtų inžinerinių priemonių poveikį eismo saugumui. Kitas žingsnis – eismo įvykių prognozavimas. Šiuo atveju visas Lietuvos kelių tinklas pagal panašumo kriterijus yra suskirstytas į daugiau kaip 16 tūkstančių homogeninių ruožų. Žinant eismo įvykių istoriją tuos pačius panašumo kriterijus atitinkančiuose ruožuose, galima prognozuoti eismo įvykius kituose. Šias prognozes papildant inžinerinių priemonių poveikio koeficientais, galima sumodeliuoti eismo įvykių pokyčio scenarijus bei apskaičiuoti ekonomiškai naudingiausią priemonių diegimo variantą. Tai – inovacija, kurios neturi net ir labai senas eismo saugumo tradicijas turinčios Europos šalys.

Ar šiomis programomis gali pasinaudoti studentai? Vykdamas projektą bei kuriant eismo įvykių analizės ir prognozavimo sistemą, buvo tiriamas skirtingų inžinerinių priemonių poveikis eismo saugumui ir pagal šiuos požymius bei istorinius avaringumo duomenis prognozuojamas kelio ruožo, kelio bei tinklo avaringumas. Suomų sukurta programinė įranga yra adaptuota Lietuvai, ją dabar neribotai gali naudoti visi Lietuvos kelių projektuotojai, mokslininkai ir studentai. Kiekvienais metais duomenys yra atnaujinami, duomenų bazė apima pastarojo dešimtmečio eismo įvykių duomenis.

Kas daugiausia sukelia nelaimingus eismo įvykius? Atmetus išgėrusius vairuotojus, visgi tai būtų greičio mėgėjai.

Kuriame Lietuvos kelio ruože vairuotojai labiausiai mėgsta skubėti? O kas nemėgsta paspausti automagistralėje? Tačiau dėl greičio viršijimo ir neleistinių, dažniausiai lenkimo, manevrų kelias Via Baltica kelia didžiulį susirūpinimą. Jame įvyksta daug mirtinų eismo įvykių. Skaudžiausi eismo įvykiai apskritai vyksta dviejų eismo juostų keliuose, kuriuose leistinas greitis yra 90 km/h, su daugeliu papildomų apribojimų ruožų bei dideliu sunkiasvorių automobilių srautu. Tokiu atveju natūraliai susidaro sudėtingos eismo sąlygos, daugėja lenkimo manevrų, o lenkimo bei greičio viršijimo atvejų padidėjimas didina eismo įvykių riziką.

Šiais metais pirmą kartą universiteto istorijoje buvo įvykdytas mokslinių tyrimų įrangos pirkimas išsimokėtinai... Mokslinės veiklos sėkmę nulemia du komponentai: žmogiškieji ištekliai ir mokslinė eksperimentinė įranga. Pastarajai būtinos didžiulės momentinės investicijos, kurių šiuo metu negali prisiimti nei universitetas, nei institutas. Todėl suvieniję universiteto ir instituto jėgas, gavę palankias išsimokėjimo sąlygas, pasirinkome šį kelią. Naujai įsigyta įranga kainavo daugiau nei 200 tūkst. eurų. Penkerius metus ketvirtines įmokas už įrangą planuojame mokėti gavę pajamų už atlik-

tus tyrimus naująja įranga. Unikali įranga jau šiandien naudojama sudėtingiems bitumo bei asfalto reologijos tyrimams. Įsigytas dinaminės šlyties reometras yra unikalių parametru ir gali būti taikomas įvairių medžiagų reologinių savybių tyrimams.

Automobilių kelių mokslo laboratorijoje reometras bus išskirtinai naudojamas bitumo elgsenos, veikiant skirtingai temperatūrai bei apkrovai, tyrimams. Papildoma bandinių ruošimo ir sendinimo įranga leis sukurti natūralias asfalto gamybos ir eksploatacijos sąlygas. Įsigyta įranga leis stipriai sumažinti bandymų sąnaudas, tačiau užtikrinti, kad tyrimų sąlygos nesiskirs nuo bandymų Lietuvos keliuose. Taigi nusipirkę modernius tyrimo įrenginius, per metus pasieksime tai, ką galėtumėme pasiekti tik per penkerius, įsigydami kiekvieną įrenginį kasmet.

Institute viename iš pirmųjų universiteto padalinių pradėjo funkcionuoti kokybės, aplinkosaugos bei darbuotojų saugos ir sveikatos vadybos sistemos. Ką tai institutui suteikė? Šių sistemų taikymas leido institutui sklandžiai vykdyti skirtingo pobūdžio veiklas, tinkamai valdyti personalą, identifikuoti galimas problemas, palaikyti grįžtamąjį ryšį su užsakovais. Apskritai kalbant, visų kokybės sistemų sėkmės raktas slypi vienodame visų universiteto ar jo padalinio darbuotojų funkcijų ir procedūrų suvokime. Todėl labai svarbu, kad procedūros būtų tinkamai aprašytos, atitiktų realią situaciją ir jų būtų laikomasi.

Institutas dirba beveik kaip verslo įmonė, kiekvienais metais pasirašote apie 100 užsakomųjų darbų sutarčių. Kur slypi instituto sėkmė? Esu įsitikinęs, kad mokslo ir verslo bendradarbiavimo sėkmė slypi verslo poreikių atpažinime ir supratime. Verslas nelaukia, jam reikia čia ir dabar. Institutas veiklą pradėjo keletu kertinių šūkių, kurių vykdymas atnešė sėkmę: „Niekada nesakyk ne“; „Padaryk tai geriau ir greičiau negu kiti“; „Mūsų paslaugos turi būti perkamos, o ne parduodamos“.

Siekiame instituto veiklas orientuoti taip, kad rinkos dalyviai ateitų su savo problemomis, o svarbiausia, žinotų, kad mes jas galime padėti išspręsti. Nuo profesionalaus požiūrio, detalaus situacijos įvertinimo bei problemos išsprendimo užsimezga pasitikėjimas ir ilgalaikė partnerystė. Instituto sėkmę lemia aiški vizija ir tinkamai nustatyta bei nuolat atnaujinama ilgalaikė strategija.

Nors šiuo metu pagal universiteto tvarkas nėra privaloma, tačiau rengiame trejų metų strateginį bei vienerių metų veiklos planą, kuriame atsispindi instituto vizija, misija, ilgalaikiai ir trumpalaikiai tikslai. Stengiamės reguliariai atsakingai įsivertinti savo stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes. ■

APIE VGTU KELIŲ TYRIMO INSTITUTĄ

Istorija.

Kelių tyrimo institutas Vilniaus Gedimino technikos universiteto Senato nutarimu įsteigtas 2009 m. Aplinkos inžinerijos fakultete.

Šiuo metu jame dirba 39 darbuotojai, iš kurių 8 daktarai ir 3 mokslo darbuotojai.

Svarbiausios instituto tyrimų kryptys:

- Susisiekimo komunikacijų infrastruktūros bei medžiagų nacionalinio ir tarptautinio lygio moksliniai tyrimai;
- Automobilių kelių, gatvių, oro uostų dangų bei geležinkelio projektavimas ir projekto bei statinio ekspertizės;
- Automobilių kelių ir miestų gatvių poveikio kelių saugumui vertinimai, kelių saugumo auditai ir kelių saugumo patikrinimai;
- Automobilių kelių ir miestų gatvių infrastruktūros bei eismo dalyvių kelių saugumo moksliniai tyrimai;
- Naujų technologijų ir inovacijų automobilių kelių ir miestų gatvių infrastruktūrai taikymo galimybių studijos ir tyrimai;
- Automobilių kelių, gatvių, oro uostų dangų bei geležinkelio statybos techninė priežiūra;
- Oro uostų kilimo, tūpimo takų, riedėjimo takų ir peronų dangų konstrukcijų tyrimai. Dangos klasifikacijos skaičiaus (PCN) nustatymas;
- Automobilių kelių ir gatvių norminių dokumentų rengimas;
- Metodinė ir techninė pagalba pradedant dirbti su naujomis medžiagomis, mišiniais, dangų konstrukcijomis.

Nacionalinis bei tarptautinis bendradarbiavimas.

Kelių tyrimo institutas arba jo mokslininkai yra pripažintų nacionalinių ir tarptautinių organizacijų nariai: Statybos produktų bandymų laboratorijų asociacija (SPBL); Lietuvos projektavimo įmonių asociacija (LPIA); Statybos medžiagų, sistemų ir statinių laboratorijų ir ekspertų tarptautinė sąjunga (RILEM); Tarptautinės geosintetinių medžiagų asociacija (IGS); Pasaulio kelininkų asociacijos (PIARC) techninis komitetas „Kelių dangos“; Europos nacionalinių kelių tyrimo laboratorijų asociacija (FEHRL).

Narystė.

Kelių tyrimo instituto vadovas prof. dr. Audrius Vaitkus šiais metais Europos nacionalinių kelių tyrimo laboratorijų asociacijos (FEHRL) 34-osios Generalinės asamblėjos metu buvo išrinktas vykdančiojo komiteto pirmininku. FEHRL yra pagrindinė transporto infrastruktūros tyrimų asociacija Europoje.

FEHRL šiuo metu vienija daugiau kaip 30 tikrųjų ir asocijuotųjų narių iš Europos, JAV, Australijos ir kitų šalių.

Šiuo metu FEHRL institutai plėtoja dar 2010 metais pradėtas iniciatyvas „Visada atviras kelias“ ir „Visada atvira visų rūšių transporto infrastruktūra“ (FOR ir FORx4).

Šias iniciatyvas palaiko ir Europos Komisija, skirdama finansavimą su iniciatyvomis susijusių projektų FOX ir USE-IT įgyvendinimui pagal mokslinių tyrimų ir inovacijų programą *Horizontas 2020*. Kelių tyrimo instituto mokslininkai aktyviai prisideda prie šių projektų įgyvendinimo.

Jaunoji karta.

Nuo instituto įkūrimo jame dirbo ar dirba daugiau kaip 80 darbuotojų, dauguma jų yra Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentai ir absolventai.

Šiuo metu institute nuolat arba laikinai dirba visų universiteto studijų pakopų studentai.

Nuo 2015 metų vykdoma programa „Pirmosios studijų pakopos visų kursų studentų įdarbinimas vasaros laikotarpiu“.

Šiandien institute dirba 7 doktorantai. Doktorantų eksperimentai atliekami Automobilių kelių mokslo laboratorijoje, eksperimentiniuose poligonuose, partnerių institucijose Lietuvoje bei už jos ribų.

Instituto biblioteka.

Siekiant susisteminti bei padidinti prieinamumą prie instituto turimos mokslinės literatūros, buvo įkurta Kelių tyrimo instituto biblioteka.

Nors biblioteka yra Kelių tyrimo instituto patalpose Linkmenų gatvėje, visi leidiniai registruoti bendroje Vilniaus Gedimino technikos universiteto bibliotekos informacinėje sistemoje ir yra laisvai prieinami universiteto studentams ir darbuotojams.

Patentai.

Kelių tyrimo instituto mokslininkai sukūrė ir užpatentavo ilgalaikių statinių apkrovų poveikiui atsparius asfalto mišinius. Tai pirmieji asfalto mišinių išradimai, užpatentuoti per Nepriklausomos Lietuvos metus.

Du Kelių tyrimo instituto darbuotojų sukurti išradimai priklauso statybos pramonės sričiai ir atitinka darniosios statybos prioritetinę mokslo kryptį.

Jau artimiausiu metu patentai bus suteikti dar dviem išskirtiniams produktams – voluojamojo betono mišiniais, kurie gali būti klojami įprastais asfalto klotuvais.

GERIAUSIO METŲ INTERJERO LAUREATAS: „LIETUVAI REIKIA DAUGIAU KŪRYBOS TVARIAJA, TAIKOMAJA PRASME“

„Ilgą laiką nefotografavau savo sukurtų objektų, kol kartą vienas draugas patarė tiesiog išlįsti ir pasirodyti žmonėms“, – sako konkursų „Auksinė paletė 2014“ ir „Mano erdvė 2015“ Metų interjerų autorius VGTU absolventas Andrius Byčenkovas. Šis interviu apie architekto meistrystę, lietuviškąjį identitetą ir gražiausius kūrybos momentus.

Kalbėjosi: Edita Jučiūtė

Nuotraukos: Simo Bernoto, Leono Garbačiausko, Andriaus Byčenkovo

STUDIJOS VGTU. Po Dailės akademijoje įgyto bakalauro norėjau geriau „susipažinti“ su konstrukcijomis, įgyti inžinerinių gebėjimų, inžinerinio konkretumo. Taip pat perėjimas į kitokias studijas leidžia geriau pajusti save. Studijuodamas VGTU Architektūros fakultete jaučiau, kad augu. Studijavau ir dirbau vienu metu. Tuometčiai mano kolegos ieškojo studijų užsienyje, bet aš norėjau likti Lietuvoje. Ir tuo džiaugiuosi, nes gavau žinių, kurių man reikėjo, o ko man tuo metu nereikėjo, galbūt prireiks kada nors vėliau.

Kas išliko iš studijų VGTU laikotarpio? Studijuodamas urbanistiką, įgijau daug platesnį požiūrį į gyvenimą, nes buvo daug tarpdisciplininių dalykų. Į atmintį įsirėžė transporto inžinerijos srities dėstytojo Pranciškaus Juškevičiaus paskaitos. Vilniuje tuo metu kaip tik vyko trijų aukštų sankryžų ir aplinkelių statybos. Mums dėstytojas įrodė, kad šiuos sudėtingus dalykus galima išspręsti ir kitaip, daug paprasčiau, tereikia paieškoti kito sprendimo. Nors dėstytojas net nebuvo architektas, bet man jo mintis, kad reikia surasti gilesnį ryšį su aplinka, tiesiog daug plačiau pažiūrėti, labai įstrigo. Tuo dabar bandau vadovautis savo darbe.

KAIP GIMSTA ARCHITEKTŪRA. Ar interjerai, ar urbanistikos projektai, ar kėdės piešinys – viskas yra tarpusavyje susiję. Architektūros esmė ta pati. O kur architektūros esmė? Nežinau. Vadovėliuose, enciklopedijose rašoma, kad architektūra yra erdvės formavimas. Erdvė egzistuoja įvairiais masteliais, nuo itin didelių teritorijų, miestų, kvartalų, namų planavimo iki stalo... Ką pirmiausia darau projektuodamas stalą? Pirmiausia bandau įsivaizduoti, kaip prie to stalo sėdės žmogus.

Kaip kuriu interjerus? Iš pradžių iš visų pusių „supjaustau“ erdvę, paskui „supjaustau“ kliento charakterį, gyvenimo būdą. Medžiagų, spalvų sprendimai gimsta automatiškai, intuiciškai. Kartais lengvai, kartais kankinuosi ilgas valandas. Būna, kad ateinu į objektą ir pamatau viziją.

Tuomet įgyvendinu tai, ką nupiešiau pačią pirmąją minutę, tai gimsta greičiau nei į kavą įsipiltum cukraus... Kartais idėjos gimimui reikia laiko, kol atsikratau tų: „Noriu taip, noriu anai, o dabar net nežinau, kaip noriu...“ Reikia nusimesti klientų norų suformuotus minčių debesis, nes tik taip gimsta tai, kas reikia. Todėl, kuriant projektus, geriausia, jei klientas pasitiki manimi.

Viena yra projektas, o visai kas kita yra jo realizacija. Visada stengiuosi realizuoti projektą tokį, kokį buvau suplanavęs. Keičiasi tik mažos smulkmenos.

Taip pat, mano nuomone, reikia skirti nemažai laiko projektavimui, nes tada projekto realizacija būna aiški ir trumpa. Jeigu skiriama mažai laiko projektavimui, realizacija užtrunka. Laiko sąnaudos abiem atvejais gal ir vienodos, tačiau rezultatai – skirtingi.

Andriaus Byčenkovo kurtas interjeras buvo pripažintas geriausiu Lietuvoje: „Auksinė paletė 14“ (nominacija – „Geriausias privatus interjeras“), konkursas „Tendencijos 2015“ (privataus interjero kategorijoje – I vieta), „Mano erdvė 2015“ (nominacija – „Geriausias buto interjeras“)

„...tam, kad būtų sukurtas tikras skandinaviškas, provansiškas ar japoniškas interjeras, reikia pirmausia būti skandinavu, Provanso gyventoju ar japonu. Interjeras yra tai, kas slypi žmogaus viduje, jo esybėje...”

APIE LIETUVIŠKĄJĮ INTERJERĄ. Iš tikrųjų Lietuvoje nėra nei provansiško, nei skandinaviško interjero, ir jo būti negali. Galima tik interpretacija. Tam, kad būtų sukurtas tikras skandinaviškas, provansiškas ar japoniškas interjeras, reikia pirmiausia būti skandinavu, Provanso gyventoju ar japonu. Interjeras yra tai, kas slypi žmogaus viduje, jo esybėje. Galima ir lietuvių aprengti *versačiu* ar *gučiu* ir išleisti į viešumą... Bet agrokultūros šaknys vis tiek išlįs į paviršių... Tuo tarpu, vaikštinėdami kokiame nors Italijos kaime, išvysite prie rožių tupinėjanti sodininką ir tikrai įžvelgsite, kad būtent to žmogaus vidinis požiūris ir suteikia tam *versačiui* jėgos...

Todėl, mano nuomone, Lietuvoje gali būti tik lietuviškas interjeras, nes yra vietinė dvasia, vietinis, per šimtmečius suiformavęs gyvenimo suvokimas, gyvenimo būdas.

Puiku naudoti kokybiškus produktus, padedančius atskleisti erdvės esmę, net jei jie būna pagaminti Italijoje ar Brazilijoje. Dauguma gyvena iliuzijose ir vizijose, pagal tai „kuria“, tiksliau – apstato, savo namus, bet klausimas, ar tai tikrai juos atitinka. Todėl nuolat jaučiamas noras kažką keisti, išmesti, parsinešti naujo, tikintis, kad bus geriau.

Viskas yra kur kas paprasčiau, nei gali atrodyti. Kaip tik todėl tuo taip sunku patikėti. Namai – žmogaus atspindys. Aplinka gali sustiprinti vienas ar kitas žmogaus savybes arba, atvirkščiai, jas susilpninti. Todėl, kuriant interjerą, svarbu neperlenkti lazdos.

Koks apskritai yra žmogus? Kaip jis suvokia realybę? Ar jam svarbus miestas, o gal ežeras su pamiške? Prie ko jis yra įpratęs, kur ėjo jo tėvai, kada kėlėsi, kada valgė? Lietuvoje, mano nuomone, socialinės vertybės, religija, politiniai dalykai sudaro mūsų identitetą. Kai nėra vertybių, tada ir atsiranda chaosas: „Man reikia to, nes pamačiau ten...“ Iš to gimsta tik imitacija. Keliaudamas po svečias šalis, visada stengiuosi užsukti į kapines – ten paprastai atpažįstu to regiono žmonių vertybes, medžiagas, kurios tenykščiams atrodo vertingos.

Yra tekę dirbti Italijoje. Italų vertybės labai panašios į mūsų, tik masteliai didesni, jiems reikia daugiau erdvės. Ten vidutinis butas užima 120 kvadratinį metrą, o Lietuvoje gal tik 50.

APIE ARCHITEKTŪRINĮ KONTEKSTĄ IR ARCHITEKTO TIKSLUS. Kas yra kontekstas? Tai yra realybė. Politinė, ekonominė, architektūrinė, socialinė, urbanistinė, gamtinė... Kiekvienam realybė yra skirtinga. Architektams svarbus užstatymas, gamtinis karkasas.

Mano nuomone, labai svarbu žmonės, papročiai, įpročiai, klimatas. Visa tai sudaro kontekstą. Architektai, projektuodami objektą, jei jis yra realizuojamas, keičia realybę, keičia patį kontekstą. Kyla klausimas, kiek tai duoda pridėtinės vertės. Kontekstas, mano nuomone, nuolat kinta besikeičiant žmo-

nių vertybėms. Labai norėčiau gerai jausti kontekstą. Tai pats svarbiausias dalykas architektui.

Apskritai architekto tikslas yra padėti pakelti erdvės, kuriame pastatytas jo kurtas objektas, vertę. Tinkamas projektas sukuria didelę pridėtinę vertę. Kokie architektūriniai objektai mane žavi? Kad ir „Swedbanko“ pastatas Vilniuje, Konstitucijos prospekte, nes sukurta gera viešoji erdvė, gerai įvertinta aplinka.

Mane žavi ir Gedimino pilis – įlipęs į ją gali matyti visą Vilnių. Kai kurias erdves Vilniuje, mano nuomone, galima tankinti, bet svarbu nepersistengti. Tankinimas mieste turi būti daugiafunkcis. Jei pastatytas didelis prekybos ar verslo centras, tai tarsi savaime viskas sutankėjo... Pavyzdžiui, man graudu matyti, kad Operos ir baleto teatro kiemo zona yra apmirusi. Nors ten miesto centrinė erdvė, nuostabus kūriny, kuris turėtų būti traukos centras, tačiau žmonės, pastatę automobilius, skuba greičiau iš jos išeiti. Vien tik pastato, tebūnie ir įtaigaus, pastatymas nieko nereiškia. Tokių pavyzdžių matau daug.

APIE PROFESIJĄ IR ŽAVINČIUS DALYKUS. Amato galima išmokyti: sėdi, braižai, pažiūri į statybos techninius reglamentus ar dar kitas normas... Bet, kita vertus, negalime į architektūros gimimą žiūrėti lyg į mikrobangų krosnelės instrukciją. Manau, kad mums, architektams, labai reikia interpretacijų, to džiaz. Apskritai Lietuvai reikia ne tik metalo gamyklų, bet ir kūrybos tvariaja, taikomąja prasme.

Lietuvoje yra nemažai įdomių architektų, įdomių jų darbų. Mane žavi ir mažo Lietuvos miestelio kultūros namų rekonstrukcija, ir garsių pasaulinių kūrėjų darbai. Laimei, internetas leidžia stebėti visą architektūros pasaulį neišeinant iš namų.

Pats stengiuosi neprisirišti prie vienodų, kad ir mėgstamų, sprendimų. Pavyzdžiui, lenktą liniją seniau nupiešti man buvo problema, dabar suprantu, kad prisirišimas prie tiesių linijų riboja, neleidžia išreikšti erdvės, idėjų.

Esu įsitikinęs, kad kompozicinius urbanistikos principus galima įgyvendinti pagal aukso pjūvio proporcijas. Tuo remiantis galima kurti puikius erdvinius dalykus, nustatyti idealiausią erdvių aukščio, ilgio, pločio tarpusavio santykį...

Gal dėl to mane žavi tarpukario Kauno architektūra, jos suformuotos visai kitokios erdvės. Tuo metu Lietuvoje dar veikė sieksnių sistema, aukso pjūvio proporcijos, miesto statytojai turėjo kitas vertybes, kitaip jautė erdves. Kas yra geras erdvės pajutimas? Kai gali įeiti į tuščią erdvę ir pajusti geros energetikos rezonansą. Atrodo, jog erdvė skamba, dainuoja. Tokią energetiką turi tarpukario Kauno modernioji architektūra. Ji labai išraiškinga, bet savyje turi užkoduotą praeities kvapą... Tarsi močiutės krosnyje iškeptą duoną – jos kitoks skonis ir kvapas, nei nupirkto parduotuvėje. ■

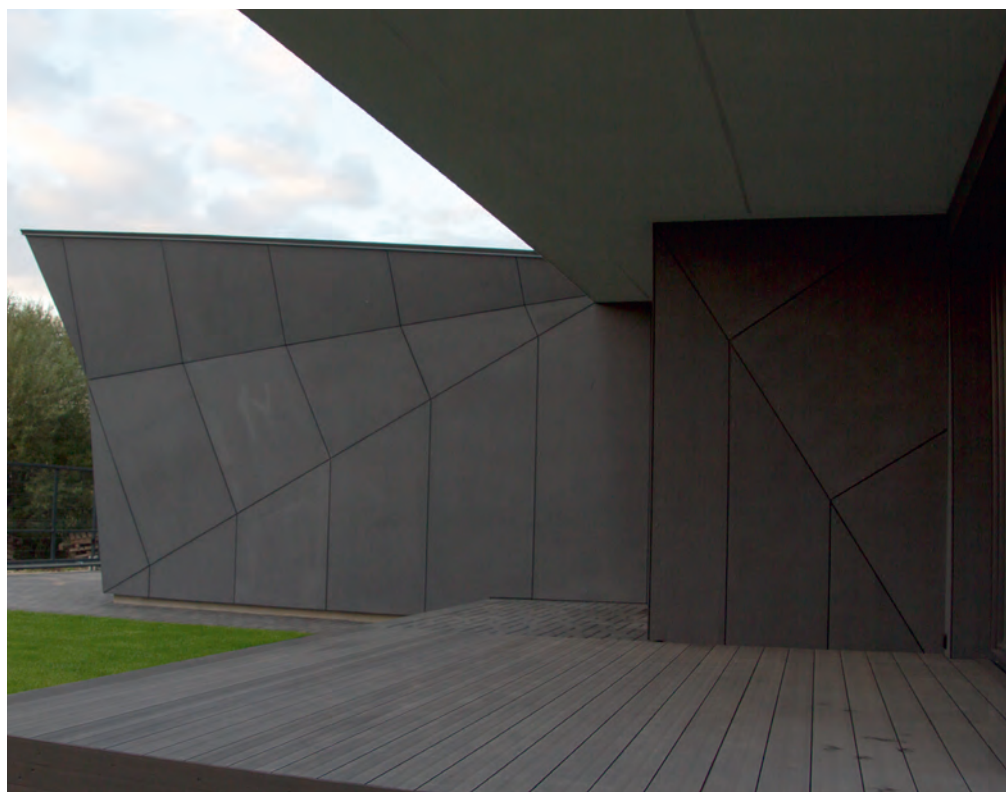
Konkursas „Auksinė paletė 2009“ (nominacija – Inovatyviausias interjeras). Konkurse „Sausoji statyba architektūroje“ laimėta I vieta („Už subtilumą“).

Palėpėje Marijampolėje įrengto 160 kvadratinų metrų pločio bute dominuoja medis, subtiliai persiliejančias į visas jo erdves.

Palėpei būdingi skirtingi aukščiai diktavo ergonomikos sprendinius, iš kurių vėliau išaugo ir estetika

200 kvadratinų metrų gyvenamasis namas Trakuose, namo vieta ant šlaito šalia miško. Name nėra jokių itin modernių idėjų, svarbiausia – organiškasis namo ryšis su gamta. Namą suprojektuotas taip, kad pro langus ateitų ir rytinė, ir vakarinė saulė

Gyvenamasis namas Kaune (2016).

Nedidelis, 160 kvadratinų metrų gyvenamasis namas Kauno priemiestyje. Kadangi projekto užsakovai yra itin dinamiški, naujovių nebijantys žmonės, architektas jiems sukūrė itin ekspresyvią, modernų „laužytą“ fasadą iš fibrocementinės plokštės. Fasado spalva pasirinkta kontrasto principu.

„Reikia skirti nemažai laiko projektavimui, nes tada projekto realizacija būna aiški ir trumpa. Jeigu skiriama mažai laiko projektavimui, realizacija užtrunka. Laiko sąnaudos abiem atvejais gal ir vienodos, tačiau rezultatai – skirtingi“, – įsitikinęs architektas Andrius Byčėnkovas

SAVĄ MIESTĄ KURIANTIS DIZAINAS

Vartotojišką visuomenę šiandien išreiškia ne vien tik daiktai ir jų gausa – vartotojai objektuose mato save, nes vartotojiškumas tapo visa apimančiu gyvenimo būdu. Į tai atsižvelgiama kuriant ir pačių gaminių dizainą – dažnai daiktų forma tampa mados dalyku, o vartotojai naudoja daiktus visai negalvodami apie jų funkciją ar meninę vertę.

Tekstas: Agnės Augustinaitės

Illustracijos: iš Dizaino katedro archyvo

Šiandien įvairiausių daiktų pagaminama labai daug. Anot Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakulteto Dizaino katedros vedėjo doc. dr. Jono Jakaičio, tai nėra blogai, jei tuo pačiu siekiama harmonijos, funkcinio ir ekonominio balanso.

„Kuo daugiau pagaminama, tuo labiau tenkinami gyvenimiški visuomenės poreikiai, tačiau, kita vertus, padaroma daugiau neigiamo poveikio aplinkai. Šiame masinio vartojimo psichozės kontekste susidaro užburtas ratas. Išeitis – gamybą sieti su aplinkos kokybe, darna, sveika gyvensena bei kūrybingu žmogumi. Viskas turi būti subalansuota

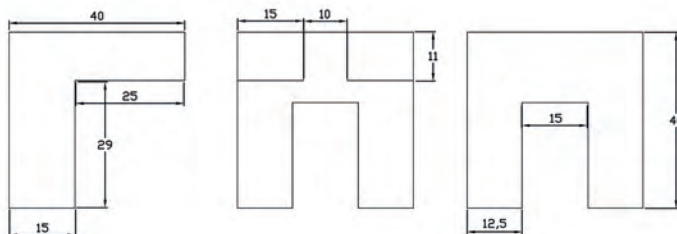
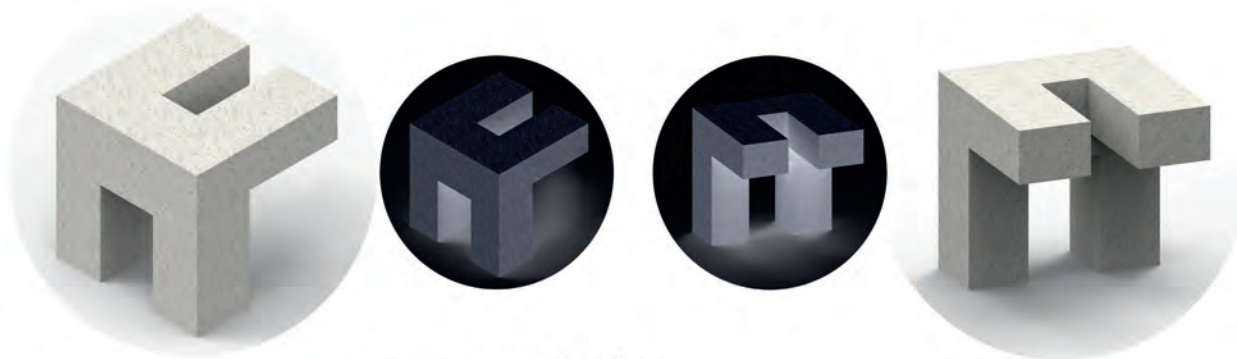
ir naujų produktų kūrimas turi būti susijęs su nuolatiniu gyvenimo ir aplinkos sąlygų gerinimu, o ne perteklinio šlamšto gamyba“, – mintimis dalijasi VGTU Dizaino katedros vedėjas.

APLINKOS SĄVEIKA SU ŽMOGUMI – NENUGINČIJAMA

Mintį, kad nauji gaminiai turi prisidėti prie darnesnės aplinkos ir geresnių gyvenimo sąlygų kūrimo, doc. dr. J. Jakaitis sako nuolat kartojantis ir savo pramonės gaminių dizaino studentams. 2013 m. startavusi studijų programa orientuota į tokių gaminių kūrimą, kurie galėtų būtų multiplikuojami, t. y. gaminami masiškai, tačiau neapkrautų vartotojų. Tarpdisciplininę pramonės ga-

minių dizaino studijų programą šiemet baigs pirmoji bakalauro studentų laida, o nuo 2017 m. rugsėjo turėtų atsirasti ir magistrantūros studijų programa.

„Mes savo studijų programą grindžiame modernistinės kultūros, dar XX a. pirmoje pusėje Bauhaus mokykloje išpuoselėtais principais, t. y. dizainą matome kaip žmogui naudingą veiklą, nešančią tikslinį rezultatą. Jei mūsų kuriami daiktai harmonizuos miestų erdves, jie keis ir visuomenės mentalinį suvokimą, estetinės vertės supratimą ir bendrąją prasmę vartojimo kultūrą – mes pagerinsime savo gyvenimo kokybę ir taip vyks natūrali plėtra“, – sako doc. dr. J. Jakaitis. Kalbėdamas apie žmogų supančius daiktus ir erdves,

mažosios architektūros elementas pritaikytas Neries krantinei drąsiai gali būti vadinamas daugiafunkciniu – tai šviestuvas ir dviračių stovas viename

minimali bei subtili forma įsipaišo į urbanistinį peizažą leisdama miesto gyventojams bei svečiams mėgautis funkcijų teikiamais patogumais bei nauda

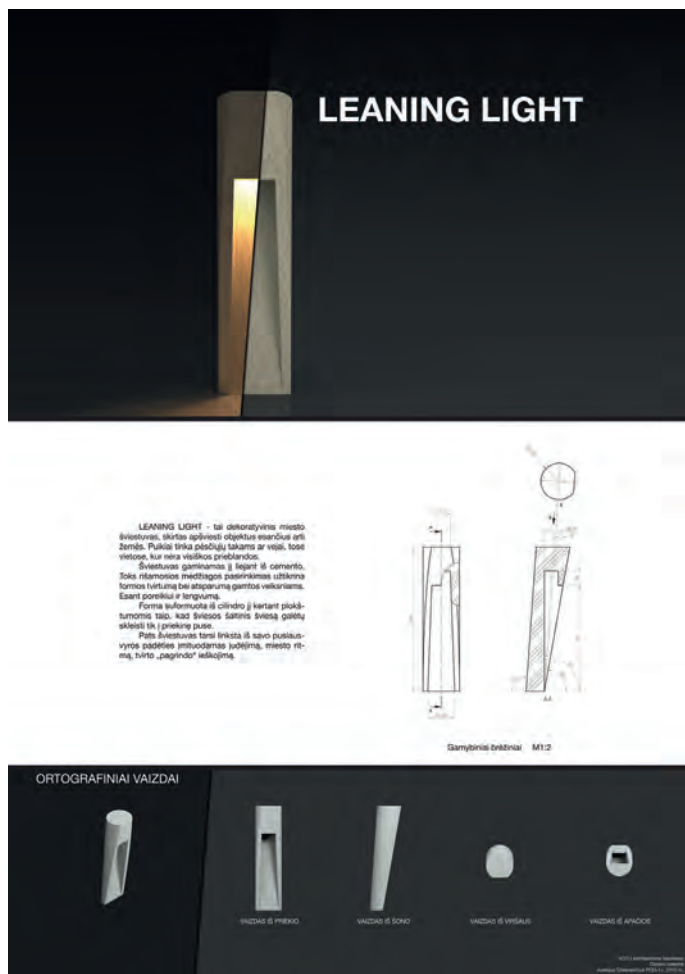
concentré

×(pranc.) – 1. sukoncentruotas, sutelktas 2. kietas, stiprus

VGTU AF
Dizaino katedra, PGD-14
Evelina Cesiulevičiūtė, 2016

Evelina Cesiulevičiūtė. Daugiafunkcis mažosios architektūros elementas „Concentré“

Aurelijus Šcesnavičius. Miesto šviestuvai „Leaning Light“

doc. dr. J. Jakaitis prisimena žymaus XIX a. vidurio anglų architekto, dizainerio, meno teoretiko ir kritiko Augusto Puginio išsakytą frazę: „Gera visuomenė kuria gerus žmones, o geri žmonės gamina gerą dizainą“ (angl. *Good societies produced good people and good people produced good design*).

„Tai yra natūralus nesibaigiantis ciklas. Jei nuo mažens vaiką veikia gera visuomenė, supa skoningi ir išskirtiniai daiktai, harmoninga ir tvarkinga daiktinė aplinka – jo mentalinis ir sociokultūrinis bagažas formuojasi būtent toks. Toks suaugęs žmogus įdės ir savo indėlį į aplinkos tobulinimą, o tai teigiamai veiks vėlesnes žmonių kartas“, – dar vieną nesibaigiantį kartų kaitos ratą pastebi VGТУ Dizaino katedros vedėjas.

Anot jo, po nepriklausomybės atkūrimo žmonių buityje įsigalėjo vienodi,

dažnai menkaverčiai daiktai – daug kur matomos tiek globaliame daiktinės aplinkos pasaulyje makro-, tiek lokaliu lygmeniu vienodos, pvz., miesto infrastruktūros objektų, ikonos, t. y. šiukšliadėžės, suolai, šviestuvai ar kėdės, kurios lygiai tokios pačios stovi ir mokyklose, ir universitetuose, ir poliklinikose ar savivaldybėse.

„Tai masinės gamybos daiktai, kurie ne tik niveliuoja, suvienodina aplinką ir pripildo ją standartinės beskonybės, bet ir naikina vietos tapatybės simbolius ir taip sukuria bedvasę, anoniminę aplinką, menkai ugdančią visuomenės estetinį skonį. Mes su studentais siekiame, kad daiktai formuotų tinkamą gyvenimo kokybę, atitiktų paskirtį ir kartu atspindėtų konkrečios vietos unikalias savybes ir savitumus, būtų estetiškai ir kartu maksimaliai naudingi“, – sako

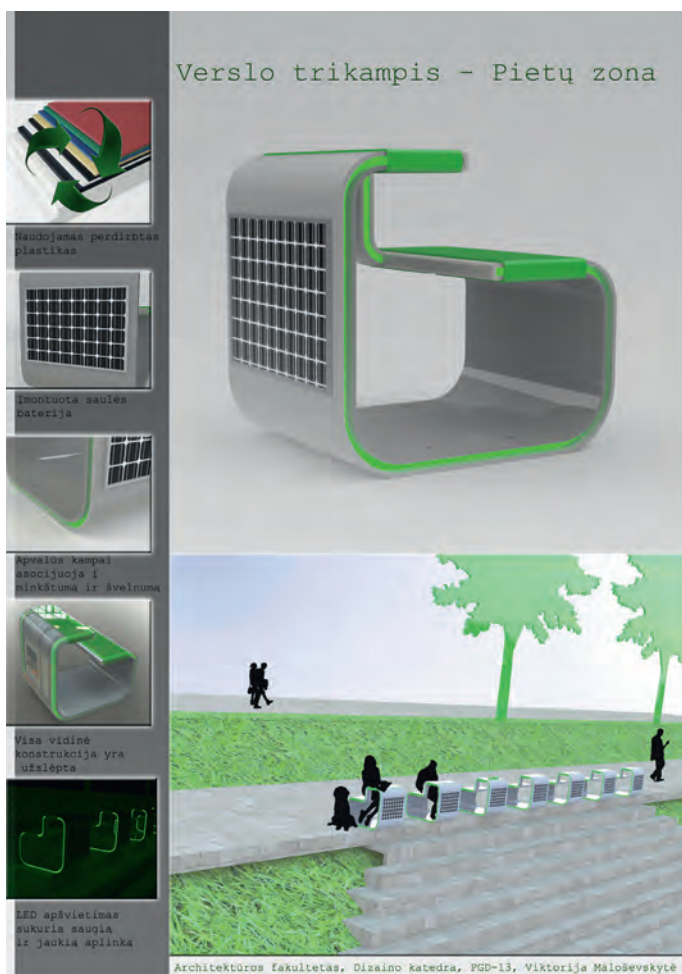
Auksė Tylaitė. Lauko šviestuvai jaukiam apšvietimui „InVers“

doc. dr. J. Jakaitis, akcentuodamas, kad visus studentų projektinius ir kursinius darbus siekiama įgyvendinti laikantis tokios idėjos.

STUDENTŲ IDĖJOS – VILNIAUS MIESTUI

Šiomet viena po kitos Vilniaus miesto gatvės puošiasi įvairiomis kalbomis bei su jomis susijusiais simboliais margintomis lentelėmis. Vilniaus miesto mero Remigijaus Šimašiaus iniciatyvą praktiškai įgyvendinti padėjo VGТУ dėstytojai ir studentai. Gatvės puošybos elementų kitomis kalbomis jau atsirado ar netrukus atsiras Vašingtono skvere, Islandijos, Varšuvos, Rusų, Žydų, Totorių, Vokiečių, Latvių, Gudų ir Olandų gatvėse.

„Nuo viduramžių Vilnius buvo daugiatautis, daugiakultūris miestas, kuriame vyravo draugiškas požiūris į skirting-

Viktorija Maloševskytė. „Verslo trikampis – Pietų zona“

gas tautas. Simbolinėmis kitakalbėmis dekoruotomis lentelėmis norėjome tai pažymėti“, – pasakojo doc. dr. J. Jakaitis.

Kitas labai svarbus projektas, prie kurio dabar prisideda VGTU pramonės gaminių dizaino studentai, yra Neries krantinės atnaujinimo darbai. Pramonės gaminių dizaino programos filosofija, kad naujai kuriami daiktai turi tobulinti bei gerinti aplinką, kurti ir atspindėti vietos specifiką, sulaukė Vilniaus miesto savivaldybės palaikymo ir nuo 2015 m. prasidėjo abipusis bendradarbiavimas.

Antro ir trečio kurso pramonės gaminių dizaino studentai, apie 40 jaunuolių, praėjusiais metais projektavo Neries krantinės objektus. Jie kūrė modernius, šiuolaikinio dizaino, prie vietos ir gamtos sąlygų pritaikytus, tarpusa-

vyje derančius bei praktiškus objektų projektus – pradedant šviestuvais, suoleliais ir baigiant dviračių stovais su padangų pompomis, inovatyviomis upės tėkmės ir saulės energijos įkrovimo stotelėmis. Iš visų 40 kūrybinių studentų darbų buvo atrinkta 17 geriausių, kurie buvo eksponuoti Vilniaus miesto savivaldybėje.

„Tų darbų tikslas – ne šiaip kažką sukurti ar sulipdyti. Pedagoginis kolektyvas – doc. L. Krūgelis, lekt. D. Anziulis, lekt. J. Žukas – kartu su studentais kėlė tikslą, kad vieta – krantinė – ir studentų kurti objektai susikalbėtų su nūdienos poreikiais, sampratomis, komforto ir kokybės reikalavimais. Siekta, kad pačios viešųjų erdvių salelės įgautų savitumo bruožų, būtų ne tik matomos, bet ir naudojamos“, – pasakojo Dizaino katedros vedėjas doc. dr. Jonas Jakaitis.

Nedas Stakaitis. Irklavimo treniruoklis

Pavasarij oficialiai pasirašius VGTU ir Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimo sutartį, bendras darbas prie Neries krantinės įrengimo idėjų tęsiamas ir šiais metais.

VGTU trečio ir ketvirto kurso pramonės gaminių dizaino studentai iš Neries krantinės projekto kuratorių – mero patarėjos dr. D. Bardauskienės ir arch. M. Marozo – jau gavo aiškiai suformuluotas bei patikslintas užduotis, ko iš jų tikimasi šiemet. „Prieš akis – visi mokslo metai, per kuriuos sieksime parodyti, kad mes norime ir galime veiksmingai prisidėti prie Neries krantinės identiteto sukūrimo ir problemų sprendimu grįstu mokymosi metodu (angl. *Problem based service learning* (PBSL) užtikrinti realių uždavinių Vilniaus mieste sprendimų įgyvendinimą“, – tvirtino VGTU Dizaino katedros vedėjas.

ŠVIESTUVAS NE TIK SKLEIDŽIA ŠVIESĄ APLINKOJE, BET IR SAVO ŠILUMINĘ ENERGIJĄ PERDUODA PAUKŠČIŲ LIZDUI, PALENGVINAMAS PAUKŠTELIŲ IŠSITRIMĄ.

ŠVIESTUVĄ SUDARO:

TUŠČIAVIDURIS GIPSINIS KORPUSAS

SU PRIEKYJE ESANČIA ERTE STALČIUKUI IDĖTI. APATINĖJE KORPUSO DALYJE YRA KIAURYMĖ, LEIDŽIANTĮ PRASISKVERBTI ŠVIESOS SPINDULIAMS Į ISORĘ VĖRŠ KURIOS TVIRTINAMAS PATRONAS LEMPUTEI

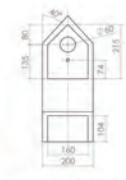
MEDINIS STALČIUKAS - INKILĖLIS

INKILAS IŠSIIMA IŠ KORPUSO, TODĖL JI GALIMA LENGVAI IŠVALYTI, PAUKŠČIAMS PALIKUS SAVO LIZDĄ, AR PAKĖISTI NAUJĄ, FRONTALINĖJE PROJEKCIJOJE MATOMA APSKRITA KIAURYMĖ, PAUKŠČIUI IŠKRIUSTI IR ŠAKELĖ PAUKŠČIUI NUTŪPTI. INKILLO DUONĖ YRA IŠGRĘŽTOS SKYVUTĖS, LEIDŽIANČIOS LEMPUTĖS ŠILUMĄ PRASISKVERBTI Į INKILLO VIDŲ.

FORMA SUDARYTA REMIANTIS TRADICINIŲ MEDINIŲ INKILŲ.

KORPUSAS PAGAMINTAS IŠ GIPSO, INKILLO MODULIS - IŠ MEDŽIO MASYVO, KURIO LABAI MAŽAS ŠILUMOS LAIDUMO KOEFICIENTAS, TODĖL INKILIS SULAIKOMA ŠILUMA IR SUDAROMOS PALANKIOS SĄLYGOS PAUKŠČIŲ PERŽIŪMISTUI. PAPILDOMA ŠILUMOS KEIKTUS IŠGAUTE PASIREINKTA KATRINĖ LEMPUTĖ.

ŠONINĖ PROJEKCIJA SU PĖDŲŲ PIR CENTRINE AŠ. M 1:2

FRONTALINĖ PROJEKCIJA M 1:5

ŠONINĖ PROJEKCIJA M 1:5

IZOMETRINĖ PROJEKCIJA M 1:5

VILNIAUS GEODEZINIO TECHNINIO UNIVERSITETAS
ARCHYTEKTŲ FAKULTETAS, DIZAINO KATEDRA
GABRIELĖ DZINGAITĖ, 2016 M. ŽIŪS M.

Gabrielė Dzingaitė. Sieninis lauko šviestuvai su integruotu inkilu paukščiams

INICIATYVOS NAUDINGOS ABIEM PUSĖMS

Užsimezgsiu VGTU ir Vilniaus miesto savivaldybės bendradarbiavimu patenktos abi pusės. Anot Vilniaus miesto mero Remigijaus Šimašiaus, darbo su studentais praktika suteikia galimybę kitu kampu pažvelgti į miesto gražinimą bei Neris krantinės gaivinimo projektą.

„Jauni žmonės turi daugybę minčių ir idėjų, kaip miesto erdves padaryti labiau funkcionalias, vilniečių porei-

kius patenkinančias traukos vietas. Studentų pasiūlytos idėjos ne tik vizualiai patrauklios, bet ir praktiškos. Bendradarbiaudami su VGTU pasieksime, kad Neris krantinė taptų neatsiejama miestiečių aktyvaus gyvenimo dalimi. Ji jau šiemet tapo naujų maratonų vieta, vakarais čia galime sutikti ne vieną bėgiką ar mamą su vežimėliu. Kitais metais prasidės ir pakrančių tvarkymo darbai, todėl VGTU studentų idėjos čia vaidins tikrai svarbų vaidmenį“, – sakė

miesto meras. Išskirtinę vertę kartu su studentais įgyvendintuose projektuose mato ir doc. dr. J. Jakaitis: „Galėtume pasitenkinti virdami savo teorinėse sampratose ir kunkuliuodami savo žiniuose, kurias kas nors vėliau galbūt kažkur panaudos. Bet mes renkamės kitą būdą – veiksmo, darymo, kūrimo, bendradarbiavimo. Džiaugiamės, kad mūsų idėjos ir iniciatyvos pripažįstamos bei įvertinamos jų reikalingumas.“ Tai, anot jo, patvirtina Vilniaus miesto mero 2016 m. VGTU Dizaino katedros pedagoginio kolektyvo nariams bei katedrai įteikta padėka už kūrybiškumą.

MIESTUI REIKALINGOS GYVENTOJŲ IDĖJOS?

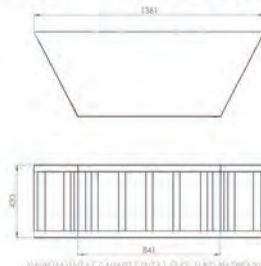
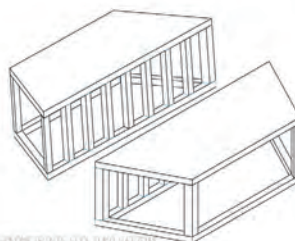
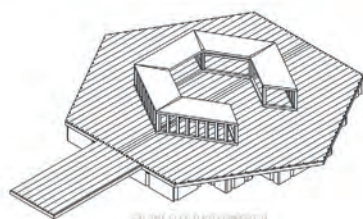
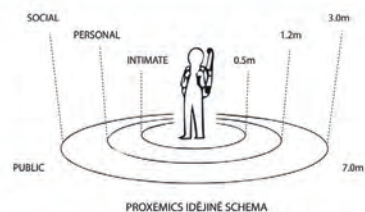
Vienas iš miesto kokybės vertinimo aspektų yra patrauklios, saugios, naudojamos, unikalios erdvės. Jos ir kuria miesto įvaizdį – įdomų, patrauklų arba, priešingai – atgrasų.

Doc. dr. J. Jakaičio nuomone, visuomenės integravimas į miesto erdvių kūrimo procesą yra labai svarbus: „Jei viešoji erdvė yra apleista, ji aplink save generuoja nusikalstamumą ir visokius kitokius neigiamus dalykus. Ir priešingai – apie gražias ir sutvarkytas erdves buriasi ir vyksta pozityvūs dalykai. Kuo daugiau jaunimo tikslingai bus įtraukta į šį procesą, tuo mažiau bus beprasmio laiko leidimo.“

Vilniaus miesto meras R. Šimašius atkreipia dėmesį, kad sostinė – ištis jauną miestą gyventojų amžiaus prasme: „Vilnius pagal jame gyvenančių 25–40 m. gyventojų skaičių Baltijos jūros regione yra 2-as jauniausias miestas po Kopenhagos. Pritraukiame daugiau tūkstantmečio kartos gyventojų, nei bet kuris kitas Baltijos miestas.“

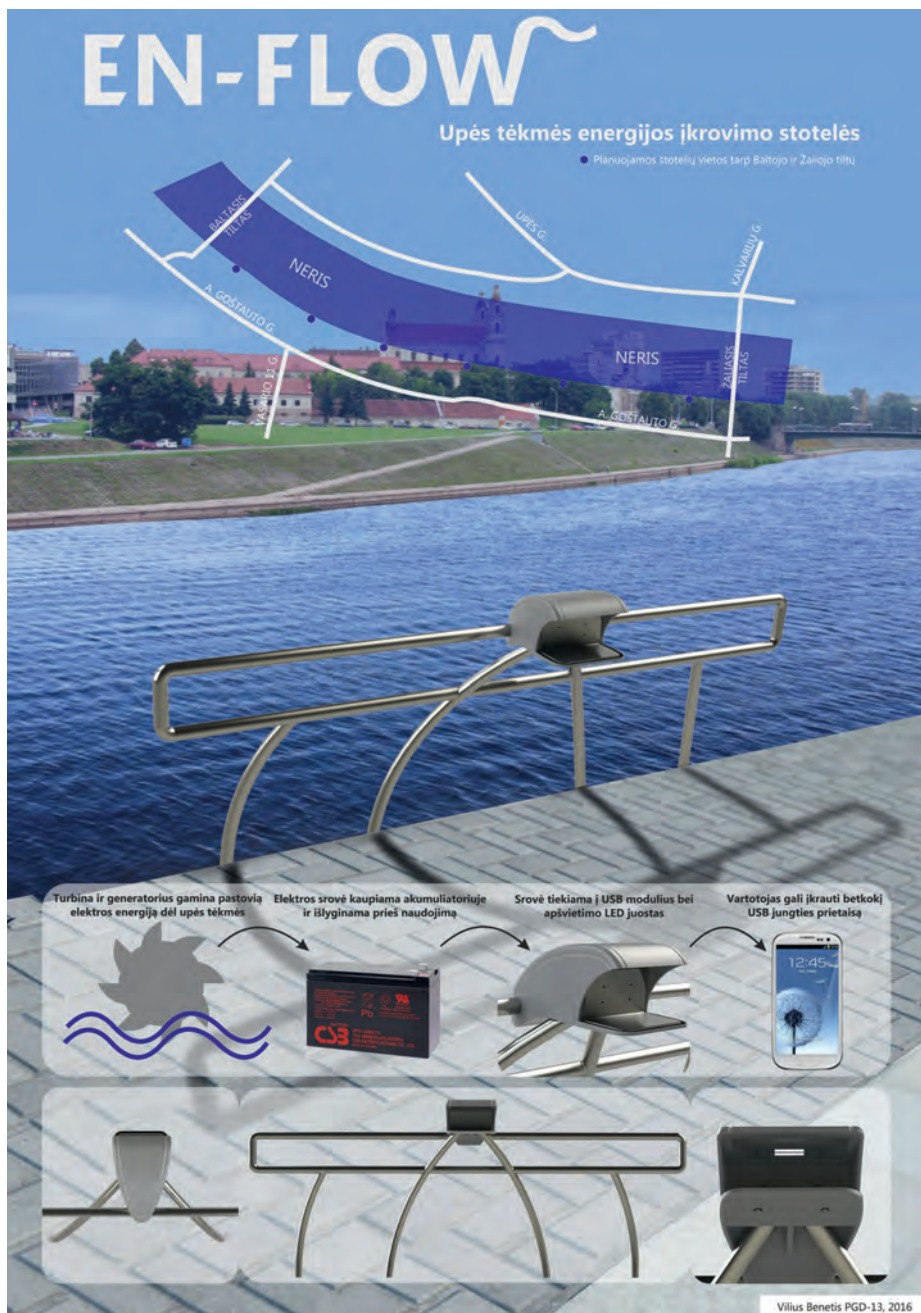
Dėl šios priežasties svarbu atsižvelgti į šios kartos gyventojų poreikius bei įpročius ir tvarkyti miesto erdvę taip, kad ji jiems būtų patraukli.

„Beveik pusę Vilniaus ploto sudaro įvairūs želdiniai, miškai, kiti žalieji plo-

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
ARCHITECTŲ KATEDRA
DIZAINO KATEDRA
PROF. DR. ST. MOROZOVAS

Neringa Juknevičiūtė. Plūduriuojanti platforma

Vilius Benetis. Upės tėkmės energijos įkrovimo stotelės „En-Flow“

tai. Išskėlėme užduotį sutvarkyti šiuos plotus per artimiausius keletą metų, pirmiausia kreipdami dėmesį ne tik į vilniečių jau pamėgtas ir gausiai lankomas erdves (Vingio, Kalnų, Sereikiškių parkus), bet ir į miegamuosius rajonus, kur gyvena beveik pusė miestiečių. Taip turėsime dar daugiau traukos vietų, kur žmonės galės leisti laisvalaikį“, – sako Vilniaus miesto meras.

Anot Vilniaus mero, šiuose projektuose bus itin laukiamos gyventojų bend-

ruomenių iniciatyvos. Meras džiaugiasi, kad nemažai vilniečių pasiūlymų jau sulaukta pirminių projektų svarstymo metu.

Prie erdvių formavimo bei miesto problemų sprendimo prisidėti siekia ne tik Dizaino katedros, bet ir kiti VGTU studentai, kurių projektai ir darbai dažnai išeina už auditorijų sienų, nes mokymosi darant ir darnios aplinkos kūrimo filosofija gyva ir kitose VGTU studijų programose.

Pavyzdžiui, bandydami spręsti realiai egzistuojančias problemas, universiteto studentai yra pasiūlę Vilniaus Ukmergės gatvės rekonstrukcijos koncepciją, pateikę idėjas, kaip būtų galima spręsti Vilniaus stoties rajono problemas, paverčiant rajono urbanistinę aplinką daug saugesne ir reprezentatyvesne.

Įvairių studijų programų studentai nuolat dirba su Vilniaus mokyklomis ir teikia pasiūlymus, kaip pagerinti mokymosi erdves.

2015 m. Aplinkos inžinerijos fakulteto Miestų statybos katedros studentė parengė išsamų Vilniaus Mikalojaus Daukšos vidurinės mokyklos (dabar – VGTU inžinerijos licėjus) aplinkos sutvarkymo projektą, kuriame pateikė šiuolaikiškas ir praktiškas idėjas, kaip vidinį mokyklos kiemą paversti laisvalaikio bei žaliaja edukacine erdve.

Šiemet vykusią architektūros kūrybinių dirbtuvių metu kuratorės ir tarptautinė architektūros studentų grupė kartu su katalikiškos Vilniaus „Versmės“ gimnazijos mokiniais, mokytojais ir tėvais dirbo projektuodami „Versmės“ gimnazijos kiemo aplinką bei statydami kūrybišką ir įkvepiančią žaidimo aikštelę.

Savo iniciatyvomis kasmet miesto erdves pagyvina Kūrybinių industrijų studentai, organizuodami jau tradicija tapusį intervencijų maratoną „priAR-Tink“, kurio metu daugelyje Vilniaus miesto vietų atsiradę netikėti objektai kviečia praeivius įsitraukti į žaidimus, atrasti pamirštas ir išbandyti naujas poilsio vietas, pasidalyti savo miesto vizijomis, aktyviai įsitraukti į draugiško ir atviro miesto kūrimą.

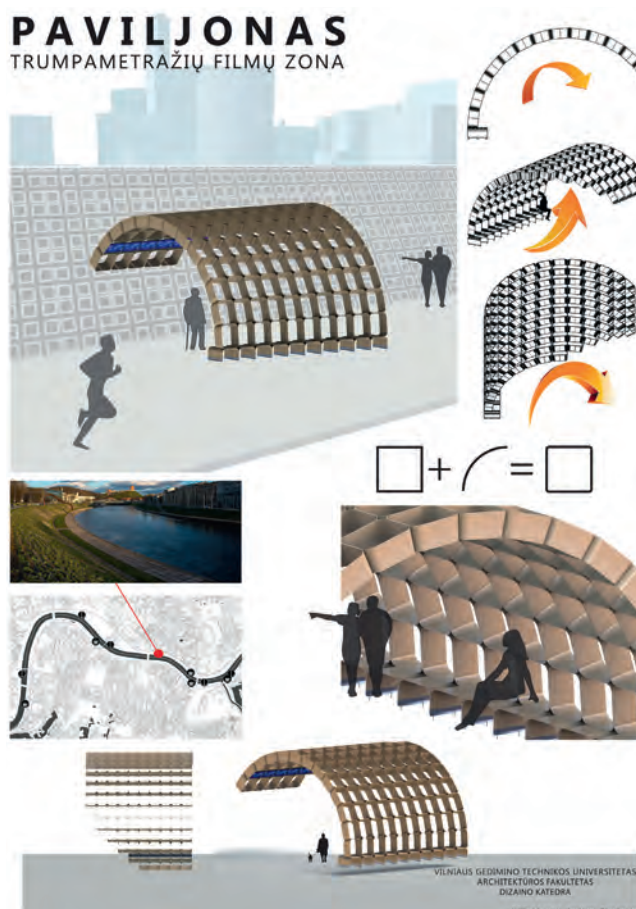
„Studijų metu mes stengiamės studentams padėti suprasti tai, kad jie gyvena ne uždareme kokone, o tam tikroje aplinkoje. Ir dėl jų iniciatyvų, veiklos aplinkos kokybė bei gyvenimo sąlygos gali būti pagerintos“, – akcentuoja VGTU Dizaino katedros vedėjas doc. dr. J. Jakaitis. ■

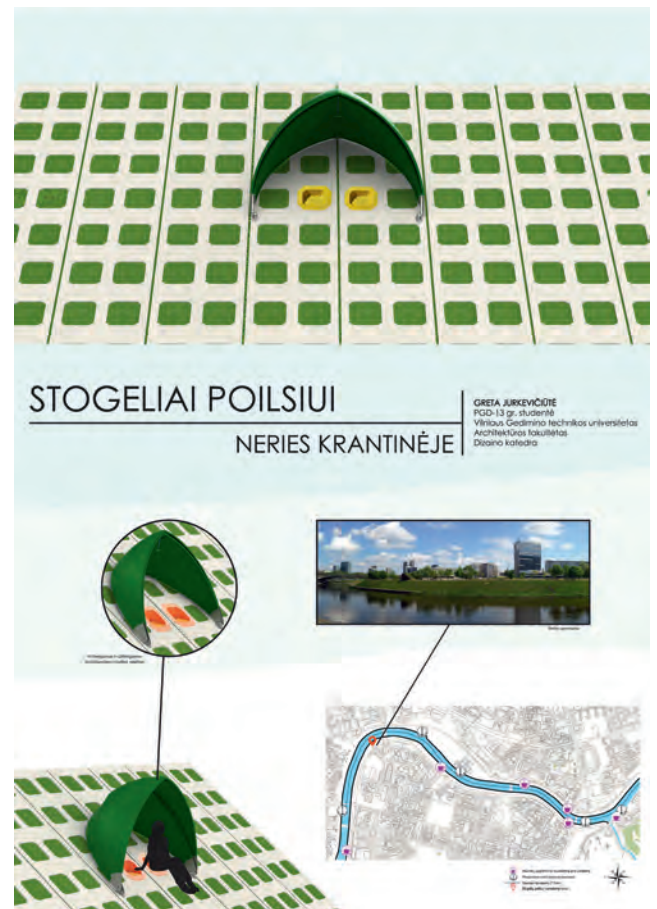
Gretė Miltinytė. Miesto įrangos objektas „Stoginė su suoliuku“

Norbert Levickij. Miesto objektų kompleksas: padangų prisiūtimo pompa ir dviračių pastatymo stovas „Banga“

Justina Plockytė. Paviljonas „Trumpametražių filmų zona“

Greta Jurkevičiūtė. Stogeliai poilsui Neries krantinėje

APIE ATÈNŲ KALVAS IR KITUS BŪTIES DALYKUS

Apie Atėnus, Graikijos sostinę, rašyti ir paprasta, ir sunku. Paprasta todėl, kad visi žinome, skaitėme ir mokėmės apie šią Europos civilizacijos lopšį.

Sunku todėl, kad asmeniniai įspūdžiai – visai kas kita, nei tai, ką mokėmės ir ką girdėjome. Visada iškyla klausimas, kaip suderinti viena ir kita.

Kokia Graikija atrodo filosofo akimis?

„Pradėsiu nuo skrydžio. Kaip žinoma, į Atėnus nėra nei tiesioginių, nei pigių skrydžių. Nežinau, kuri pusė labiau kalta, bet panašu, kad Atėnų ir Vilniaus kalvoms mažai rūpi vienos kitoms. Šiais santykiais rūpinasi kitų šalių oro bendrovės, pavyzdžiui, Vokietijos. Apie Vokietijos vaidmenį mano kelionėje į Atėnus dar pakalbėsiu“, – apie įkvėpiančią stažuotę Graikijos širdyje vertinimais ir įspūdžiais dalijasi VGTU Filosofijos ir komunikacijos katedros prof. dr. Tomas Kačerauskas.

Skrydžio metu *Lufthansa* demonstravo prieštaringas vokiškas savybes. Viena vertus, iš pradžių dėl smulkių gedimų, vėliau dėl pūgos buvome 4 valandoms įkalinti lėktuve Vilniaus oro uoste. Beje, kitų bendrovių lėktuvai kilo ir leidosi nepaisydami pūgos. Kita vertus, buvo paaukotas vokiškas tikslumas ir skrydis iš Frankfurto buvo atidėtas, kol mus, kelis keleivius, įsodino į Atėnų lėktuvą.

Atėnai driekiasi tarp kelių kalvų, kurios čia vaidina ypatingą vaidmenį. Centrinė – Akropolio – kalva yra graikų (ir ne tik jų) religinio ir politinio gyvenimo lopšys. Beje, kitos kalvos taip pat turi arba šventyklos liekanas, arba veikiančią cerkvę. Taigi santykiai su dievais Atėnuose pakylėti į aukštumas – ten, kur jiems ir dera. Kalvos svarbios ir tuo, kad tai – Atėnų plaučiai su natūraliais parkais. Čia verta prisiminti lietuviškų žodžių „dvėsuoti“ (kvėpuoti) ir „dvasia“ sąsajas. Maža to, kalvos yra tos dieviškos vietos, iš kur mūsų akims atsiveria visas didmiestis. Šia prasme jos atveria ir atskleidžia – prisiminkime M. Heideggerio tiesos kaip atverties apibrėžimą. Galiausiai kalvos yra tai, kas Atėnus sieja su kitu Europos istoriniu, kultūriniu ir religiniu centru – Roma. Čia nedrąsiai pamąstau, kad Vilnius taip pat turi žalias kalvas, o viena jų – netgi su akropoliu. Apie Akropolį ir kitus būties dalykus dar pakalbėsiu, bet prieš tai – apie būties reikalus. Kiekviename mieste ieškau pakankamai pigaus,

bet turinčio reikalingus patogumus viešbučio. Pageidautina, kad jis priklausytų žinomam tinklui, nes taip sumažėja rizika atsidurti nepageidaujamoje vietoje. *Best Western* miesto centre už stulbinamai mažą paskutinės minutės kainą tapo dar viena kalva: iš viešbučio šešto aukšto balkono atsivėrė pusė Atėnų. Tiesa, apačioje kaip ir visame mieste, šmirinėjo pabėgėliai, kurie kartais naktį centre net laužą užkurdavo. Vis dėlto tai taiki publika, kurios neverta nieko klausinėti: pirma, su jais neįmanoma susišnekėti, antra, jie nieko nežino apie miestą, kuriame gyvena. Viešbučio amerikietiškas pavadinimas man priminė du dalykus: JAV demokratiją, paveldėtą iš Atėnų, ir mano draugą filosofą Algį Mickūną iš Atėnų miesto Šiaurės Amerikoje. Demokratija ir filosofija – du dalykai, kuriuos tarsi vyną brandino šis miestas. Jei jau prakalbome apie vyną, jo čia apstu už įvairiausių kainų. Mano šilta vakarienė, kurią grįždamas iš universitetų ir muziejų parsinešdavau namo iš kurios nors šalia esančios užkeigos, čia kainuodavo tris eurus (be vyno kainos).

Akropolį žino kiekvienas lietuvis. Tai reiškia aukštapių. Graikų polis ir lietuvių pilis – etimologiškai susijusios. Papildė (miestas) matomas ir valdomas iš pilies. Kitaip tariant, tai – religinis ir politinis centras. Nors antikiniam Akropolio turgaus nebuvę, šiuolaikinis pavadinimas Lietuvos miestuose – nuoroda į

tai, kad pinigai valdo miestą. Antikinis Akropolis – šventyklų (Partenono, Erechtejono, Atėnos Nikės šventyklos) kompleksas, kuris atsiveria lipant Propilėjos vartų laiptais. Brandenburgo vartai Berlyne – užuomina į Propilėją. Periklio statybos programa V a. pr. Kr. subrandino ne tik garsius graikų architektus (Iktiną ir Kalikratą), bet ir skulptorius (Fidiją). Akropolio muziejus papildė – tai, ką pirmiausia būtina aplankyti nusileidus iš aukštybių dėl jame sukaupytų meno kūrinių iš garsiosios kalvos. Įvairūs graikai, nuo muziejų prižiūrėtojų iki profesorių, mane bandė išprovokuoti diskusijai dėl šio muziejaus architektūros. Tačiau man šis pastatas – būtent tai, kas geriausiai tinka šioje vietoje savo stiklo fasaduose atspindėdamas garsiąją graikų praeitį.

Parkai ir muziejai – du dalykai, kuriuos stengiuosi aplankyti kiekviename mieste. Apie parkus kalbose jau kalbėjau. Būna, pridurti, kad visas miestas dėl šios prabangos atrodo labai ankštas: Atėnai tiesiog susigrūdę aplink savo kalvas. Ten, kur jų nėra, neliko vietos jokiam medžiui ar krūmui. Tiesa, daugiau erdvės prie jūros, kur važinėja tramvajus. Beje, sausas buvo saulėtas ir šiltas – tinkamas maudynėms.

Kalbant apie muziejus, įsimintiniausi yra minėtieji po atviru dangumi. Vis dėlto yra dar trys muziejai, kuriuos būtina aplankyti, nes tokių tiesiog nėra kitur pasaulyje. Tai Nacionalinis archeologinis muziejus, besiribojantis su Atėnų technikos universitetu, kurio kvietimu pamačiau šį filosofijos lopšį. Šiame muziejuje sukaupta daugybė antikinių graikų skulptūrų. Bene įspūdingiausi vokiečio H. Schliemano, ieškojusio Trojos, radiniai iš senosios Mikėnų civilizacijos. Numizmatikos muziejus

su gausiausia antikinių monetų kolekcija yra skirtas ne tik pinigų kolekcionieriams. Beje, jis yra to paties H. Schliemano namuose. Bene įdomiausi teminiai antikinių pinigų rinkiniai, pvz., su gyvūnais. Muziejaus pasididžiavimas – Atėnų dekadrachma, padovanota anonimo. Internetu skaičiau, kad toks dešimties drachmų pinigas aukcione parduotas už 375 tūkst. dolerių. Įdomu, kada Lietuvos banko pinigų muziejui anonimas padovanos garsiausią lietuvišką pinigą nelietuvišku pavadinimu – portugalą. Beje, Lietuvos bankas galėtų padovanoti kokį LDK pinigą Atėnų Numizmatikos muziejui. Būtų puiki reklama Lietuvai. Čia eksponuojamas Latvijos pinigas, bet apie Lietuvą ir jos ilgą pinigų istoriją – nė žodžio. Nors ir kaip vengiau pinigų temos filosofų mieste, prie jos turėjau grįžti. Galiausiai siūlau aplankyti Cikladinio meno muziejų, kad sužinotume apie graikų pirmtakus ir jų meną. Be to, šiame muziejuje pateikta antikinių graikų kasdienio gyvenimo rekonstrukcija. Įsitikinsime, kad graikams dykinėti nebuvo kada: diena buvo kupina ne tik darbų ir pareigų, bet ir pramogų (puotų).

Muziejų ir universitetų vyraujantis stilius – neoklasicizmas, tarsi ilginis antikinio klasicizmo. Nacionalinio ir Kapodistrijos universiteto Komunikacijos katedros vedėjo širdį atitirpdė taip pat vokiečių – M. Heideggeris. Kai išsidaviau, kad esu M. Heideggerio vertėjas, kliūčių komunikacijai nebeliko, juolab kad perėjome prie vokiečių kalbos. Paaiškėjo, kad jis studijavo ten pat, kur stažavausi – Freiburgo universitete, ir net svečiavosi pas M. Heideggerį, dar vieną vokiečių, pamišusį dėl graikų filosofijos ir kultūros. Po tokių pokalbių tampa nebesvarbu, kad graikų atsakymų į e. laiškus tenka laukti dvi savaites. ■

URBANISTIKAI REIKIA POLITINIŲ IR SAVIVALDOS SPRENDIMŲ. SĄMONINGA SAVIVALDA KYLA IŠ BRANDŽIOS VISUOMENĖS

Doc. dr. Dalia Dijokienė
Urbanistikos katedra

„Architektūros studentus mokome įsiklausyti į aplinką, atpažinti jos susiformavusią vertingą tiek materialiąją, tiek kultūrinę sanklodą ir ją pratęsti savo kūrinuose. Katedroje vadovaujamės Nyderlandų architekto Hermano Herzbergerio, vieno žymiausių Europoje kontekstualistų, mintimi: „Projektuoti reiškia ne ką kita, kaip išsiaiškinti, ko nori asmuo ir objektas: tada forma susikuria pati. Iš tiesų nėra jokio reikalo, ką nors sugalvoti, reikia tik atidžiai klausytis.“ Ne kiekviena vieta ir situacija gali padiktuoti atsakymus. Tokiu atveju studentus skatiname ieškoti konceptualių sprendimų.“

Ar Lietuva per 26 Nepriklausomybės metus pasiekė aukščiausią architektūros kokybę? Sakyčiau, kad ir taip, ir ne. Vakarų Europos architektūros stiliaus mados, naudojamos medžiagos mus pasiekia greitai, tačiau bendravimo kultūra ir valstybės politika įvairiose srityse taip greitai nebręsta ir ji dar toli gražu nėra tokia, kokia yra brandesnėse Vakarų kultūrose. Mano nuomone, mes tuos Vakarus vis dar paknopstomis vejame, bent jau urbanistikos srityje. Kartais kyla toks įspūdis, kad mes dar trypčiojame nepadarę namų darbų, o jau reikia judėti į priekį ir imtis kitų užduočių.

Kalbant apie paskutiniojo dešimtmečio įgyvendintus projektus, turiu pasakyti, kad man visada labiausiai imponuoja tie architektūros kūriniai, kurie įsilieja į erdvę nesudrumsdami susiformavusios kultūrinės sanklodos, esamo urbanistinio audinio ar lokalaus konteksto bei geba jį papildyti ar suteikti jam naują koncepciją. Kartais yra daug sunkiau suformuoti gerą foninį užstatymą, nei sukurti kokią nors išskirtinę architektūrinę formą.

Mano galva, per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos architektai yra sukūrę ne vieną kontekstualų ir kokybišką objektą. Atmintį iškyla Tado Balčiūno studijos gyvenamasis kvartalas „Krivių namai“, jautriai įsilieję buvusiame Užupio priemiestyje, Vilniuje.

Taip pat paminėčiau Audriaus Ambraso architektų biuro „Swedbank“ pastatą Konstitucijos prospekte, kuris pratęsė Šnipiškių gatvę – istorinį traktą, virtusį pėsčiųjų gatve. Taip pat šis kompleksas miesto bendruomenei pasiūlė kokybišką viešąją erdvę – visą parą lankomą lauko terasą.

Vertinant urbanistinę Lietuvos miestų plėtrą, noriu pasakyti, kad šiomis dienomis vykstančiuose urbanizacijos procesuose įžvelgiu kokybiškai kito urbanizacijos etapo – suburbanizacijos ir ruralurbanizacijos – požymius.

Šių procesų sparta priklauso nuo ekonomikos ir automobilizacijos lygio, dėl šių priežasčių miestas atsivėrė ir objektyvus gyventojų santalkos būtinumas dingo. Tai rodo, kad kilo realios (o gal būtinios) suburbanizacijos ir tradiciškai suprantamo klasikinio arba darnaus miesto koncepcijos konfliktas. Mūsų šalyje šis konfliktas kol kas tik gilėja.

Žvelgdama į Lietuvos situaciją urbanistikos srityje, aš įžvelgiu daugiau minusų nei plusų. Urbanistika yra tokia veiklos sritis, kuriai reikia sprendimų politiniame lygmenyje ir ją turėtų reguliuoti savivalda. Vienas investuotojas ar vienas autorius negali savivaliauti keisdamas miesto struktūrą ir jo vizualinį identitetą.

Miestams reikalingos plėtros vizijos, kurių labai stinga. Taip pat šiuo metu pastebimas urbanistinio proceso kokybės kritimas, prarastas visavertis urbanistinis miesto projektavimo žanras, egzistuoja liberalus nereguliuojamos plėtros toleravimas plačiąja prasme.

Tik sąmoningos savivaldos iniciatyva gali būti rengiamos urbanistinių parametrų studijos, plėtros koncepcijos, įvardijančios savivaldybių urbanistinę politiką, lūkesčius ar vizijas. Mano nuomone, sąmoninga savivalda kyla iš brandžios visuomenės.

Tikėkimės, kad mes, kaip valstybė, pasieksime tą brandą greičiau, nei mūsų miestai praras savo identitetą. ■

BIOMDLORE 2016: BIOMECHANINIS KŪNO BOB MODELIS SUKĖLĖ AŽIOTAŽĄ TARP KONFERENCIJOS DALYVIŲ

Prof. dr. Julius Griškevičius
Biomechanikos katedra

2016 metų spalio 20–22 dienomis Druskininkuose įvyko 11-oji tarptautinė konferencija BIOMDLORE 2016, organizuojama Vilniaus Gedimino technikos, Balstogės technikos ir Kauno technologijos universitetų, Lietuvos biomechanikų sąjungos bei IFToMM Lietuvos nacionalinio komiteto. Pirmą kartą šios konferencijos istorijoje buvo pakviesti lektoriai iš Didžiosios Britanijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų universitetų, kurie vedė įvadinės konferencijos posėdžių paskaitas. Apie konferenciją pasakoja jos organizacinio komiteto pirmininkas.

Konferencijoje dr. Jamesas Shippenas (Koventrio universitetas, Didžioji Britanija) pristatė kartu su kolege Barbara May (Koventrio universitetas, Didžioji Britanija) sukurta ir validuotą žmogaus kūno biomechaninį BoB modelį, turintį plačias taikymo moksliniuose tyrimuose galimybes. BoB yra priemonė, suteikianti galimybę vertinti, skaičiuoti bei analizuoti žmogaus 36 kūno segmentų apkrovas tam tikro judesio metu. Dr. J. Shippeno paskaita tema „BoB is a MATLAB S-function of the human musculo-skeletal model, which runs within the Simulink environment“ sulaukė didelio susidomėjimo tiek tarp konferencijoje dalyvavusių mokslininkų, tiek tarp paskaitų ir pranešimų klausiusių studentų. Diskusijos apie šio modelio galimybes ir pritaikymą vyko ne tik pertraukų metu, bet ir pasibaigus mokslinių pranešimų posėdžiams. Kitas kviestinis lektorius dr. Patrickas Markas Aubinas (Vašingtono universitetas, Sietlas, JAV) vedė paskaitą apie žmogaus eisenos subtilybes nuo istorinių jos pažinimo ir vertinimo faktų iki šiuolaikinių su šiuo judesiu susijusių išskylančių problemų bei mokslinių iššūkių, išskylančių sprendžiant žmogaus mobilumo sutrikimų problemas. Jis papasakojo apie šiuolaikinių egzoskeletų, robotizuotų protezų kūrimo ypatumus, parodė mokslinių tyrimų laboratorijose atliekamus darbus, keliamus uždavinius ir rezultatų lūkesčius. Jo paskaita puikiai papildė konferencijoje pristatytus pranešimus, kurių dauguma buvo susiję su žmogaus judesiu ir išskylančiomis problemomis dėl įvairiausių neurodegeneracinių ligų ar senėjimo.

Konferencijoje dalyvavo daugiau nei 50 mokslininkų iš 9 šalių universitetų. Gauti 25 (24) straipsniai (pranešimai), iš jų

12 iš Lietuvos (9 pranešimai iš VGTU, iš jų 5 VGTU doktorantų), 5 iš Lenkijos, vienas jungtinis autorių iš Lietuvos ir Baltarusijos, 1 iš Latvijos, 1 iš Estijos (estai pirmą kartą dalyvavo konferencijoje). Be VGTU, konferencijoje dalyvavo ir mokslininkai iš Vilniaus universiteto, taip pat Kauno technologijos universiteto. Paklausti pranešimų atvažiavo ir daugiau nei 15 studentų, studijuojančių VGTU biomechanikos bakalauro ir magistrantūros studijose. Konferencija vyko dvi dienas, per šį laiką įvyko 4 pranešimų sesijos.

Kiekviena konferencija suteikia naujų bendradarbiavimo galimybių, praplečia požiūrį į tam tikras biomechanikos sritis ir, be abejonės, yra naujų mokslinių idėjų generavimo šaltinis. VGTU Biomechanikos katedra jau seniai bendradarbiauja su vienu iš konferencijos organizatorių Balstogės technikos universitetu. Su šiuo universitetu planuojami bendri projektai, mokslo tiriamieji darbai, o konferencijoje buvo pateikti bendri straipsniai. 12-ąją tarptautinę konferenciją BIOMDLORE planuojama rengti Lenkijoje. Šiais metais konferencijoje dalyvavę kviestiniai lektoriai dr. P. M. Aubinas ir dr. J. Shippenas, Varšuvos, Rygos technikos universiteto atstovai taip pat susidomėjo naujomis tolimesnio mokslinio bendradarbiavimo galimybėmis tiek projektuose, tiek kitose veiklose.

Konferencijoje skaitytų pranešimų tematika apėmė aktualesias šiuolaikines problemas, susijusias su žmogaus judesio sutrikimais ir vertinimu, naujų diagnostinių metodų ir parametrų kūrimu, pasitelkiant naujausias technologijas, implantų medžiagų tyrimais ir įvairiomis kitomis aktualiomis klinikinėmis problemomis. ■

APIE VISI LAIKUS IR DAUGIAU NEI 40 METŲ SAUGOTĄ STUDENTIŠKĄ KEPURAITĘ

Tekstas: doc. dr. Viliaus Bartulio

Nuotraukos: iš autoriaus asmeninio archyvo ir Alekso Jauniaus

Gegužės mėnesį vykusiame iškilmingame Senato posėdyje, skirtame VGTU 60-mečiui, VGTU rektoriui prof. dr. Alfonsui Daniūnui doc. dr. V. Bartulis perdavė legendinę VISI studentišką kepuraitę

Žiūrėjęs dar caro laikų nuotraukas, matome uniformuotus gimnazistus, studentus, pasipuošusius uniforminėmis kepurėmis... Iki Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo beveik visi moksleiviai yra turėję tamsiai rudą moksleivišką kepurę geltonu apvadu su kietu blizgančiu snapeliu. Skirtingas kepuraites turėjo ir visos Lietuvos aukštosios mokyklos, taip pat ir mūsų pirmtakas Vilniaus inžinerinis statybos institutas.

1969 m. liepos 25 d. LTSR Ministrų Tarybos nutarimu įkūrus VISI, rektorate buvo nuspręsta sukurti instituto atributiką: emblemą (ženklelį) ir studentišką kepuraitę. Netrukus buvo paskelbtas konkursas jų projektams parengti.

VGTU archyve išlikę tik du dokumentai, liudijantys apie atributikos kūrimą. 1969 m. spalio 29 d., tada dar laikinai einančio rektoriaus pareigas, prof. Aleksandro Čyro įsakymu Nr. 21 sudaryta žiuri komisija: Dailės instituto profesorius Feliksas Daukantas (kaip prieš dešimtmetį knygoje „VGTU raida“ rašė Algimantas Nakas), VISI prorektorius Romualdas Jonušas, vyr. dėst. A. Pilypaitis, VISI komjaunimo komiteto sek-

retorius Juozas Mureika ir studentų komiteto atstovas Vaitkevičius.

Tų pačių metų lapkričio 6 d. rektoriaus prof. A. Čyro įsakymu Nr. 28 skelbiami konkurso rezultatai:

1. Už ženklelio emblemos projektą pirmoji premija nepaskirta, antrąją – 30 rublių – išmokėti SE (Statybos ekonomikos) fakulteto PCS-8/4 (pramoninė civilinė statyba) grupės studentui Vladui Puzakovui, paskatinamąsias premijas po 15 rublių išmokėti MS (Miestų statybos) fakulteto MDV-8/1 (matyt, klaida, žr. toliau – autoriaus past.) studentui Vaclovui Biručiu ir VISI aspirantui Antanui Lubiui.

2. Už studentiškos kepuraitės projektą išmokėti pirmąją premiją – 40 rub. – MS fakulteto vakarinio skyriaus MSV-8/1 (taip yra įsakyme – nurodytos skirtingai koduotos grupės, nors, panašu, kad iš tikrųjų buvo MSV – miestų statyba, vakarinis skyrius – autoriaus past.) studentui Vaclovui Biručiu.

Dokumentų apie atributikos gamybą, gamintojus, kainas nėra išlikę. Kalbinau Romualdą Jonušą, tuomet dirbusį stu-

1974-ieji. „Gabijos“ vyrukai su VISI kepuraitėmis ir „Vingio“ merginos demonstracijoje

dijų prorektoriumi, deja, jis nieko apie tai neprisimena. Tuometis administracijos ir ūkio prorektorius Jonas Žemkus miglotai prisiminė tik tai, kad atributikos klausimu rūpintis vos įkūrus Vilniaus inžinerinį statybos institutą. Konkurse dalyvavęs ir paskatinamąją premiją gavęs tuometis aspirantas Antanas Lubys, dirbęs Gamybos ekonomikos katedroje, vėliau – Transporto ekonomikos katedroje, o į pensiją išėjęs iš Tarybų Tautinės ekonomikos ir vadybos katedros, prisimena, kad emblema buvo nusižiūrėta nuo Veimaro (Vokietijos demokratinė respublika) aukštosios statybos mokyklos – nutarta komponuoti stilizuotas raides VISI, vaizduojančias koloną, ir kapitėlį – architektūros ir statybos simbolius, o kepuraitės viduryje turėjo būti išsiuvinėta VISI emblema. VGTU muziejuje yra bendro trijų tuomečių statybos institutų – Maskvos, Veimaro ir Vilniaus – laikraščio vienintelio VISI dešimtmečio proga 1979 m. išėjusio numerio, parengto šių aukštųjų mokyklų laikraščių redakcijų, egzempliorius, kuriame galima palyginti abi emblemas.

Kada, kas, kiek ir už kiek pagamino kepures, duomenų nėra. Prisimenu, kad mes, būdami pirmųjų kursų studentai (į VISI įstojau 1971 m.), pavydėdavome Vilniaus pedagoginio instituto, Vilniaus universiteto, Kauno politechnikos instituto ir kitų aukštųjų mokyklų studentams kepuraičių. Labiausiai turbūt gabijiečiai ir kitų saviveiklos kolektyvų nariai, nes per konkursus, šventes (*Juventus*, *Gaudeamus*...) susitikdavome su kepurėtais ir Lietuvos, ir Latvijos, ir Estijos studentais. Ir tik

turbūt arba 1973-ųjų pabaigoje, arba 1974-ųjų pradžioje pasirodė VISI kepuraitės. Šviesiai salotinės spalvos, su tuometės LTSR vėliavos spalvų juostelės apvadu ir su tamsiai žalios spalvos emblema ant viršugalvio, tik ne išsiuvinėta, kaip buvo projekte, o nudažyta. Metus spėju pagal tai, kad pasipuošę naujomis VISI kepuraitėmis, kurios, beje, kainavo dabar jau nebepasakysiu kiek, tik prisimenu, kad studentams atrodė brangokos, ir net gabijiečiai ne visi nusipirko, dalyvavome Baltijos šalių Studentų dainų ir šokių festivalyje „Gaudeamus VI“ Tartu mieste Estijoje 1974 m. Albume radau jaunystės laikų nuotrauką, kurioje matyti „Gabijos“ vyrukai ir „Vingio“ merginos 1974 m. Gegužės 1-osios demonstracijoje.

Tai buvo tik proginis atributas, kasdien kepurį nenešiodavome, tačiau ne kartą dėvėta ir daugiau nei 40 metų ne muziejaus sąlygomis pragyvenusi kepuraitė dabar jau neatrodo kaip nauja. Pasirodo, net mūsų muziejus jos neturi, tad, manau, kad maniškei atsiras vietos jame. ■

CONTEMPORARY LITHUANIAN ARCHITECTURE: IN SEARCH FOR THE HIGHEST QUALITY

The independence period in Lithuanian architecture symbolizes the revaluation of values, creative experimentation and the search of quality. Has Lithuanian architecture acquired a unique face? Has Lithuania reached the highest quality standard in the sense of implemented projects, national policy, communication, used materials, and architectural exploitation?

Famous Lithuanian architects and alumni of VGTU Faculty of Architecture prof. Rolandas Palekas, Algirdas Kaušpėdas and prof. Sigitas Kuncevičius were sharing their opinions on the Lithuanian independence period architecture, its achievements and issues. ■

JAZZ IN MODERN ARCHITECTURE

“Architecture is a stagnant music? Modern architecture is far from stagnant, it’s jazz... Nowadays architecture is full of jazz sounds... Jazz without rules”, – says the creator of modern Lithuanian architecture, architect prof. Gintaras Čaikauskas. Author of numerous significant prominent architectural projects says, that each piece needs a heart, devotion and even fanaticism. And in general, no good piece is born without creative devotion.

“My creative method is empathizing with the place, context, task and customer’s expectations. To me, this is the essence. I don’t start creating before I fully understand its essence – if it is a tall, thin, low, and thick skyscraper or an underground building. Architecture, at least for me, is born from the creative tension. Not to mention the competition... Seldom the results are “served on the plate”. Each day at work is kind of a war for the architects: you have as much as you fight for. Sometimes you get the feeling of drawing with blood rather than ink...” says one of the most famous creators of modern architecture. ■

DEVELOPING SOFTWARE IS LIKE WRITING AN ESSAY

Software development is a kind of art. Developing software is like writing an essay – each piece is unique. Prof. dr. Dalius Mažeika, the member of VGTU Council and the Head of the Department of Information Systems, who has been involved with information technologies for a long time, is convinced with this idea. “IT professionals can sometimes use structures so atypical and complex that even they themselves have troubles following it... Although they created it themselves. Like all creative professionals, that are solving difficult non-routine tasks, programmers are going through the so-called enlightenment, when the long sought solution suddenly becomes clear. The more difficult the task, the higher the stress. Finally, life itself is a great art work, a creative essay writing”, – claims prof. dr. Dalius Mažeika, who has shifted his career path time and again. ■

BEST INTERIOR OF THE YEAR WINNER: “LITHUANIA NEEDS MORE SUSTAINABLE AND APPLIED CREATIVITY”

“I’ve never photographed my own work, until one friend advised me to just come out and do it”, – says the best interior of the year winner at “Auksinė paletė 2014” and “Mano erdvė 2015” and VGTU alumni Andrius Byčėnkovas. This interview is about the mastery of an architect, Lithuanian identity and the best moments of creativity.

“In fact, Lithuanian interior is neither Provence nor Scandinavian, and it can’t be. One can only interpret it. In order to create real Provence, Scandinavian or Japanese interior, one must come from real Provence, Scandinavia or Japan. The interior is what lies within a person, it’s his very nature”, – says the multiple award-winner. ■

SUCCESS BROUGHT BY INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT AND HUMAN RESOURCES

“Our services are to be bought, not sold”, – VGTU Road Research Institute started their activities with this slogan and became successful very soon. “Research success is usually determined by two components: human resources and laboratory experimental equipment. The latter requires major instant investments that neither the university nor the institute can make. Therefore, this year for the first time in the history of the university research equipment was bought on a lease. The unique equipment is already used for complex bitumen and asphalt rheology tests and will be paid off in five years period”, – prof. dr. Audrius Vaitkus, the Head of VGTU Road Research Institute talks about unique equipment, modern research and entrepreneurship at the university. ■

URBAN DESIGN: HOMING THE CITY

Last year VGTU industrial product design students designed objects for the Neris embankment in cooperation with Vilnius City Municipality. They created modern, concordant and practical objects adapted to local and natural context – starting with lights, benches and bike stands, ending with tire pumps, innovative river flow and solar charging stations. 17 best works were selected out of 40 and showcased in Vilnius City Municipality.

“The aim of these objects is not just to create something. The academic staff together with the students were aiming at the synergy of the place, the objects created and today’s needs, concepts and requirements for comfort and quality. The aim was also to embrace the identity of these public places, make them not only visible, but also used”, – said the Head of Design Department, dr. J. Jakaitis. After having signed the official agreement in spring between VGTU and Vilnius City Municipality, the joint work on Neris embankment is being continued this year also. ■

KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO SEMINARAI VGTU 2016/2017

Statybos dalyvių teisinė atsakomybė: ko mus moko teismų praktika?

2016 m. gruodžio 6 d.

Projektų valdymas statyboje

2016 m. gruodžio 13 d.

Pastatų ūkio valdymas. Pastatų naudojimas, priežiūra, teisinis reguliavimas

2017 m. sausio 17 d.

Pastatų atnaujinimas: laikančiosios ir atitvarinės konstrukcijos

2017 m. sausio 26 d.

Seminarai vyks Vilniaus Gedimino technikos universitete, Saulėtekio al. 11, Vilniuje.

Daugiau informacijos ir registracija:
vgtu.lt/kvalifikacija

SAPERE

SAPERE
AUDE

AUDE

SAPERE
AUDE

ISSN 2029-4999

9 772029 499004

